

POSELSTVÍ

DRUŽINA LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ

1913

1938

OLOMOUČ

POSELSTVÍ

Almanach

k dvacátému pátému výročí

DRUŽINY LITERÁRNÍ A UMĚLECKÉ

OLOMOUC LÉTA PÁNĚ MCMXXXVIII

Před 66 lety diskutovalo se v brněnském »Hlase« (1872) velmi živě o nutnosti sdružení katolické spisovatele ve zvláštní spolek. Měli proň již také pohotově symbol, jméno vynalezené básníkem Janem Soukupem - Růže Sušilova. Toto jméno převzaly pak, jak známo, bohoslovcké literární spolky v Brně a v Praze, ale k založení spolku katolických spisovatelů tehdy nedošlo: jeden z účastníků diskuse dokazoval, že takový spolek vlastně již existuje, že je to růže doslovně vypěstovaná Sušilem - totiž celá Sušilova družina spisovatelů a národních buditelů, seskupená již po 20 let v Dědictví sv. Cyrila a Metoděje a vedená čistě ideálními snahami, zhuštěnými ve známém Sušilově hesle . . .

Na tyto snahy chtěli vědomě navázati také ti, v nichž po čtyřech desíletích znovu ožila myšlenka několika literárních nadšenců z let sedmdesátých, ale brzy uzrála v pevně vyhraněný, novým poměrům přizpůsobený útvar, jenž již svým jménem se připínal k dobré tradici družiny Sušilovy.

Je věcí jiných zhodnotiti, jak Družina literární a umělecká splnila svůj úkol v prvním svém čtvrtstoletí. Přeji jí jen, aby v dalších desíletích nalezla příznivější podmínky k svému růstu a hlavně hojně mladých, nadšených duší, které by stále výrazněji uskutečňovaly vysoký ideál družiny Sušilovy: náboženským, katolickým prvkem v literární a umělecké činnosti zúrodňovati a zúšlechťovati naši národní kulturu a tak přispívati k tomu, aby se v ní katolická myšlenka stala opět myšlenkou vůdčí.

Emanuel Masák

Z POSELSTVÍ METROPOLITY MORAVSKÉHO ARCIBISKUPA ThDra LEOPOLDA PREČANA KE KATOLICKÝM NOVINÁŘŮM A SPISOVATELŮM 1932

Drazí přátelé! Je fundamentálním právem katolické církve hlásati všude národům evangelium Kristovo, ale je též v pravém slova smyslu svatou povinností všech, kdož v církvi zastávají učitelský úřad, učiti lidstvo celému obsahu katolických pravd věroučných a mravoučných a starati se o to, aby co nejvíce získali pomocníků ve všech stavech a povoláních, aby práce jejich dala se co nejintenzivněji a v rozsahu co největším. Podaří-li se to, aby spolupůsobením všech símě víry Kristovy zaseto bylo do srdcí všech lidí a aby ten svatý kvas nebeských pravd pronikl život náš veřejný i soukromý, pak zajisté bude možno říci, že Kristus je Králem srdcí našich.

A mezi těmi pomocníky zaujímáte vy, velevážení přátelé, místo nejprzednější. Je však k tomu na prvním místě zapotřebí, aby duše vaše naplněny byly nezlomnou věrností k zásadám, jež ukládá každému katolíku naše svatá víra *v životě praktickém* a abyste za tyto zásady bojovali co nejstatečněji na poli vám vlastním a zbraní dnes obzvláště ceněnou - katolickým perem, katolickým tiskem.

Prosím, abyste bojovali, a dodávám - bez kompromisů! Kdo mnoho spoléhá na kompromisy, kompromituje často věc, za niž má žíti a umírat. Dělati kompromisy je věc velmi choulostivá a předpokládá velkou prozíravost a abych tak řekl, státnickou moudrost. Ale slevovati z křesťanských zásad a při tom vsugerovati čtenářům zvlažňujícího ducha nemužné bázlivosti a

zakřiknuté ostýchavosti - to není moudré, to je velká chyba. S armádou tak vychovanou bychom ten boj proti svým nepřátelům, zajisté vždy bezohledným, nevyhráli.

A tak by též nebylo správným, kdyby se někdo domníval, že není povinen starati se o rozkvět církve a že bojovati za víru a náboženství je jenom věcí kněží a biskupů, kteří jsou k tomu Bohem samým povoláni. Ať jsou generálové sebe chytřejší a jim podřízení velitelé sebe statečnější, nemají-li udatných vojáků, veta po všem. Tu je dbáti slov, jež se tolikráte opakují v životě církevním - sentire cum Ecclesia - cítiti s církví.

Co bych vám obzvláště rád na srdce vložil, jsou vzácná slova, jež napsal sv. Jan apoštol ve své 2. epištole, totiž: »Budiž s vámi milost, milosrdenství a pokoj od Boha Otce a od Ježíše Krista, Syna Otcova, *v pravdě a lásce.*« Tato dvě poslední slova in veritate et charitate měli bychom si všichni vepsati hluboko do srdcí svých.

Že musí býti vůdčí hvězdou každého katolíka v životě veřejném působícího pravda, pokládám za samozřejmo. Jsou-li lidé proti nám bojující opačného názoru, budiž! Ale pro nás je každá lež a křivé svědectví hříchem, jehož je se nutně uvarovat stůj co stůj!

Ale sv. Jan žádá též, abychom žili a jednali vždy in charitate. Je zajisté pochopitelné, že úsilovné hájení zásad křesťanských ve veřejném životě vyvolává bezděky v srdcích našich hněv a spravedlivé rozhořčení nad zatvrzelostí, úmyslným překrucováním a hanobením svatých pravd, jako vůbec každý boj plodí hořkost a hněv proti nepřátelům. Ale tu je zapotřebí ušlechtilého sebezáporu, který dbá pravidla: fortiter in re, suaviter in modo. Býti rázným, kde jde o věc,

ale mírným ve způsobu boje. Zříkáme se tím arci hru-
bé střelby, jíž operují proti nám odpůrcové. A také
mnohý čtenář, kterého uchvacuje nemorální radika-
lismus lhavého pera, vidí v tom klidném a poctivém
způsobu našeho boje ve veřejných listech jakousi
mdlobu a nestatečnost. Ale pro nás musí býti svatým
pravidlem: »Nepromluvíš křivého svědectví proti bliž-
nímu svému« a »Milujte nepřátele své«.

Rudolf Linhart: JARNÍ PÍSEŇ

Je vlahý večer v horách. Fujara
svých tónů perly pláče do jara . . .

O lásce blouzní sladké, intimní: -
v mém srdci leží smutky podzimní.

O touze blouzní oblaků a hor: -
mám křídla svislá, zlomen jsem a chor.

O žití blouzní, květů pupenech: -
mou hrudí pouze smrti vane dech.

Ty tóny marně blíž mi veslují
a zapadají citů do slují: -

Syt života jsem, na smrt, na smrt mdlý,
jak lístek stromu v jaře uvadlý.

V ROCE 1923 na svatou pannu Barboru pochovali jsme básníka Lutinova za deště a bláta; bylo chladno a pošmourno, a přece nescíslné zástupy přišly z blízka i dále, aby mu vzdaly poslední poctu. Přišli věrní i nevěrní, přátelé i nepřátelé, nadšení i lhostejní, neboť Lutinov byl nevšední osobnost a jeho skon byl náhlý a nepředvídaný, zemřel jako voják v boji, dělník v práci. Jeho život byl neustálá práce pro národ, ideu cyrilometodějskou, umění a vědu. Byl to buditel, vůdce a bard, pěvec, jenž vedl zástupy.

Byl jsem téhož roku návštěvou několik dní u přítele Otakara Březiny. Vzpomínám na jeho slova, že »v hierarchii duchů má každý své pevné a neměnitelné místo. Nelze ho postavit ani výše ani níže«. Lutinov není dosud ceněn správně. Ani přátelé ho správně a cele neznají, a nepřátelé nevědí o něm více než cosi z některé aféry, jichž Lutinov prožil. Když jsem o jeho abrahamovinách mluvil o něm v Katolickém domě v Olomouci, byl jsem svědkem velikých oslav a přeplněný sál projevoval mu všemožné pozornosti lásky. Druhý den na to seděl jsem s Lutinovem v jeho pracovně v Prostějově sám a řekl jsem: »Karle, kdo z těch, kteří tě včera slavili, má všechny tvé knihy? Kdo je četl, kdo je častěji četl? Jak mi vysvětlíš, že tvá nejlepší sbírka Sedmikrásy nebo Potulný zpěvák není dosud rozprodána? Podle těch oslav ve všech novinách katolických bych soudil, že má aspoň desateré vydání?« ... Lutinov se zachmuřil a řekl: »Máš pravdu, pouze politika se dnes cení, a umění vyšlo naprázdno. Kdybych byl nepracoval ve spolcích, nikdo

by o mně nevěděl. S tebou bude lépe. Až ti bude šedesát let, budou tě oslavovat, já už ale nebudu . . .«

Lutinova nikdo tak neznal jako já, ježto jsem s ním začal, jej získal, s ním po léta ve všem pracoval. Studoval jsem bohosloví v Praze. Po čtyři léta navštěvoval jsem mistra Jaroslava Vrchlického pravidelně, později každý týden, vypůjčuje si od něho hlavně básničky francouzské. Vrchlický spřátelil se se mnou tak, že mne i jako kněze navštívil. Jednou, bylo to počátkem r. 1892, povídá mi Vrchlický s nadšením: »Máme nového básníka. Psal mi jeden bohoslovec z Olomouce, jmenuje se Karel Dostál, a poslal překlad Schillerovy Písně o zvonu. Krásný překlad, věrný a formy dokonalé. Podivil jsem se tomu, sám bych to lépe nepřeložil. Pište mu, ať překládá dál, vzal bych od něho Výbor ze Schillera pro Světovou poesii!«

Vrchlický mě tedy na Dostála upozornil a já mu hned dopsal. A tu již 25. března 1892 dostal jsem od Dostála první dopis, velmi devotní a dedikační báseň k tomu. Tak počalo naše přátelství a naše spolupráce životní. Zajel jsem pak jako mladý kněz do Olomouce do semináře, navštívil rektora a přimlouval se za Dostála. Byly jakési kontroverse a málem by byl Dostál musil vystoupiti.

Přátelství mé s Lutinovem bylo dílem Božím. Psal jsem kdysi báseň o tom, co soudím o tajemném setkání dvou lidí. Každý z nás měl jinou povahu, často jsme se střetli, Lutinov mlčelivý a zamyšlený, já jako Čech otevřený a prudký, ale šlo vždy o zásady, o umění, a zase jsme se shodli. Lutinov více slovanský, řeči ryzí, já více k románským jazykům přikloněný, neboť tam jsem hledal vzory a zdroje inspirace, učedník Vrchlického. Říkával jsem Karlovi: »Dva muži a jedna myš-

lenka a předělají celý svět!« Bylo to nadšené mládí, jež si staví nové vysoké mety. Dostál mi psal: »V strasti i bolu - povždy spolu - za svým králem - ideálem.« A jindy: »Jsme jak dvě lípy, sami, sami - do sebe vrostlé, vekvetlé, - náš vítr je, jenž klátí námi, - i ptáci z dálky přilétlí. - Ó, přileť ptáků na tisíce - a do větví nám usedni. - My sebe nepustíme více, - až odletí ten poslední! - Ne, nejsme stromy! My jsme muž a žena! Jsouť naše duše sňaty manželstvím. - Dnes ženou ta a zítra naopak. - Už první dítě povili jsme: Almanach. - Kéž z něho statný chlapík vyroste, - kéž nad tátu je a nad mámu! - Ne nejsme stromy! My nemáme snětí! - Jsme muž a žena. Bože, hodně dětí!«

Smutné byly doby, kdy jsem začal psát. Viděl jsem prázdný úhor literatury katolické té doby, tu a tam ojedinělý strůmek a keř, a jinde spousty plevy, kalendářního tlachu, neumělecké veršování, hanobící církev i drahou řeč svatováclavskou. Pakosta byl mrtev, šťastný byl prostý pěvec (v jeho Obzoru jsem začal), jediný básník skutečný byl Xaver Dvořák. Víc nic. Cítil jsem ponižující chudobu naší poesie katolické. Vrchlický měl mě ke studiu románských řečí. Počal jsem překládat Mistrala, Verdaguera, Felibry, Verlaina a j. Dostál ozval se mi nadšeně a kolem nás počalo svítati. Zavolať jsem do pouště, a 52 pěvců se ozvalo. »Přátelé, vzhůru, k oltáře stupni, klekněme sborem u stánku! Slouží-li ďáblu démoni zpupní, služme a pějme Beránku!« - S X. Dvořákem, Lutínem a Skalíkem vydal jsem almanach »Pod jedním praporem« B. M. Kuldovi k 75letým narozeninám, 50letému jubileu kněžství a 25letému kanovníctví (1895). Kulda se stal naším mecenášem duševním a hmotným. Jeho pomocí založena knihovna Básnické Obzory katolic-

ké. Prvním číslem byl Almanach a druhým Dostálovy klasické Sedmikrásy. A nyní počalo hnutí naše růsti. Na výstavě národopisné sešli jsme se almanachovci ve staročeském kostelíčku a založili revui Nový Život. Měl jsem být redaktorem, ale ježto jsem řeholníkem a opat můj nesvolil, vedl list Xaver Dvořák a záhy pak Lutinov. A tu jméno »Nový Život«, významné a symbolické, jež nejen vázalo nás k Dantovi, ale bylo celým programem, slilo nás v jedno s jménem Lutinova. Nový život v národě, v církvi, v umění, vědě, s Kristem a za ním. (»Kdo se mnou není, proti mně jest«.). Pracovali jsme programově. Každý měl svůj obor a svá studia. Z Lutinova se vyvinul výtečný redaktor. Jaké oběti ho to stálo, co ran utržil, co nevděku, co pronásledování od mocných tohoto světa, co hmotných obětí, to jen Bůh sám úplně ví. Je dnes poučno a radostno probírat se řadou ročníků Nového Života. Co tu práce, co tu plánů rozkošných, na něž jsme ještě nestačili! Co jmen slavných celého našeho duševního života národního. Dali nám nepřátelé jméno potupné »Katolická moderna«. My název ten přijali, ale smysl jsme mu dali zcela jiný, svůj, čestný a nezávadný. Když pak později zatraceno bylo učení »modernistů«, - s nímž jsem nikdy nic společného neměl, ani Lutinov ne!*) - tu lidé mladí, po nás přišli, a dnes už kolikátá generace, z ignorance spletli si nás s »modernismem«, a třeba ti lidé znají dnešní francouzskou katolickou literaturu z posudků franc. revuí (!), jeví úžasnou neznalost katolické literatury české. Byli jsme vždy Církvi věrni a získali jí mnoho přátel. Já jsem to byl, jenž jsem získal osobně Zeyera, Růženu Svobodo-

*) Před lety kterýsi ničema v novinách opovážil se podezíratí pravověrnost Lutinova! Jaká to ignorance a zloba!

vou, Březinu, Jeneweina a j. Měli jsme mnoho přátel v celé naší obci umělecké. Z Nového Života vyšla celá řada pracovníků dnes slavných: Šrámek, Zavoral, Světlík, Baar, Kyselý, Koráb, Bitnar, Vaněk, Tauber, Chlumecký atd. Jmenuji jen, jak mi jména jdou hlavou bez pořádku.

K Novému Životu přiřadil Lutinov řadu jiných revuí a časopisů, knihoven, publikací básnických, vědeckých, uměleckých, sociálních a filosofických. Strom, jenž měl jediný kořen, ale dvojitý kmen, rozrostl se v šíři a dále. Celý dnešní rozkvět katolického písemnictví, novinářství, politického hnutí atd. je okrasou tohoto prvního štípení. Je-li nepopíratelné, že čeští kněží buditelé zachovali nám národ náš jazykově a tradičně, bylo hnutí Nového Života buditelské, renesanční, byla to obroda křesťanství, katolického rázu našeho národa. A v tom tkví hlavní význam Lutinovy.

Jako básník je posud málo ceněn v oficiálních dějinách a příručkách literárních, ale to vše nic neznamená. Dnes vládne ještě předsudek, ale i ten jednoho dne zemře na marasmus senilis. Lutinov je ryzí, opravdový básník. Otokar Březina mluvě náhodně se mnou o něm, počal náhle nadšeně zpaměti citovati verše z jeho Potulného zpěváka: »Krásná je svatá země, zářná je hvězdná dál, pláň moří, sněžek téměř, vzácný je svatý Grál! - Luzná je s vrahem sázka, božské jsou svaté mše - však láska, láska, láska - láska je nade vše!« - »Byly to doby nadšení a krásy, mladické síly a svěžesti, když počal Nový Život«, řekl mi Otokar Březina . . .*)

*) Dr. N. F. Hrachovský. O. Praem. uveřejnil v Našinci (1926) obsah své rozmluvy s Ot. Březinou, kde rovněž potvrzuje, že po-

Lutinov jest ryzí pramen, přečistý, jenž tekl a nevyšchal. I když proud bojů politických zanesl pramen ten na chvíli, vyrazil zase znovu. Lutinov je básník z rodu Čelakovských, Erbenů a Havlíčků. Je nepřekonatelný v písni, legendě, pohádce, jeho epigramy jsou nejlepší z moderní české poesie. Humor satira a dětský široký smích byl mu ventilem v dobách největší deprese duševní. Znal všechny školy básnické celé Evropy, znal a překládal německé básníky (sám napsal mistrně sbírku německých veršů), sledoval mé překlady, ale zůstal v poesii meditační svým. Lutinov je *osobnost* jak v poesii, tak ve všech větvích národního života. Byl vlastenec starého rázu z doby buditelů - kněží, jeho ryzost jazyková, moravský půvab dikce, znalost verše a jeho stavby a hudby je neobyčejná. Jeho písně kostelní se vžily rychle, jeho písně a zpěvy orelské jsou jako Jitřní písně Svatopluka Čecha. Lutinov byl umělcem a miloval umění i umělce. Byl rozeným vůdcem. Kdyby byl biskupem, byl by mnohé uskutečnil, oč jen marně prosil. Bil se a bojoval rytířsky často sám za celou diecési a často i za celou církev. Mnozí ho opustili - a když zvítězil, dělili se o získané posice, jak mi řekl sám Otokar Březina. Nebyl biskupem, ale Bůh řídí osudy všech lidí. Měl i své chyby, jako i já a každý, ale vytrpěl za ně mnoho a Bůh sám ho dnes soudí a spravedlivě odmění . . .

dle názoru Březiny Lutinov jako básník není dosud dostatečně oceněn. (Pozn. red.)

Dr. Fr. Cínek: ZA MRTVÝM PŘÍTELEM

(Duchovní profil † P. Lad. Zamykala)

»Žalost mám nad tebou, bratře můj, Jonatho« . . . (2. Král. 1, 26.)

ZNAL JSEM P. ZAMYKALA od roku 1923. Tedy necelých čtrnáct let. Byl to poslední úsek jeho klopotné životní práce. Ale znal jsem jeho duši. Zblízka a důvěrně. Pojilo nás upřímné přátelství. A bylo to (s důrazem to podtrhuji) kněžské přátelství. Sblížili jsme se v oblasti číře duchovní (specificky kněžské) a semkla nás potom trvale spolupráce vedená výlučně k cíli našeho kněžství. Znal jsem v něm kněze. A z těsné blízkosti. A proto jsem viděl do vnitřních zřídél, z nichž se napájela jeho údivně rozlehlá a mnohostranná činnost. Náš styk byl arcíř zúžen na necelého půl druhého desítiletí, ale byla to přece téměř polovina jeho kněžského života. A polovina druhá a poslední. Údobí vnitřního dozrání a udivujícího rozmachu pracovní aktivity. Životní kněžské poledne, po němž náhle bez dlouhých se stínů soumraku přišel západ . . .

I ty, kdož jej znali zpovzdáli, překvapoval šíří a rozsáhlostí své činnosti. A bližší okolí udivoval houževnatostí, vytrvalostí a nezdolností své pracovní dynamiky. I chladní pozorovatelé znali jeho energii, kterou nedovedly podlomit sebe bolestnější neúspěchy, sebekrutější tíha situace, v níž průměrní pracovníci snadno ochabují, umdlévají a zahořkle malátní. Nikdy neoddával se pasivnímu hořekování. Nikdy nemalomyslněl, nikdy necouval i před nejtěžšími oběťmi a krajním vypětím sil.

O šíři a rozpětí jeho práce nejednou se mluvívalo. Je pravda, že nevídaná rozlehlost a mnohost úseků

jeho činnosti tajila v sobě nebezpečí tříštění, předimenzovaného rozbíhání na venek a odbočování od vlastní dráhy. Ale nic nebylo duchu tohoto kněžského pracovníka tak cizí, jako bezplánovité rozběhy, honba za malichernostmi a bezúčelné maření sil v zbytečnostech. Všichni, kdož znali (i s druhého břehu) cílevědomou, houževnatou pracovitost tohoto muže činů, jasnost, bystrost a přímost jeho postupu a hlavně jeho pevnou zásadovost, vědí, že široce rozpjatá jeho práce vykazovala pevnou linii. Vše orientováno bylo v té rozlehlé činnosti jedním mohutným směrem. A jednotnost směru ukazuje jednotnost příčiny.

V duši tohoto kněžského dělníka byla zřejmě činna pronikavá hybná síla, která ovládala naskrz jeho nitro, hýbala jeho vůlí a rozněcovala jeho energii.

I ti, kdož znali jeho život zvenčí a nenahlédali do jeho duše, bezděky to vytušovali, aniž znali vždy dobře vlastní latentní napajedlo této síly . . .

Já znal jeho duši, kněžskou duši. Zblízka, sine velamine . . .

A vím, z čeho se napájela její aktivita.

P. Zamykal byl knězem hluboké víry a pokorné zbožnosti. Stačí říci: Byl to kněz, který denně rozjímal Písmo sv. a nikdy neopomíjel pravidelné denní duchovní četby z nejhodnotnějších duchovních knih. Měl ojedinele bohatou knihovnu duchovních děl, která čítal meditando, čině si při tom poznámky a zaznamenává si i časový postup čteného. Příznačným zůsta-ne, že vůdčí jeho knihou (vpravdě duchovní čítankou) byla Chautardova Duše veškerého apoštolátu, nejlepší dílo novodobé duchovní literatury, druhý Kempenský na poli kněžského apoštolátu.

Ve styku s Bohem miloval ústraní. Unikal pozornosti.

A jeho soukromá zbožnost měla tklivě pokorné formy. Bolestně se rozvroučňovala v těžkém údobí posledních let, kdy mnoho trpěl pod utajovaným křížem trýznivých útrap a starostí.

Mnoho se modlíval, hlavně ve chvílích bolestného vysílení a nervové ubitosti. Mnozí z jeho známých (a to nejen z laických kruhů) byli by se podivili, kdyby jej byli vídali, jak po tuhé, mnohdy doslovně ubíjející lopotě v redakci, v nesčetných a nekonečných schůzích podvečer udřen klečívá před Sanctissimem v setmělé seminární oratoři (tam zvláště rád nepozorovaně chodíval) a modlil se svůj růženec. Tam také se modlíval často breviář a v postní době téměř každý den pobožnost křížové cesty.

Duchovní četbou a rozjímáním propracoval se k mimořádně hlubokému chápání mysteria eucharistického, hlavně mše sv. Poznal jsem málo kněží, kteří by celou duší byli tou měrou pronikli do světelných propastí tohoto vrcholného divu Boží lásky. Dr. Fuchs psal,*) jak býval mohutně dojat podmanivou zbožností P. Zamykala při mši sv. Vpravdě nebyl tomuto knězi svatostánek němým, konsekrační kámen studeným, sv. Hostie sice vznešenou, ale odtažitou památkou smrti Páně, nýbrž ústředním oživujícím zdrojem všeho života a vší aktivity. Odtud (a latere Jesu) vyvěrala jeho horlivost, jeho nezlomný činorodý zápal pro zájmy díla Božího v lidstvu. Zasluhou P. Zamykala a jeho přímým vlivem došlo k napsání a vydání čtyřdílného výkladu misálu. A byl jsem nevýslovně dojat, když jsem viděl, že rozjímá řádek za řádkem tento komentář nejsvětějšího našeho kněžského ministeria. Žil bohatým vnitřním životem, napájeným z centrální

*) V Lidových listech 25. srpna 1937. Pozn. red.

ního zřídla eucharistického. Životem snad i před vlastním zrakem skrytým hluboce dovnitř obráceným, jiným málo známým a snad i neznámým, ba nejednou i (nevědomky) pošlapaným a křížovaným. Ale bohatě živým nevysychajícím.

Proto jej široce rozpjatá činnost neodváděla z nitra na venek, nestrhovala na scestí výlučně vnějších vlivů, nezplanovala jeho činnosti, nesekularisovala ani v tužbách ani v metodě.

Byl knězem Páně vši svou duší. Pronikavě jej ovládalo vědomí obrovských rozměrů práce kněžské ve všech oborech života a těžce nesl důsledky nepochopení vnitřní její povahy i zužování její šíře.

Byl to mohutný vliv díla i příkladu Stojanova. Říkával skromně, že první léta kněžská nechápal díla Stojanova. Ale vnikl do něj později s neobyčejnou pronikavostí a byl jím úplně zchvácen a podmaněn. Poznal v něm prozřetelnostní gesto Boží, ukazující dráhy obrodné práce na všech úsecích našeho náboženského života. To jej pudilo do všech akcí cyrilometodějsko-velehradských, jimž sloužil s údivnou horlivostí, obětavostí a vytrvalostí. Stěží budou kdy plně doceněny zásluhy tohoto nehlučného, leckdy domněle druhořadého, ale de facto kromobyčejného iniciativního a nezmarne houževnatého pracovníka ve všech podnicích velehradských i v širokých regeneračních akcích, jež z Velehradu se rozrůstají. Velehradský bývalý rektor P. Koláček T. J. ví, co znamenala nadlidsky houževnatá spolupráce P. Zamykala pro aranžování posledního svatometodějského jubilea v r. 1935-36 i pro organizaci smělého díla obnovy velehradské basiliky. Velehrad miloval dojemnou láskou. Byl Béthelem jeho duše. Modlíval se tam se zvláštním zanícením, jež nám

vhánělo slzy do očí, když jsme jej občas v basilice nebo v královské kapli nepozorovaně shlédli. Dílo Stojanovo přivedlo jej k hlubokému poznání sv. Cyrila a Metoděje. Tito dva duchovní velikáni úplně jej uchvátili a podmanili. Byl zřejmě zachvácen duchem těchto prozřetelnostních apoštolů. Zapálen jejich ohněm pronikl neobyčejně hluboko význam ideje cyrilometodějské a oddal se jí přímo s vášnivou horoucností. Jeho kněžský apoštolát měl své (celkem i širší veřejnosti) známé znaky. Co vykonal P. Zamykal pro kostel Panny Marie Sněžné v Olomouci, je bohatou kapitolou pro sebe. Velkých zásluh si získal o vídeňské Těšitele, kteří měli v něm zaníceného příznivce a přímo mecenášského podporovatele, pokud se neoctl v kruté finanční tísní. Ale i tehdy dával a sháněl pro ně podpory s dojemnou láskou. Po diecési byl znám svou ochotou k výpomoci v duchovní správě. Zvlášť tklivou a stále stupňovanou láskou lnul ke zpovědníci. A bylo dojemno poslouchat s jakým ryzím zápalem po návratu mluvil o pastorační práci. Měl též neobyčejně vřelý vztah k dorostu kněžskému, touže, aby výchova jeho byla na výši úkolů doby. Často v semináři přednášel a s dojemnou anonymitou chudým alumnům i finančně pomáhal. Jeho vzácná bibliotéka se pomalu a soustavně stěhovala do knihovny bohoslovecké. Velmi mně imponovala jeho povahová ušlechtilost a vyrovnanost. Osobní kříže a křivdy s bezpříkladnou šlechetností utajoval. I o hrozivých symptomech propukající choroby nikdy nechtěl mluvit. Pod přemírou práce a strašnou tíží křížů (a bylo to opravdu někdy - obzvlášť za postupující choroby - neúnosné) vypověděly mu občas na chvíli nervy. Ale rychle se uklidňoval a vnitřně vyrovnával, jakmile klekl před svato-

stánkem. Žádné útrapy ani zlověstná, téměř habituální fyzická podlomenost poslední doby neumenšovala jeho pracovní dynamiky a i jeho známé iniciativní agilnosti. Právě jako nezlomný a houževnatý, nevyčerpatelný iniciátor vykonal v hlavních oborech regeneračních našich akcí dílo, jehož záslužnost ocení jedině Bůh.

»Žalost mám nad tebou, bratře můj, Jonatho...« Tak lkal David nad skolem druha svého, kterého miloval »jako duši svou«. Tak započal v slzách pohřební řeč nad mrtvým přítelem sv. Bonaventurou, kardinál ostijský roku 1274 v Lyoně.

»Žalost mám nad tebou, bratře můj, Jonatho . . .« Plakal jsem, hořce jsem plakal, když jsem po pohřbu osaměl nad hrobem P. Zamykala a posledním znamením sv. kříže se loučil s věrným druhem, jemu nevýslovně vděčím za tolik vroucího porozumění, opory, iniciativních vzpruh, spolupráce, hlavně však za vzácný příklad výsostné duchovní ušlechtilosti, nezlomné houževnatosti v práci a nejvíce za ryzí kněžské přátelství.

Je smutno na mlčících chodbách monastýru velehradského, smutno ve světničce, kde jsme s P. Zamykalem a P. rektorem osnovali tolik plánů na rozkvět našeho drahého Velehradu a sv. odkazu cyrilometodějského. Smutno je i v chudičkém klášteře na Rennvegu ve Vídni.

A smutno všude, kde zůstal odraz ušlechtilé duše vzácného kněze P. Zamykala . . .

Dr. LEOPOLD PREČAN
arcibiskup olomoucký a metropolita moravský

OHLEDNOUTI SE ZA SEBE na první léta Družiny literární a umělecké v Olomouci a její revue Archy jest vzpomenouti těch, kteří ji zakládali a stáli u kormidla.

Po svém návratu z věčného města Říma, kde na universitě »Propaganda della Fede« studoval jsem bohosloví a které pro vstup Itálie do války musil jsem dokončiti na teologické fakultě v Praze, začal jsem se jako bohoslovec zajímati o »Archu« a jejímu redaktoru poslal jsem několik básní, které jsem napsal v Římě. Jakmile jsem byl v roce 1917 u sv. Víta v Praze vysvěcen na kněze a poslán za kaplana do král. věnného města Poličky na moravských hranicích, ihned jsem navázal styky s vedoucími Družiny literární a umělecké.

Po kratší korespondenci s Dostálem Lutínem, Zamykalem a drem Řehulkou zatoužil jsem osobně poznati sympatické Moravany, kteří dovedli kolem sebe soustřediti kruh literátů a umělců a kteří zvláště mladým adeptům krásného písemnictví otvírali brány vytouženého království.

Se svou osobou chtěl jsem do Olomouce odvésti i několik rukopisů básnických sbírek, překladů, memoirů a povídek, kterých za války stále ve stolku na poličské kaplance přibývalo.

Kaplanoval jsem u staříčského děkana Letošníka, který mně nechtěl dáti dovolenou k cestě do Olomouce. Proto dva roky byl jsem odkázán pouze na písemný styk s Dostálem, Zamykalem, Řehulkou a Konaříkem. Konečně o prázdninách 1920 splnilo se mé přání. Mohl

jsem se rozjeti na Moravu a navštívit své vzácné přátele.

V Olomouci vyspal jsem se královsky v prachových peřinách u paní Doušové a brzy ráno rozjel jsem se do hanáckého Jerusalema k předsedovi a redaktoru Družiny Karlu Dostálu Lutinovi. Srdečně jsem byl přijat a unesen krásou Dostálova bytu i jeho pohostinstvím. Ještě dnes vzpomínám rád na první tu návštěvu u něho a zvláště na jeho výrok »Závidím vám, že jste mohl studovati v Římě«. Projednali jsme spolu všechny možné časové literární otázky i redakci chystaného Dantovského almanachu, který mně stál později mnoho starostí a práce.

Po prohlídce chrámové věže, v níž měl Dostál dva pokoje, sousedící s bytem fary, i své cenné sbírky a po nadšeném obdivu chrámu, Bílkovy křížové cesty a obrazů Köhlerových vrátil jsem se do Olomouce, abych ještě vyhledal P. Zamykala a »Vincórka«. Dříve než jsem doufal, octl jsem se na Dolním náměstí, kde jsem potkal usměvavého panáčka, baculatého obličeje. Vytušil jsem v něm pana redaktora, a proto jsem jej přepadl otázkou, není-li dp. P. Zamykal.

A byl to P. Zamykal, spiritus movens Družiny, jenž mne ihned uvedl do své residence, seznámil s redakčním i administračním personálem a umožnil prohlídku arcibiskupské tiskárny.

Dra Řehulku jsem našel v advokátní kanceláři. Ale neodpovídal představě čtveráckého »Vincórka«. Po kratší besedě s ním rozloučil jsem se s Olomoucem.

S Dostálem Lutinovem zůstal jsem v přátelském spojení až do jeho předčasné smrti. Rovněž s P. Zamykalem. Když jsem se z Poličky odstěhoval do malebné vesničky v Orlických horách, psal mně P. Zamykal, že

právě v Pěčíně nechal i on kousek svého mládí a svého srdce. Vydával totiž v Pěčíně učitel a spisovatel Rožek časopis »Srdce«, do něhož Zamykal jako student posílal své básnické prvotiny - vzněty a touhy svého srdce. Byla to od Rožka veliká odvaha vydávati časopis v horské zapadlé vsi. Tiskl jej v Kostelci nad Orlicí, kam pro něj dojížděl s žebřinovým vozem nadšený mladý rolník Josef Grund, který tudíž na svém selském voze vozil i Zamykalovy verše.

P. Zamykal byl prvním kritikem mých veršů. Když jsem mu svého času poslal k posouzení rukopisy veršů »Řím« a »Lebka«, napsal mně:

»Mají dobrý rytmus a rým, bohatou zásobu slov i vzlet.« Jako dovedl pochváliti, tak dovedl i bratrsky napomenouti. Když jsem mu jednou poslal slabší práci, napsal mně, abych v tom směru nepokračoval, ježto by se nejednalo o pokrok, nýbrž o krok zpět . . .

S Bečvanem Konaříkem, taktéž čilým členem Družiny literární a umělecké jsem se osobně nesešel. Po mých překladech italských veršů v »Arše« chtěl na mně Konařík, abych vydal antologii italské moderní poesie. Nedošlo však k tomu a na mé styky s ním zůstala mně na památku pouze jeho fotografie a touha přečísti si jeho »Dalilu«, jejíž náklad prý musil spáliti na dvoře fary v Prostějově.

Karel Dostál Lutínov: FINIS

Až bude třeba odejít,
tak odejdeme.

Na pozemský svůj byt a štít
se ohlédneme.
A půjdeme, kam povelí
nám Nutnost odvěká.
Tak duch se časem zocelí.
Toť osud člověka.

A zanecháme plný stůl
svých snů a plánů . . .
A jako zapřažený vůl
jdem orat lánů -
tak neznámých, tak vzdálených,
Vesmíra brázdami.
A budem místo bližních svých
hovořit s hvězdami.

Poznáme zcela jiný svět
než tento v prachu,
kde plno klevet, sket a běd
a hrůz a strachu.
Tam ulehčí se hlava nám
a srdce vytříbí.
A v pozdrav Pravdy hlubinám
nás Věčnost políbí.

A všechněch křivd a bezpráví
tam zapomenem.
A Pravda čistá, bez hrází
nám bude věnem.
A všechno zemské hemžení
se bude malým zdát,
až zjeví se nám v záření
sám božský Majestát.

13. 10. 1923.

KDYBYCHOM hledali protějšek geniů, nenašli bychom ho nikde jinde než ve světcích.

Známkou světců není pouze plná milost a láska a nejvnitřnější styk s Bohem, jejich charakteristikou je také transposice. Žijíce na zemi, nežijí na zemi. Tak jsou proniknutí touhou po nebi.

Svatí netvoří, svatí rozlišují. Ne že by byly docela pohlceny všechny jejich vztahy k věcem, jež je obklopují, ale blízkost Tvůrce je tak závratná, že všechno ostatní ztrácí v tomto žehu barvu. Proto mluví svatí o kráse jen tenkrát, když hovoří o Bohu. Je to nebeský zpěv lásky.

Pravidelnou předností svatých je, že byli zbaveni pochybností a nejistoty, a tedy i těžkosti hledání. Světec má Boha, bojí se pouze, že ho dost nemiluje. Stabilitu světců a vědomí této stability vystihuje jen rčení, je muž ze zvyku nerozumíme: *Beati possidentes*.

Nuže, světci a geniové!

Nepatří si. U obojích mizí osobní vlastnictví. Snad proto se také vzdalují s cest ostatního lidstva. Jejich životní štěstí tryská ze stálé oběti.

A přece pokoj duše je docela jiný. Geniové mají nepokojné srdce Augustinovo. Nic nevědí, ale všechno tuší. Svatí všechno vědí, neboť milovati nade všechno Boha je víc než vědět všechno.

Nejen pravda a krása jsou absolutní, nýbrž i blízkost pravdy a krásy. Proto genius předbíhá staletí a světec věčnost. Jejich pravdy nejsou nepochopitelné, ale ovšem nejsou chápány, poněvadž jsou příliš zřejmé. Genius je více člověkem, poněvadž je v něm více člo-

věka. Světec je nový člověk, celý člověk, původní člověk a přece méně člověkem, ježto je v něm více Boha. Geniové jsou laičtí světci.

Hledají. Jejich nepokoj a urychlené životní tempo napovídají, že jim chybí ještě Bůh.

Genius se netají se svými bolestnými zklamáními, ponevadž jeho útrapy a těžké zápory nutí k upřímnosti. Konečně vydává svědectví pravdě ne jenom za sebe, nýbrž za člověka vůbec, jež v sobě tak bolestně cítí. Nevěřící nebo pochybující genius je nesmrtelná duše, která je ponechávána sama sobě.

Kdyby umělecký genius zřel Boha, bude ho pojímati výhradně jako krásu. Jeho stanovisko k absolutnu je tedy poněkud jiné než světcovo, ačkoli ve skutečnosti Bůh jako věčné Dobro je totéž, jako Bůh věčná Krása. Zde cosi uniká lidské logice.

Bůh jako dobro musí býti milován. Dobrota boží zavazuje k dobrotě vnitřní: k dobrému životu, upravenému a zařízenému podle božích předpisů.

Bůh jako krása musí býti ovšem také milován, ale závazek dobrého života je čímsi zakrýván. Je to tedy stanovisko světsky jednostrannější.

Přimyslíme-li si k tomu, že si mnoho geniů příčin svého neklidu neuvědomuje, vypadá jejich poslání neúplně. Rozvlnili lidská nitra něčím záhadně tajemným, vzbudili na lidském dně plno pocitů opojných, tedy vlastně připravili lidská srdce k přijetí, způsobili základní hnutí, které svým obsahem lidsky připomíná počátky věčné blaženosti.

Umění geniů je sladké jak rodící se touha. Přidejte k tomu věčnost poznání, věčnost lásky, věčnost radosti a pochopíte, kam to přivedli světci, kteří byli zároveň umělci.

Pouhý světec přesvědčuje o výsosti milosti a hrůze hříchu. Netvoří, ale osvobozuje: zachraňuje duši a tím vykonává největší čin na zemi.

Pouhý umělec rozechvívá. Dává okoušet slastí, teplých jak červnové ráno a materielně nenahraditelných. Objevuje a probouzí v duši kus ztraceného a kus příštího ráje. Světec umělec činí oboje.

Ant. Kolek: 1421

Památce velehradských mučedníků

BYLO K RÁNU 14. února r. 1421. Velehradský klášter nejevil ještě zdánlivě života - jen rudé světlo, prosvítající chrámovými okny, mihající se v dormitářích i prelaturě, napovídalo, že mniši cisterciáci podle své přísné regule už vstali, aby vykonali jitřní hodinky. Zdánlivý klid spočíval na celém kraji. Nebe, které v noci tam kdesi u Kyjova se rdělo ohni, postupně zbledlo, jen z hlubokých lesů chřibských chvěl se dosud mohutný sloup požáru. Pálí. - Možná, že královští z Buchlova, možná, že páni Hradišťané, nebo Broďané si vyjeli na malou rejdu, pokoštovat, oplatit krvavé zá-davy, jež na straně podjednou páchali Husíci-novo-věrci, zvláště bratrstvo Nedakonické, dobře upevněné v bařinách na ostrově řeky Moravy. Že by se hnuli nedakoničtí? Och - ryba v saku - ti stěží lapají povětrí, vždyť se všech stran je tisknou posádky Uh. Hradiště, Buchlova, Uh. Ostrohu, Veselí - leda blázen by há-dal . . . A proto klášterníci dost bezstarostní.

Na cestě plazící se z hor Chřibských ke klášteru se ob-

jevil jezdec. Za ním shluk jezdců a pak už staré věkovité lesy chrlily nekonečnou řadu pěších, hrozivě zježenou v roty, bezpočetných zbraní.

Ach! Nedakonické bratrstvo táhne polem. Tiše bez hlesu - jako lišky.

Na špici houfu jedou koňmo bradatí novověrečtí husitští kněží, v řasnatých prostranných suknicích - krvavý Tomáš, uprchlý mníšek z Vizovic, který má na svědomí vyvraždění spolubratří kláštera vizovského, lakotný Bedřich ze Strážnice - už teď více rotymajstr než kněz, škaredý Václav, řečený Škleboň ze Šarova, plebáň Pavel ze Strílek, Mikuláš z Napajedel - s nimi pak jedou, ale ponejvíce jdou pěše zemánkové-kobylkáři zběhlí do Nedakonic z daleka široka, vesměs chudí lidé v odřených kožiších, šubách, kteří doufají v těchto nepokojných dobách mnoho získat, ale málo ztratit, vždyť se v každé dědině - ať už v Chříbech, Karpatech, nebo na rovině u Moravy nebo na Podluží - sedí často na jediném dvorečku, tvrzcě, několik zemanských rodin, bědných až hrůza. - A tak vidíš zálesáky: Otíka ze Suché Lozy, Mikuláše z Veletin, Zicha z Nedachlebic, šlechtického rváče Lišku ze Šardic, budoucí bohaté tábořské kapitány: Jana Moravu z Lideřovic, Snila z Moravan, a na Malenovicích bratry Šárovce ze Šarova.

První houfce se přiblížily na dostřel pušek ke klášterní zdi. Ticho, mrtvé ticho spočívalo nad klášterem, přísná krása velechrámu s velikou věží, překrásným portálem a pohádkovitou rosetou, dům opatský i kamenný monastýr divné, nevídané krásy s kulturními poklady, nashromážděnými a vytvořenými pilnými mnichy - ta kamenná báj svým klidem, svou vznešeností ohromila sedláky i šlechtice, zvyklé ponejvíce na

barbarská doupata z hlíny, dřeva a slámy, a zahřměla důrazným mementem do širokého svědomí husitských kněží-apostatů, vedoucích zástupy svedeného, nevědomého lidu . . .

Do tohoto chvilkového bezděčného ustrnutí zalkal zvon a jeho hlas probudil zástupy. V myslích sedláků a nuzných zemanů vyvstaly vášnivé řeči odpadlého kněžka Tomáše o ohromném bohatství kláštera, o sudech dobrých grošů i uherských zlatých, báječných pokladnicích, vrchovatých klejnoty, o zásobách snědných, sklepech s řadami beček znamenitého vína z klášterních vinic. Mocná touha - podívat se za tajemné zdi, střežené po staletí přísnou klausurou, zmocnit se pohádkových pokladů - smetla všecky záblesky lepších citů - žebříky přistaveny k ohradě, hradba slezena, otevřena brána a již všecko množství se hnalo za ohlušujícího řevu k chrámu, domu opatskému a stavení klášterních oficiálů. Nádvoří u kostela, které po staletí neslýchalo než ohlasy velebných prefací, dojmavé chóry denních i nočních hór, se zatřáslo surovými kletbami, nadávkami, vyhrůžkami. Zaduněly sekery, zarachotila těžká břevna, zapraskaly, zaskřípaly vypáčované dveře.

Temná rána - vítězný hlahol - to padla chrámová vrata. Opat Jan, zsinalý jako jeho řeholní roucho, klečel tuto strašnou chvíli před obrazem veliké patronky řádu a modlil se své poslední matutinum - jak nikdy v životě - sám, bez řeholní družiny, bez hořících svící.

Záře desítek smolnic, planoucích v nádvoří, měnila temno komnaty opatské v jasný den, řev venku vzrůstal a přecházel chvílemi v příšerné vytí, klášteřem rozléhal se dusot kroků, v oknech se mihala světla - to sedláci hospodařili v konventu, pod ranami socho-

rů, trámů, obuchů chvěla se celá prelatura až v základech, pod přívalem kamení řinčelo drahocenné okenní sklo a kameny kutálely se až ke klečícímu opatovi. Veliký, křesťanský horoucí duch prvního preláta moravského připjal se k nebeským výším, jako se připíná úponěk popínavé rostliny k mohutnému pni staletého dobu - dvě ruce, jemné, bílé, jako lupénky lilie, se sepjaly pevněji, zmodralá ústa zaútočila na nebe vroucími invokacemi . . .

»Mater Christi, ora pro nobis!«

»Mater divinae gratiae, ora pro nobis!«

»Mater purissima, ora pro nobis!«

Vrzly dveře. Opat ani hlavy neotočil, když vešel sekretář, rodný jeho bratr.

»Mater castissima -«

»Pro Bůh, bratře, zachraň se - fortanou do zahrady - rychle! Bratří utíkají!«

»Mater inviolata, ora pro nobis!«

»Ještě je čas - prosím -«

»Mater intemerata! -«

»Mater amabilis! -«

A tu sekretář pokorně sklonil hlavu, pokorně přiklekl k svému bratrovi na studené dlaždice, protože ho schvátila veliká odvaha a nadpřirozená síla, tryskající z celé takřka bytosti bílého opata. Nebyla to síla lidská, ale síla vanoucí z Boha.

»Ora pro nobis!« odpovídaly nepřetržitě dva hlasy a neustávaly ani tehdy, když z venčí přistavili žebřík k oknu a v něm se ukázala divoká, rozšklebená tvář s tesákem v bělostných zubech, ba ani tehdy, když dole povolily pevné, plechem pobité dveře a luza ječíc, řvouc, hnala se jako bouře nahoru do obydlí opatova. Zich z Nedachlebic stanul nerozhodně v otevřených

dveřích. Selskou, zálesáckou duší projel záchvěv směsi studu, rozpaků, jakési bázně, když vrazil do prostranné, světlé komnaty prvního po biskupovi, preláta markrabství. - Všecko - chladné, přísné linie architektury, - táflováný strop, knihovna, lustr s řadami svíček, mramorový krb, lože pod nebesy, obrazy, i ty střepy skla na zemi - to všecko ukazovalo barbarskému zemánkovi - ven! a najednou zjevila se mu nízká, učouděná jizbétka tvrze, její trámová, krví natíraný strop, jediné okénko zalepené měchuřinou - pelechy na lavicích, při zdích, poházené vlčími a medvědími kožešinami, doupe, kde přebýval s celou rodinou, společně s pacholky a služkami. Ven! Zahřmělo už důrazněji.

A v tom vztyčil se opat kláštera velehradského, vzal do rukou na prsou mu visící prelátský kříž, obsahující vzácné ostatky Božích svatých, a dobrořeče požehnal překvapeného šlechtice.

Zich všecek zmaten div nepoklekl, ale odstrčil ho, až zaletěl k studenému vyhaslému krbu, změť vlasatých postav v bílých halenách i páchnoucích kožiších se vrhla na bílého opata, pokryla jeho pleš, ruce, hrud' deštěm ran, potrhala nevážně černý škapulíř, bílý hábit, který rychle začal rudnout rubínovými kapkami krve, odvlekli kamsi sekretáře, řev, světla čoudících smolnic, vztyčené zbraně drancující chátry zaplnily komnatu.

»Virgo prudentissima, ora pro nobis!«

A to už opatovi vázali ruce do zadu, urvali pektorál a tepali ho jím po hlavě, až stružky krve vytryskovaly. Před očima zavířila mu temná kola, v hlavě divně hlučelo jako ve mlýně. Matně rozeznával, že ho vedou kolem temné stavby chrámové, proříznuté úzkými, osvětlenými okny, že šlape špinavý sníh, udupaný desít-

kami krpců, škorní - - - vrávoral nádvořím, poháněn
hojnými ranami, popliván, potřísněn - - řev, hulákání,
bouchání vzrostly - už byl na prahu svatyně . . .

Pronikavý jas a divadlo, jež se odehrávalo uvnitř, pro-
budilo opata z polovičních mrákot.

Luza drancovala, luza ničila, luza šlela.

Temné postavy - služebníci satanovi - pobíhali hbitě
po dlouhých žebřících, shazovali obrazy, sochy se stěn
chrámových, otloukaly románské vlysy, polosloup
i polychromovaná okna, převzácné práce, jiní dychti-
vě vylamovali svatostánky, rozbíjeli oltáře, tumby,
vyhazovali ostatky svatých, šlapali po pohozených
hostiích, cpali do záňadří širokých opasků kusy re-
likviářů, gloriol svatých, drahokamy a perly, vylou-
pané z posvátných rouch, nádob, berlí, miter, cpali do
měchů drahocenné monstrance, kalichy, ciboria, pa-
teny, svícny, chtivě kradli každý lesklý kousek kovu,
drahé látky. - Časem břinklo sypající se sklo, zakvikly
píšťaly ničených varhan.

Drancující vnikli do hrobek, vynášeli mrtvoly z tem-
not a za příšerného přísvitu pochodní obírali opaty
o prsteny, vykládané křížky, pontifikální roucha, dáv-
no zemřelé pány o damaškové pláštiky, safiánové bo-
ty - nevázně jimi s místa na místo pohazujícíce.

Docházelo k pustým hádkám, rvačkám, posvátné a
cenné předměty přecházely za pustého rouhání a kle-
ní z ruky do ruky - ohmatávány, trhány, křiveny a tří-
skány.

Z obou sakristií a z kláštera vyhrnul se zástup bílých
postav - ne, to nebyli mniši - ale chlapi, kteří zavdali si
řádně ze zásob klášterního vína a převlékli se z buj-
nosti v řeholní hábity, ornáty, pluviály, dalmatiky,
alby - v rukou nesli posměšně zdvižené posvátné nádo-

by, misály, rituály, antifonáře, žaltáře, graduály, i ohromné folianty, prastaré, na pergamenu psané, anály, kroniky, nekrology, zpěvníky, iluminované bible, životy svatých, - všechny vzácné knihy z klášterní bibliotéky ve vepřových nebo kovových deskách, zdobené vzácnými řezbami ze slonové kosti, stříbrnými sponami, vykládané drahými kameny - druzí nesli nevázně na hrotech kopí a šípů nabodnuté papežské buly, majestáty, donační listy a potvrzení českých králů, markrabí moravských, svítky bělpuchových blan, listů poselacích od pánů duchovních i světských z poloviny Evropy - a každý ten list, každá kniha - svědek píle, umění milovnosti, a jemné západní kultury, vyšší z rukou mnichů - elity duchovní i duševní - měl neskonalé větší cenu než všechny svršky v peleších těch, kteří tu drancovali. -

V čele potřeštěného davu poskakoval, křepčil zpitý zeman, oděný v mešním rouchu, na vlasaté rozcuchané hlavě mu seděla šikmo naražená opatská mitra - v povětří pošvihoval krásně řezanou berlou, z níž rubíny a safíry vykradeny, a hulákaje pijácký popěvek, namácel kropáč ve škopku vína, který před ním ponášeli vrávorající zpítí ratajové, a kropil jím chechtající se pustošící chátru.

A v tom se objevil na kazatelně krvavý apostata - Tomáš z Vizovic.

»Bracháčková zmilitcí, pomodlíme se v choru matutium - ale po Vizovsku! V Boze velebný kněz opat ráčil jest přijíti, ale mnichů tu nevidím. Přiveďte plešivce! Napřed připravte kůr!«

Chátra porozuměla. Sochory, žebříky, silnými břevny skácela kůrní lavice před hlavním oltářem a na ně jala se snášet zpřerážené sochy, kříže, oltářní archy,

z dormitáře přivlekla chudé postele, stoly, na kupu trosek naházela náruč knih a listin. Nahoře postaven opatský trůn.

Nepřičetný řev zahlaholil posvátnou prostorou chrámovou.

»Mnichu,« promluvil odpadlý kněz ze Strážnice, »odřekni se semene Antikristova, přidej se k lidu Božímu a my tobě život darujem.«

Opat Jan odpověděl mlčením.

Vrhli se naň a ztrýzněného, zesláblého hodili na trůn opatský a přivázali zbytečně pevně provazy, štolami, cinguly . . .

Opat Jan seděl - a věru, nikdy žádný prelát moravský neměl čestnějšího, vznešenějšího trůnu.

Znovu vzkřikly zástupy - to ze sakristie vlekli ztýrané, více mrtvé než živé mnichy - kněze Petra, který měl v opatrování klášterní sklepy, opatova sekretáře, dva bratry konvrše - svázali je a vhodili na hranici.

Opat porozuměl, co ho i s bratry očekává. Přimhouřil oči, aby nic neviděl, co by duši strhovalo od věcí nebeských k zemi.

Několik hromotluků s čadícími smolnicemi přistoupilo k hranici.

Pojednou všechno ztichlo, že zřetelně bylo slyšet praskot hořící smoly pochodní.

Opat, poněkud udiven náhlým tichem, otevřel pone náhlu oči. Před ním stál Tomáš - někdy mnich bratrského kláštera vizovského, téže cisterciácké regule.

Ticho v chrámě bylo ještě ztrnulejší.

Odpadlík-kněz zkřivil posměšně ústa, zakašlal.

Pohleděli si do očí. Jidáš - zrádce-odpadlík - sklopil hlavu, - úsměv zvadl - ne - tyhle oči člověka stojícího v bráně smrti - přísné a přece tak laskavé, vyzírající

z bledé, zakrvácené tváře, zpod věnce potupených šedin - mluvily a ohromovaly jako majestát královský, drtily duši jako korouhev rytířstva drtívá houfce sedláků v širém poli a - bílý řeholní hábit mučedníka a jeho bratří - červ pevněji zahryzl ve svědomí zrádce - kmitly se přízraky zavražděných spoluřeholníků, puštošení, požár kláštera vizovského . . .

Kolem ticho až dusné - vše se dívalo na tyto dva. A bylo podivně u srdce těm, zvláště panu Zichovi z Nedachlebic, i těm, kteří se převlékli do bohoslužebných a řeholních rouch, bylo pojednou nevolno - snad jim vyvstal známý velebný obraz - oltář - bílý Chléb ve vysoko vztyčených rukou opata celebranta - cinkot zvonků - dlouhé řady klečících, klanících se mnichů Nejsvětějšímu . . .

A tu ďábel zahlušil rázem svědomí, rychlostí vichřice odvál, co bylo v něm lepšího.

Tomáš pokynul a chlapisko se smolnicí v ruce se sklonilo.

Dav šťasten, že odletělo cosi nepříjemného, děsivého, rozestoupil se v polokruh a postavy v mnišských kápích, ornátech a pluviálech jaly se pitvorně sebou házeti, poklekat, ukřivovat, hrubý chlap v opatské mitřecovi blekotal těžkým jazykem, stříkaje vínem na všechny strany, ostatní sborem odpovídali, připíjejíce si vzájemně z kalichů, ciborií, putýnek, měděnic . . .

Duše opatova zachvěla se bolestí, strach zalomcoval jeho tělem. Proto znova přivřel víčka pevně, aby smutný obraz rouhání a spuštění neztrpčoval posledních jeho okamžiků a nevzbuzoval slabosti.

A odpoutal se úplně ode všeho pozemského a jal se volati velikým hlasem:

»Causa nostrae laetitiae, ora pro nobis!«

»Vas spirituale . . .«

» . . . ora pro nobis!« ozval se hlas sekretáře opatského.

»Vas honorabile . . .«

»Vas insigne devotionis . . .«

» . . . ora pro nobis!« odpovídali už všichni řeholníci.
Poslední chor, podivný chor.

Zapraskalo suché dřevo hranice, dusivý čmoud vyvalil se až nahoru k mučedníkům.

»Rosa mystica, ora pro nobis!«

»Turris Davidica, ora pro nobis!«

»Turris eburnea, ora pro nobis!«

Obličej opatův polil se smrtelnou bledostí, na čele mu vyvstaly bohaté krůpěje potu. Časové intervaly mezi jednotlivými invokacemi se prodlužovaly, ale hlas cti-hodného kněze zněl stále hlasitěji, stále důrazněji tepal na fortnu nebeské říše, jako ruka znaveného poutníka tluče za pusté nevlídné noci na vrata pohostinského domu, kde doufá dojít odpočínutí, občerstvení po obtížné cestě denní.

»Domus aurea, ora pro nobis!«

»Foederis arca, ora pro nobis!«

Hlasy řeholníků slábly, pevně volal k nebeské Královně pouze kněz Petr.

»Janua coeli . . .«

To už zapraskala hranice na všech stranách, ohnivé jazyky chtivě olizovaly za staletí vyschlé dřevo, poskočily po naolejovaných plátnech obrazů až ke kupě starých pergamenových knih - cosi se zaškvařilo, prsklo, tisíc jisker se rozlétlo, na okamžik zahalil všechno sloup dýmu, ale hned jasné plameny vyhnaly chuchvalce smrdutého kouře až kamsi k chrámovému stropu.

Tam pak - ve výšinách - mezi nebem a zemí, na obláč-

cích dýmu vyvstala brána, ale byla to brána divné, nevidané krásy. Štíhlé mramorové sloupy, překvapující bělostí, stály na zlatých patkách, po stranách zářících zlatých vrat, sbíhaly se nahoře v polokruhovitě archivolty, ozdobené vlnovitými ornamenty, tvoříce nádherný triumfální oblouk, na němž vše bylo bílé, zlaté, jasné, nadmíru krásné, čehož jistě žádný pozemský mistr nevytvořil. I pochopil opat Jan, že stojí před branou království nebeského. Vzal proto stříbrné klepací kladívko a tluka jím usilovně na uzavřenou bránu, jal se prosit: »K Tobě přicházím, Panno svatá, k Tobě se utíkám se svými bratřími, já, kněz Jan, opat kláštera velehradského, před Tebou stojím nehodný, hříšný člověk, hladový, žíznivý a s pláčem Tě prosím o almužnu milosrdenství . . .«

»Stella matutina, hvězdo naděje všech lidí, kteráž jsi vyšla před rozbřeskem velkého jitra, před velkým Synem Tvým, rozšiřujíc světlo, plašíc tmu, zvěstujíc den vykoupení, smíření, pokoje, Hvězdo, kteráž záříš odleskem Světla věčného v temnoty našich cest, přimluv se u Boha!«

Zlatá vrata se otevřela dokořán a za nimi v pozadí na temně modrém nebi se ukázala hvězda. Zaradoval se opat, pokročil nesměle na práh . . .

»Salus infirmorum . . .«

»Refugium peccatorum - která nenávidíš hříchů a přece tak miluješ kající hříšníky, protože vidíš do žalostného slzavého údolí této země. Ty, Panno přečistá, neposkvrněná, měj slitování se svými sluhy, s tímto konventem, kněžími i konvrši, kteří tak těžce trpí, odpusť i našim mučitelům, obměkč srdce Tvého Syna, ať mi všichni, nehodní, ztracení synové Evy přijdeme do příbytku Otce našeho . . .«

»Consolatrix afflictorum - pohled na naše rány, ponížení, utrpení . . .«

»Regina angelorum, ora pro nobis!«

»Regina patriarcharum, ora pro nobis!«

»Regina apostolorum, ora pro nobis!«

»Regina martyrum . . .«

A hle, za branou se rozsvětilo, temná obloha zjasněla pronikavou září proudem z hvězdy se linoucí, opat oslepen jasem, opřel se o dřík sloupu, ale v téže chvíli klesl na kolena, neboť uzřel Tu, ke které tak úpěnlivě, s důvěrou volal - krásnou, vznešenou, bílou, ozdobenou korunou nebeskou a palmou vítězství a kolem ní stál svatý chor andělů, patriarchů, proroků, apoštolů a do nedohledné šíře i dále se prostíraly nekonečné sbory nebeských vojsk a mezi nimi korouhve Božích mučedníků ze všech krajů české koruny . . . černí mniši, benediktini kladrubští, ostrožští, postoloprťští, podlažičtí, od sv. Ambrože na Novém městě pražském, v čele s opatem kladrubským Wernerem a opatem podlaždicským Janem, bílí premonstráti ze Strahova, Želiva, Litomyšle, Milevska, Louky, i povražděné panny premonstrátky z Louňovic, cisterciáci ze Žďáru, Mnichova Hradiště, Zbraslavi, Nepomuku, Zlaté Koruny, Vizovic, mladí klerikové cisterciáctí ve Sv. Pole, dominikáni z Písku a odjinud, františkáni, augustiniáni bosí i obutí, strážcové Božího hrobu na Zderaze a od sv. Lazara v Praze, sušičtí křížovníci s červenou hvězdou a s nimi tisíce laiků, kteří životy své v těchto dobách pro víru položili - tak měšťané novoměstští, oknem vyházení, hejtman kláštera chotěšovského i statečný onen rytíř, jenž povlovným ohněm od kotníků až po kyčle pálen a přece od víry otců neodpadl, služebnictvo, sedláci i šlechta, starci, muži, ženy i děti

a všichni mučedníci byli krásni, šaty měli stkvoucí, zářící, že se zastyděl ctihodný opat Jan při pohledu na své klášterní, potrhané, ušpiněné roucho, poseté velkými i malými skvrnami krve.

Zazněly andělské harfy, flétny, pozouny i mohutné chvalozpěvy Božích oslavenců a z jejich středu jde krásná Paní vstříc klečícímu, pokorně schýlenému, třesoucímu se opatovi, ke knězi Petrovi, sekretáři, konvršům, kyne všem milostivě, bere opata jemně za ruku, pozdvihuje ho, stírá s jeho utýraných lící bláto, krev, hladí věnec šedin, sladce, mateřsky k němu promlouvá a vede jej, Královna mučedníků, ano, vede si ho, rytíře nad jiné vzácného, pokrytého ranami, jež si utržil v těžkém boji o barvy jejího syna, vede si stejně laskavě i jeho řeholní bratry a jdou, jdou všichni v přeslavném průvodu pro daňk, pro nebeské ostruhy, slavní - ne poražení - ale vítězové, stateční rytíři Kristovi, neboť zajisté drahocenná jest před tváří Hospodina smrt svatých jeho.

Nebeské chory zazněly slavněji, skvělí zástupové svatých a světic Božích se rozestoupily a středem nekončné slávy, blaženosti, plesu vede Matka Boží velehradské mučedníky k přejasnému trůnu, tonoucímu v záplavě rajského Světla, odkudž jim kyne nejvyšší, neskonalá odměna - dobrotivá tvář Božího Majestátu.

František Střížovský: TVÉ MILOSTI . . .

TVÉ MILOSTI chtěl otrokem bych být,
však dvojník můj s Tvých cest mne odhání.

V Tvé dlani chtěl bych najít skrýš a klid,
leč, kdo se šlehům krve v duši ubrání?

Kol zahrad Tvých, kde lásky ovoce
tak neodolně láká v hodokvas,
se toulám roztoužen rok po roce
a do pouště se v noci vracím zas.

Když východ z rána zajiskří se krví Tvou
a slunce majestátně stoupá k polednám, -
zrak nezří tvář Tvou k zemi skloněnou
noc čekaje, by polibek dal hvězdným tmám.

Tvých světél vodopád v hrud' moji dopadá
a dolů prší ztříštěn v démanty -
pít nechci, nahnuta-li číš je Tvá,
však pobízet-li přestals, nastavuji rty.

Tvé vůle řeka - přetajemný Nil -
vod úrodných prst' valí dějin Egyptem,
já přílivu však nečekávám chvíl
a ladem leží lány, v smutku černá zem -

Jak létavice - v slunce dopadnuvše - vzplanou zas,
tak ponořit se dovol do vln Nesmírna.
Nech na svých polích sežít živný klas,
by chleba měla unavená duše má.

Z té výhně její uhaslé jen jiskru vykřesej
a ohněm zapálena metafysickým,
zas kosmu propastmi se pustí v slavný rej
dál, dále, vysoko - až k svatým nohám Tvým! -

ZAHRADY VONĚLY svěžími jabloňovými květy v onu noc, kdy cizinec požíval vlídného pohostinství ušlechtilého primátora města ve zdech výstavného patriarchálního domu na prostranném náměstí. Majestátní jednopatrová budova vévodila všem obydlím bohatých měšťanů, kteří v duchu doby upravovali vzhled svých sídel a spěli - nejen v tomto zevním znaku, nýbrž i ve vnitřním ústrojí svého bytí - k nezbytnému rozkladu tradice rodů a zániku slávy po dobách rozkvětu. Primátorův dům si uchoval vzhled starobylosti přes nepříznivý vývoj událostí, které prošly dějinami města. Kamenný střed budov na náměstí, orámovaný věncem zahrad, přiklánějících se k rozsáhlým nádvořím, nepozbyl však zcela duše minulosti. Ti lidé šlechtitných duší, statečných srdcí a dvorných mravů sice již nežili, ale duch jejich rodů, třebaž žalostně zkormoucen a utýrán, dosud se vznášel nad krovy jejich potomků a nehodných dědiců slavných jmen. - I když rychlý mrak zahalil město mlhami zapomnění, přece v tresorech městského fisku ve sklepení primátorského domu zůstal uložen poklad, který byl popsán v knihách celého světa, o němž však nynější obyvatelé města skoro ani nevěděli.

Muž vysokého věku, kolem něhož proletěly pohnuté doby posledních devadesáti let a který nosil v hlavě kroniky lidských zápasů s osudy od stvoření světa, nyní cizinec, zavítal po mnoha a mnoha letech málo uspokojivého putování světem do starobylé metropole rodného města. Jeho kolébka stála kdesi v dusném čeledníku, jeho dětský hlásek se nesměle kdysi ozýval

ve vysokých klenutích průjezdů, když průvod nádherných kočárů zavezl vznešené panstvo k společné kratochvíli, jeho chlapecké dovádění po úzkých uličkách, ústících na úctu vzbuzující prostranství rynku, zaplavily vody rušných dějů, kdy s rodiči prchal před nespravedlivým hněvem všemocného pána. Dnes však je mužem věhlasného jména a hostem prvního občana města.

Je noc . . . Stejně jako tehdy, kdy sbalili skrovné jmění a v temnotě noční hledali spasné útočiště, i dnes zahrady vonějí svěžími jabloňovými květy. Co se změnilo? Mnoho, velmi mnoho nebo skoro nic, podobá-li se stařec dítěti, nebo vracíme-li se po vykonané pouti v laskavou náruč domova. Kouzlo rodného kraje nemusí nám zůstat tajemstvím, máme-li srdce otevřené a přístupné dojmům . . .

Zahrady vonějí svěžími jabloňovými květy -

V noční temnotě se příjemně sní a vzpomíná, máme-li svědomí čisté a v duši klid po bouřích, jimiž byla zmítána loď našeho života. Vůně květů opájí smysly a vyvolává obrazy z lůna minulosti . . .

Být vyhnancem pro zlovůli mocných tohoto světa, být štván s místa na místo jako neužitečné zvíře, být surově odkopnut ode dveří bratrova domu - to všechno zakusil jako malý chlapec.

Touha žít a nezdolná vůle ospravedlnit se a přesvědčit pochybovačné o rostoucí síle k činům - to vzněcovalo léta jeho jinošství.

Vytěžit co nejvíce z přízně lidí, kteří nás nenáviděli, postavit krásnou budovu úspěchů na základech nezmarného úsilí a nespoutané vůle, určit vývoj poměrů a stanovit vrchol dosažení cíle třebaš až po odchodu z dočasného pobytu na tomto světě - to bylo úkolem

jeho mužných let ve vyvrcholení všeho úsilí.

Bernard měl určeno být buňkou nepokoje v každé společnosti, v každém podniku a v každém důležitém rozhodování o významných událostech nejen v nejbližším okolí, nýbrž i ve styku mezinárodním. Mnoho studoval, mnoho samostatně přemýšlel a řekl si, že také průbojností svých názorů musí mnohého dosáhnout. A dospěl vskutku vysoko na vytčené cestě přes všechny překážky nepřízně osudu a zlovůle závistníků. Jeho zájmy byly široce se rozlévající řekou, v jejíchž vodách se rodily nové a nové touhy po obsáhnutí všech složek lidského dění, v jejímž prostředí se dařilo jejich vývoji, růstu a mnohutnění, na jejíchž březích dychtivě lovili slabí a málo odvážní vrhnout se do proudu. Všechny skupiny umění, všechny složky techniky, všechna rozdělení praktického života člověka byly Bernardovými zájmy, v nichž rostl a žil a které s nadšením k novým úspěchům v sobě podporoval.

Vnikal do nejtajnějších hloubek lidského úsilí po dosažení vyšších a vyšších stupňů k pravdě. Upozorňoval na nebezpečná úskalí neopatrného nebo ledabylého manévrování v otázkách životní filosofie. Odhaloval nedostatky teoretické výzbroje ve světě techniky, která začala ovládat svět a jednou bude panovat budoucnosti. Opravoval soudy vykladačů umění o minulosti, řešil klady přítomného přínosu a málo naděje dával snahám o zachování odkazu věkům příštím.

Nejprve tušil, kde pramení zřídlo bezradnosti všech apoštolů nové kultury, později měl důkazy, že všechny věky překročily významný dějinný obrat, třebas bez otřesu v hlavních liniích vývoje. Potom však hledal v odlescích, stopách a ozvěnách ohnisko důkazů a pravdy, které všichni míjeli bez povšimnutí. - Ten moc-

ný zdroj vábil jej k pokladu rodného města.

Zahrady vonějí svěžími jabloňovými květy -

Nikde na širém světě ani po dosažení nejkrásnějších úspěchů necítil se Bernard tak šťasten jako dnes. Po myšlení, že kdysi musel prchat jako zločinec a nyní je přijat s grandseigneurskými poctami, již to bylo příjemné a lahodilo jeho ješitnosti. Avšak ze všech krásných dojmů nejvíce jeho stařeckou mysl vzrušovalo kouzlo domova. Vzpomínky na ranné dětství, v každém případě a u každého ty nejkrásnější chvíle života byly vzkříseny a znovu prožívány toutéž duší za podmínek podobných. Rozzářily rysy jeho obličeje a zbystřily city, dost unavené a otupělé. Jeho síly okřály a vzpružily malátné tělo.

Vůně jabloňových květů vnikala otevřeným oknem, vábila aspoň na okamžik spočinout v lůně sladkosti a opájela novou touhou vypít kalich rozkoše až do dna. Jako zloděj sestupoval po temném schodišti do přízemí. Octl se v prostorném průjezdě, kde blikala olejová lampička. Opatrné kroky duněly v tříštících se odrazech zvuků od kamenných stěn a tlumeny byly pablesky plápolajícího světla. - Tu jeho zrak padl na nízké, železem pobité, tajemně ponuré dveře. Veliký zámek byl vysunut z ložisek, jedno křídlo dveří pootevřeno, pruh ostrého světla se mihl štěrbínou.

Zastavil se -

Brána k pokladu otevřena? Zřídlo velikých tajemství září i do tmy noční, v níž se rodí láska i strojí úklady temných mocností? Kdo otvírá prameny poznání a čerpá z bohatých, i když zapomenutých zdrojů? - Krev buší ve spáncích. - Není ruka toho smělce svatokrádežná? Není zde touhy osobní před úmysly k obětem nejvyšším? Nevkročila sem noha člověka z rozkazu

Satanova s předsevzetím zrady? - Srdce bije prudkou úzkostí, svaly se napínají nadlidskou silou, stařecké ruce rychle otvírají železné veřeje . . . Zraky vyjeveně pátrají sklepními prostory -

Temné stěny jsou prolomeny odlesky mnoha světél pochodní, zasunutých ve škvírách mezi kameny, podlaha je neurčitá jako hloubka bezedné propasti, uprostřed ní však se zvedá kamenný kvádr a na něm leží rozevřená kniha -

Horečka v Bernardových očích se stupňuje, krev v žilách vře, ohlušující rachot zraňuje sluch. Přece však kroky, na okamžik zastavené u železné brány, váhavě sestupují po schodech, níž a níže, až stanou na podlaze v rozpacích, zda ještě i další cesta je možná. - Vtom zavanula kolem vůně čerstvých jabloňových květů. - Netřeba váhat, jen odvalu a statečnost! Pramen života a zřídlo moudrosti je nablízku. Bernard se rozhlíží, nikoho nevidí, ztěžka však zvedá nohy a jen zvolna, velmi zdlouhavě postupuje . . .

Konečně stojí u kamenného stolu. Pot jej zalévá po celém těle. Tělo umdlévá, musí se zachytit, znavené pohledy musejí se opřít o něco pevného - o velikou knihu -

V tom okamžiku železné dveře, jimiž prošel, s temným rachotem, jako by v dálce skála se drobila, se zavřely - Bernard o tom nevěděl. Zraky se vpily žíznivě do písma foliantu a sledovaly se žhavou dychtivostí řádky na otevřených stranách, které kdosi neznámý opustil na místě nejvýznamnější. Vnímá motivy vyobrazení, malá arcidíla velikého mistra imaginace, a podléhá kouzlu jejich působivosti. Dech nesmírnosti omamuje jeho smysly, že si připadá se všemi vědomostmi nepatrný jako zakřiknutý učeň před velmistrem kultury

lidstva. Je hluboce skloněn před tímto oltářem věčné moudrosti a nejvyššího umění jako kněz, konající v katakombách nad ostatky svatých mučedníků oběť smírnou za hříchy bloudících v temnotách . . .

Rád by četl nahlas, aby harmonii slov a myšlenek spojil s ohromením ve své duši v souzvuk neskonale krásy, ale jeho rty svírají pouta křečí. Tíha pozemskosti však pomalu opouští jeho tělo, údy se zvedají a zase klesají, srdce ustává v činnosti; záře pochodní hasne . . . Ví, že něco jej pozdvihuje -; - ta síla je mocná a při tom krutá, neboť vzdaluje jej od pramene, který po dlouhém bloudění konečně našel -; - zároveň veliká hora se přibližuje a řítí se na něho . . .

Zhroutil se - - -

Ráno našli Bernarda v průjezdě u železných dveří, které nikdo po mnoho a mnoho let neotevřel, - mrtvého. Ve tváři výraz úporného úsilí proniknout snad tajemstvím záhrobí, ruce křečovitě sevřené v pěst, tělo žalostně zkroucené . . .

Slunce jako vždy ozařovalo starobylý portál majestátní primátorské budovy a ze zahrad přicházela vůně svěžích jabloňových květů -

Vilém Bitnar: NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V POESII MORAVSKÉHO BAROKU

SLAVNOST Nanebevzetí Panny Marie patří mezi nejstarší mariánské svátky církevní. Církev, která uctívala se zvláštní pietou smrt všech svatých mučedníků i vyznavačů, obrátila přirozeně svou pozornost záhy

i k úmrtí Panny Marie. Nejstarší připomínka takové oslavy datuje se již rokem 500. a úmrtí Matky Kristovy připadalo již od těchto nejstarších dob na den 15. srpna. S oslavou smrti byl ovšem těsně spojován také

KULT NANEBEVZETÍ

a duchovní literatura počala jej prohlubovati již od časů svatého Jana Damascénského hojnými výtvory homiletickými. Protože se svátek Nanebevzetí slavil velmi horlivě na východě, dá se předpokládati, že jej vštípili i naši věrozvěstové, svatí *Cyřil a Metoděj*, v oblasti Velké Moravy již v devátém věku. Česká církev latinská honosí se pak dvěma prastarými

HOMILETICKÝMI SERMONY

ze století jedenáctého. Jedním z nich je dvojdílná promluva, počínající slovy *Hodie beata Virgo Maria coelos ascendit*, druhým je jednodílná promluva, zahájená slovy *Solemnitas hodierna*. Je tedy jsoucnost českého kultu NANEBEVZETÍ prokázána literární památkou »Opatovického homiliáře« nejméně z doby svatého Prokopa Sázavského. K existenci slavnosti

NANEBEVZETÍ NA MORAVĚ

již v dobách prastarých ukazuje zřejmě veliký počet chrámů, zasvěcených tomuto kultu. Jen v brněnské diecési jich je pětapadesát. Jsou to především *farní kostely*, vojenský v Brně samotném, kostel na Starém Brně, v Zábrdovicích, v Troubsku, v Ivančicích, v Předklášteří u Tišnova, ve Svatoslavi, v Šlapanicích, v Sebranicích, v Zámku Žďáře, v Slavonicích, v Březníku, v Jihlavě, v Netíně, v Hevlíně, v Pavlovicích, v Mikulčicích, v Blučině, v Bohdalicích, v Bučovicích, ve Žďá-

nimích, v Křižanovicích, v Borkovanech, v Divákách, v Pozořicích, na Vranově, v Olbramkosteletě, ve Křtálku, v Oleksovicích, v Rančířově u Jemnice, v Rouchovanech, v Bohuticích, v Tasovicích a v Starém Hobzí. Pak je tu několik *kostelů filiálních*, v Jamolicích u Dobřinska, v Čenvíru u Doubravníku, v Telči, v Hunkovicích u Židlochovic, v Bukovince u Křtin, v Mlíčovicích u Lukova. K nim se připojuje *hřbitovní kostel* v Novém Městě na Moravě a řada *kaplí*, jako jsou kaple v zemské trestnici ve farnosti zábrdovické, v Horních Heršpicích, v Mělčanech u Dolních Kounic, v Úsoší u Deblína, v Bauticích u Prostoměřic, kaple u hradu Veverčí, kaple v Markvarticích u Staré Říše, v Hrotově u Kněžic, v Popicích u Vilánce, *zámecké kaple* v Rájci a v Býtově, veřejné kaple v Nišovicích u Hostěradic a v Sumrakově u Mrákotína. Avšak také *nejstarší české duchovní písně* o Nanebevzetí Panny Marie jsou původu moravského. Šternberský augustiniánský probošt

JAN ROZENPLUT ZE ŠVARCENBACHU

umístil ve svém kancionále, tištěném v Olomouci v r. 1601, hned tři různé písně o Nanebevzetí Panny Marie, které bychom před ním marně hledali v starších českých kancionálech. Jsou to vesměs výtvořky z druhé polovice šestnáctého věku, dva zcela původní a jeden překlad latinského hymnu. Literární badání až dosud nezjistilo autory těchto písní, soudím však, že jejich původce dlužno hledati v okruhu opata premonstrátského kláštera hradištského *Jiřího Pavorína z Pavorínu*, s nímž se Rozenplut v Olomouci stýkal. Ale ražba strof čtyřveršových i povaha básnických figur ukazuje zřejmě, že i tyto písně prošly ciselujícími rukami redaktora kancionálu, Jana Rozenpluta. První z těch tří

písní počíná strofou:

*Dnes přítomný tento svátek
mezi jinými má předeck,
Matky Boží Unebevzetí
všeobecná církev světí . . .*

Zdá se, že tato píseň nikdy nepřešla do jiných, pozdějších kancionálů, a neměla tudíž dlouhého života. Také třetí píseň, která jest parafrází latinského hymnu *Congaudeant angelorum chori*, a počíná u Rozenpluta slovy:

*Ušickni kůrové andělští,
obyvatelé nebeští,
radost mají s Pannou přechistou . . .*

sdílela s první písní osud brzkého zapomenutí, pokud ji ovšem neudržoval po celá desítiletí při životě kancionál Rozenplutův. Zato druhá píseň zahájená verši:

*Raduj se, panenka čistá,
Matko Pána Jezu Krista . . .*

byla záhy přetištěna Jiříkem Hlohovským v jeho olomouckém kancionále z r. 1622, přešla pak i do Šteyerova kancionálu z roku 1683 a v různých obměnách vyskytuje se ve zpěvnících až podnes. Čteme ji na příklad v Eichlerově sborníku »Cesta k věčné spáse« (Brno 1915). Je to vlastně píseň »o sedmi radostech Panny Marie«, jejíž sedmá strofa zpívá:

*Plesej vděčně, neb i tebe
nebes král povýšil v nebe,
stánek dal u svého trůnu,
dal ti nebeskou korunu.*

Takto se tři staletí stará píseň moravského baroku ro-

zenplutovského uchovala v literární tradici až podnes. Na barokovou tradici navázali Sušilovci všech tří pokolení. Známa jest Sušilova píseň »Královně nebes« (1862), zhudebněná Josefem Charvátlem:

*Královno ty skvoucí,
kněžno přežádoucí,
již hvězd záhon zkvetlý
strojí stolec světlý.*

Barokové nádheře básnických obrazů přiblížil se nejvíce Vladimír Šťastný v písni »O Nanebevzetí Panny Marie« (1892), kterou v roce 1906 zhudebnil židlochovický učitel Josef Šuderla:

*Dítky, vizte matku svoji,
jak se vznáší k nebesům,
po života těžkém boji
opouští té země dům,
andělé jí písně pějí,
královnu svou provázejí
a vše tvorstvo velebí
mocnou paní na nebi.*

*Uzchází jako záře luny
nad červánků záplavou,
hvězdy jasné do koruny
řadí se jí nad hlavou,
spěchá z pozemského stínu
na perutech serafínů
tam, kde z tváří Boží plá
sluncem věčná oslava . . .*

Z TVĚ VLÁHY vypučel jsem jako vlákno trávy,
jež voní snem a třpytným dechem hnízd,
jak žita klas, jenž v ústech pasoucí se krávy
chce mělněn být a k smrti zůstat čist,
jak rosa tmy a pod ní útlý list

Z tvých rukou vyšel jsem v prst země, rozsevači,
a čekám na krok slávy, kdy se roztmí den,
kdy květům setby kvěsti dáš i na hodláčí,
by každý z nich byl k světlu tvému vykoupen,
tvým kvasem slz v žal těla tiše prostoupen

Dej, aby pozdravena byla mírem země,
již našim praotcům jsi darem dal,
jež zpívá potoky a žije dechem ve mně,
v níž Kníže brázdu sladkou vyoral.
Dej našim zahradám plot keřů, vod a skal

To není ráno, které pod okny nám zpívá,
to našich rtů se dotkl pramen hvězd,
by nezhasl. A někdo cizí snad se dívá
přes jeho stín, kde urvat ratolest
Střež, Pane, mír a pokoj našich cest

Kyrie eleison

V DÍLNĚ STAVITELE a sochaře Jakuba Sansovino v Trastevere bylo veselo. Sansovino pozval přední italské umělce k prohlídce svého nového sousoší Únos Evropy. Přišel stavitel svatopetrského chrámu Baltazar Peruzzi, stavitel Antonín de Sangallo, malíř Giulio Romano, sochař a zlatník Benevenuto Cellini a netrpělivě byl ještě očekáván Michelangelo Buonaroti. Umělci popíjeli pilně za hovoru víno, až Sansovino upozornil, že je nutno ponechat v soudku nějaký doušek pro Michelangela.

»Michelangelo, mistře Jakube, vínu mnoho neudělá,« pravil Cellini.

»Chápu jej, neboť kdo nemiluje společnost, ženy, smích a zpěv, ten nemá rád ani víno,« poznamenal Peruzzi.

»Nesmrtelný Rafael byl jiný člověk. Společnost, ženy a víno cenil nade vše,« pochválil Romano.

»Však proto také se dočkal jen krátkého věku, kdežto střízlivý platonik Michelangelo táhne to už k sedmé desítce.«

Není to však hezké, když umělec je takový samotář a podivín. V Římě je nazýván Buonaroti pevností nepřístupnou útoku.«

»Jeho vnitřní utrpení jsou asi hrozná. Vypravoval mi jeho veliký přítel Cavalieri, že mu Michelangelo píše psaní tak drtivě bolestná, z nichž vyzírá, že stále hledá nějakou útěchu za lásku k ženě, které se mu nedostává.«

»Kdo pochopí nitro podivínského umělce, které je pro-

niknuto takovou hrůznou antipatií a odporem vůči ženě, které se úzkostlivě vyhýbá ve své tvorbě, v níž zná jenom tělo muže.«

»Ale zato je zná důkladně a nenašel by se na světě druhý, jenž by znal anatomii lidského těla tak jako on.«

»Není divu, vždyť již za mládí nic jiného nedělal, než studoval mrtvoly. Sedal celé noci v umrlčích komorách a kreslil svaly mrtvol, kterých pouze užíval za své modely. Při vzpomínce na takovou zálibu jezdí mi mráz po zádech. Daleko krásnější a příjemnější je užívati živých modelů.«

»Jinak však je Michelangelo veliký lidumil a apoštol lásky. Nedávno probděl celou noc u svého nemocného sluhy a o své příbuzné stará se jako o své děti. Ve svém bytě chová pelikány, ony poustevníky pouště mezi ptactvem, o nichž je řeč i v Písmě svatém.«

»A co tomu říkáte, přátelé, že na stropě kaple sixtinské mezi dvaceti muži Atlanty není ani jediné ženy?« otázel se Cellini, který chtěl hovor vrátiti znovu tematu: Michelangelo a ženy.

»Malby kaple sixtinské není možno pochopiti. Jenom uvažte, že na malbách Michelangelových není ani kříčku, ani stromečku, jenom samá šed' a za ornamentiku slouží umělci sama těla - těla mužů,« upozornil Peruzzi - -

Vtom vstoupil do dílny Buonaroti a beseda se dostala na nové koleje.

»Buona salute!« pozdravil malíř kaple sixtinské a poněkud nevrle se rozhlédl po přítomných. »Zdá se mně, že to zde nevypadá jako v sochařově dílně, nýbrž spíše jako v hospodě.«

Přítomní povstali, srdečně nového hosta uvítali a vy-

bídli jej, aby se posadil a nepohrdl číší albánského.

»Nemiluji vína, ani společnosti,« pravil Michelangelo usedaje.

»Jest nám to známo a právě jsme zde mluvili o vás a o vaší záhadné povaze,« ujal se věci Peruzzi, který největší zájem vždy o Michelangela projevoval.

»Příliš mnoho se o mne v Římě starají; není mně to právě milé,« pravil Buonaroti.

»Kdož by se o vás nezajímal, o nejslavnějšího umělce světa?«

»Nemám rád lichotek a nechci, aby se o mně mluvilo a zvláště ne v mé přítomnosti. Raději vypravujte, co nového ve světě umění a písemnictví.«

»Zdali tedy víte, že první zlato z Ameriky, objevené Kolumbem, je právě na cestě sem do Říma?«

Umělci žádali o bližší vysvětlení.

»Královna španělská darovala první zlato, které došlo z nového světa, jako obětinu Panně Marii na pozlacení kasetovaného stropu chrámu u Panny Marie Sněžné, na němž jsem pracoval se svým bratrem Julianem. Nemohla věru udělati lépe,« vypravoval da Sangallo. Nato obrátil Michelangelo řeč na stavbu velechrámu vatikánského a tázal se Peruzzi-ho, jak stavba pokračuje.

»Vázne to, mistře Michelangelo.«

»Štěstí, že to vázne; neboť výše to nepřivedete při tom svém plánu.«

»Co tím míníte, mistře?«

»Nic jiného, než že stavíte slabě. Myšlená kopule nikdy nebude se moci postavit na slabé Bramantovy pilíře.«

»Vždyť Bramante počítal dobře a napravovati se nic nedá.«

»Nechci ani, aby se napravovalo.«

»Nasadil jste mi červa do mozku, mistře Michelangelo.«

»Čím dříve zesílíte pilíře, tím lépe pro vás i pro stavbu.«

»Ale probůh, jak zesílití hotové pilíře?«

»Zazděte všechny výklenky a kaple v pilířích! Bramante při svém plánu nepomyslel na to, že by musil kostelník půl dne prohlížeti chrám s jeho výklenky, není-li v nich skryt nějaký poberta nebo zamilovaný párek, aby mohl zavřít chrám.«

Peruzzi podíval se zkoumavě na Michelangela a zamyslel se. Zatím Sansovino požádal Buonaroti-ho, aby si prohlédl Únos Evropy a poradil, zda je na sousoší třeba nějakých oprav.

»Je vše v pořádku; jenom je třeba ubrati býku trochu v týle, aby byl správný poměr hlavy ke krku,« pravil Buonaroti, když si sousoší důkladně prohlédl.

»Tento motiv by se lépe vyjímal na plátně nežli v mramoru,« prohodil Romano.

»Nikoli!« odporoval Michelangelo. »Plastika je nejdokonalejším odvětvím umění, které zobrazuje tělo a předměty. Plátno nemůže podati tělo celé, jak je Bůh stvořil; je odkázáno jenom na část ležící bezprostředně před naším zrakem.«

»Mistře, vy kladete příliš velkou váhu na tělo a zanedbáváte krásu přírody; ta jednostrannost škodí na celku,« odvážil se pronést svůj názor Romano proti pojetí umění Michelangelem.

»Vrcholem veškeré krásy je lidské tělo, zmítané titanskou duší, již proniknout a sebe tvorbou její promítnout, obral jsem si za svůj životní cíl,« odrazil útok tvůrce titanského vůdce Israele-Mojžíše.

»Ale řekněte nám, mistře Michelangelo, když tak horujete pro krásu lidského těla, proč zřídka nebo lépe

nikdy netesáte z mramoru ženy, které nesporně mají hezčí tělo než muži,« chytil Cellini mluvčího za slovo. »I to má svou příčinu,« pravil Buonaroti a odmlčel se. Ale Cellini dorážel dále a tázal se Michelangela, zda někdy použil ke svým dílům modelek.

»Nikdy!« zněla kategorická odpověď. »Mé umění není z tohoto světa a vůči ženě mám své vlastní názory.«

»Já zase pro hezkou ženu bych dal všechno, i své umění.«

»Jsi mladý, nezkušený bouřlivák! S léty teprve přicházejí myšlenky hodné člověka a umělce.«

»Mistr Michelangelo přenáší veškeru svou lásku na mladé hochy, jak se mluví v Římě,« udal stavitel Peruzzi nedávný římský klep o samotářském umělci.

»Řeč lidu málokdy shoduje se s pravdou; ježto hochů nemiluji, nemám jich ani ve své dílně jako žáky.«

»Právě toho nejvíce litujeme, že nechcete svým uměním založiti slavnou italskou školu sochařskou a malířskou, ve které byste dále žil,« pravil Sansovino.

»Nemožné! Mému umění nelze učit; to se musí žít, jako je prožívám já s krvavým potem na čele a zoufajícím srdcem v hrudi,« poznamenal Michelangelo a měl se k odchodu.

Než novou otázkou zaskočil jej Romano, jenž s názory Michelangelovými nesouhlasil.

»Povězte nám, mistře, miloval-li jste někdy nějakou ženu?«

»Láskou k ženě jsem neposkvrnil dosud své srdce.«

»Však ona vás najde! Vždyť se říká, že láska přichází na každého, když ne v mládí, tož jistě ve stáří.«

»U mne bude již asi výjimka.«

Romano tázal se dále Michelangela, zda někdy nějakou ženu políbil třeba jen bez lásky, v žertu nebo náhodou.

» Ani tím jsem se neprovinil; hřích polibku netíží mého svědomí.«

» Ale s chutí bych se zasmál, kdyby tak ta nemoc lásky a hubiček přišla na vás, mistře Michelangelo, co nejdříve.«

» Doufám, že se tak nestane; avšak zanechme již marných řečí!«

» Nuže, řeknu ještě jednu větu a potom udělám puntík. Jaké pak pokání bych vám, mistře, směl udělit, kdybych já nebo některý z nás přistihl vás při líbání ženy in flagranti nebo i později?«

» Není zde možno mluvit o pokání, poněvadž hřích takového druhu je naprosto vyloučen.«

» Než kdyby přece?«

» Já bych vám, mistře Michelangelo, navrhl pokání; smím?« vmísil se otázkou do dialogu Sansovino.

» Abych již od vás měl pokoj pro ty ženy, ven s tím!« s úsměvem hlesl Buonaroti.

Sansovino se postavil a vážně jako nějaký prorok, který vidí do budoucna, pronesl svůj návrh.

» Kdyby mistr Michelangelo políbil ženu, za pokání musil by se až po uši zamilovat a psát milostné verše jako patnáctiletý hoch.«

Několikérý výkřik souhlasu a nadšení zabouřil dílnou. Romano rozjařen tázal se nepříteli žen.

» Přijímáte, mistře Michelangelo?«

» Musí-li to býti, přijímám,« pravil Buonaroti a podal všem ruce na potvrzení žertovné úmluvy a pokročil ku dveřím, v nichž se srazil s Martinem, sluhou kardinála Hyppolita z Medici, který hluboce se ukloniv a pozdraviv vykládal, že hledá Michelangela, jemuž by málem byl vletěl do náruče.

» Tady jsem; oč běží?« tázal se posla Buonaroti.

»Poslal mne k vám Jeho Eminence kardinál Hyppolit Medici se vzkazem, že přivedl s sebou z Areza do Říma nadaného malíře Vasari-ho, který byl vaším žákem ve Florencii a jehož jste prý měl tolik rád. Vasari hoří touhou vás spatřiti. Chtěl jíti hned se mnou, než kardinál ho nepustil řka, že bude na to dosti času, až se vrátím a oznámím, kde právě dlíte. Byl jsem u vás v dílně, kde mně sluha pravil, že jste u mistra Sansovina.«

»Můj milý Jiří v Římě!« v nadšení zvolal Michelangelo a s láskou vzpomněl kadeřavého, třináctiletého chlapce, který se v jeho dílně učil kresliti před sedmi léty, a obrácen k Sansovinovi pravil: »Půjdu hned ke kardinálovi, abych ho shlédl.«

»Mistře Michelangelo, neodcházejte, zůstaňte ještě mezi námi; vždyť jsme ještě ani nevyprázdnili soudek s albánským. Vasari může přijíti sem; alespoň uslyšíme, co nového na severu,« prosil Sansovino.

Když k jeho prosbě přidali se i ostatní umělci, svolil, že krátký čas s nimi ještě pobude a Martina vyzval, aby si pospíšil a Vasariho přivedl do dílny Sansoviny mezi umělce, těše se, kterak jediného svého milovaného žáka přitiskne na svou hrud.

»Hned tady bude, vždyť palác Medici je nedaleko,« pravil Martin a odkvapil.

Michelangelo usedl a jal se druhům vypravovati o mladém snaživci Vasarim.

»Ani nevíte, jak jsem měl toho hochu rád; těším se věru na shledanou s ním. Jistě hodně vyrostl a změnil se. Snad ho ani nepoznám? A jak byl neobyčejně nadaný. Mohu se přiznati, že k nikomu jsem nepocítil tolik náklonnosti jako k němu.«

Buonaroti ožil a umělci nepoznávali v něm zatrpklého

samotáře.

I vína se napil a veselým žertům zlatníka Cellini-ho se zasmál.

Po chvilce družného hovoru a veselé zábavy bylo zaťukáno na dveře.

»Vstupte směle,« zvolal Sansovino.

Dveře se otevřely a na prahu stál sličný mladík, hledě v rozpacích na Sansovina i veselou společnost u něho shromážděnou. Michelangelo domnívaje se, že to je Vasari, vyskočil, sevřel hosta do náruče a hlučně jej políbil.

»Můj Jiří, dobrý hochu, poznáváš mne? Já tebe nepoznávám. Buď vítán! Jak jsi vyrostl, jak jsi se změnil. Obejmi mne a líbej mne přece!«

Host vymanil se z objetí Michelangelova a v údivu se představoval.

»Nechápu, mistře; za koho mne pokládáte? Nejsem Jiří, jsem modelka mistra Jakuba, Veronika Sallusti.« Michelangelo byl ohromen.

»Veronika? - Modelka! Není možná!«

»Ano, je to má modelka, mistře!« pravil Sansovino.

Ještě se neprobral Buonaroti z úleku a soudruzi z překvapení, když po zaťukání rychle vstoupil do dílny nový příchozí - rovněž mladý hezký muž.

»To je Vasari!« zvolal Benvenuto Cellini.

Michelangelo, aniž by zkoumal pravdivost zvolání umělcova, vyskočil a vřele objal hosta a vtiskl mu polibek na rty.

»Zato teď jsi to ty, můj Jiří, mladý příteli!«

»Proč mne líbáte a nazýváte mne Jiřím? Jmenuji se Tullia Borghi a sedím modelem tadyhle mistru Sansovinovi,« pravila modelka v mužském přestrojení.

Umělci propukli v prudký smích a jásot. Michelange-

lova tvář se však zachmuřila, na čele mu naskočily dvě žíly a udeřiv rukou do stolu žádal Sansovina o vysvětlení a zadostučinění, domnívaje se, že podivný ten žert byl na něho úmyslně nastrojen.

»Odpusťte, mistře, vše vysvětlím. Obě jsou mé modelky a v přestrojení přicházejí k vůli mé ženě Lauře, která jest velice žárlivá,« prosebně pronesl Sansovino.

»A proč jste mne hned neupozornil?«

»Sám jsem jich hned nepoznal,« omlouval se Sansovino.

Vtom ozvalo se nové zaťukání na dveře.

»Snad to není ještě třetí modelka?« vyprskl smíchem Cellini.

Zatím do dílny vstoupil skutečný Vasari a po úkloně se tázal přítomných: »Jsem zde v dílně mistra Jakuba Sansovina?«

Michelangelo přistoupil blíže k jinochovi a nedůvěřivě si jej prohlížel. Nechtěl se do třetice ukvapiti.

»Jsi Jiří Vasari nebo zase modelka?«

Vasari padl Michelangelovi kolem krku a volal:

»Což mne již, můj drahý učiteli, neznáte? Jsem váš Jiří, jež jste učil ve Florencii kresliti.«

Nyní mohl si dopřát Michelangelo objetí a polibků dosyta bez obavy, že by líbal a objímal opět nějakou ženu v přestrojení.

Umělci zatím naplnili číše albánským vínem a bouřlivě připíjeli na shledání dvou přátel, Michelangela a Vasariho.

Do přípitku zvolal vesele stavitel Peruzzi: »Ať žijí modelky, první ženy mistrem Michelangelem políbené!«

»Ať žije láska Michelangelova!« vzpomněl v přípitku úmluvy dříve uzavřené Cellini zároveň s Romanem.

»Jaké to přípitky, mistře Michelangelo? Vy milujete,

vy líbáte ženy? Vždyť jste byl vždy jejich úhlavním nepřítelem,« s údivem tázal se Vasari.

»Zůstanu jejich nepřítelem i nadále!« důrazně pronesl Michelangelo.

»Chyba lávky, mistře! Je tu úmluva a pokání za polibek ženy,« připomněl Cellini.

»Das vzal úmluvu i pokání!« zahřešil Buonaroti.

»Vždyť jste líbal ženy, modelky a zrovna dvě,« pravil Romano.

»Čest žádá, abyste splnil podmínky,« upozornil Peruzzi.

Nitrem Michelangelovým zachvěla myšlenka i touha zároveň, aby se pokusil hledati útěchu a klid svého stáří u ženy, která by jej milovala a jemu zcela rozuměla. Proto mírně a resignovaně pravil k Peruzzimu:

»Tak mně najděte ženu, která by mé lásky byla hodna, abych ji mohl při svých šedesáti pěti letech milovati.«

A samo nebe poslalo mu ženu, která oblažila jeho stáří a nahradila mu všechna zklamání dřívějšího života.

Do dílny Sansovinovy vstoupila oděna skromným, tmavým šatem Viktorie Colonna, hledajíc mistra Sansovina. Chtěla shlédnouti sousoší Evropy, které u něho objednal její přítel.

Vstupující vznešená žena učinila na Michelangela hluboký dojem. Dříve než mohl Sansovino Viktorii přivítati, předešel jej Buonaroti nedočkavou otázkou:

»Kdo jste, vzácná paní?«

»Viktorie Colonna, vdova,« pravila kněžna a dlouhým pohledem zadívala se Michelangelovi do tváře.

Teprve nyní zmohl se Sansovino na uvítání kněžny a představil ji svým druhům jako slavnou básnířku a filosofa.

»Dovolte, vzácná kněžno, abych vám políbil ruku, kte-

rá psala do knih myšlenky, které jsou tolik podobny myšlenkám mého čela,« pravil Michelangelo a s velikou úctou poněkud neobratně políbil Viktorii ruku. »Kdo jste, mistře?« tázala se kněžna jemně mu ruku vytrhnuvši.

Michelangelo otevíral ústa, aby vyslovil své jméno; než Sansovino jej předešel.

»Vzácná paní, tento můj nejpřednější host jest nesmrtelný náš umělec Michelangelo Buonaroti, chloubou Italie.«

Tvář Viktorie zazářila. Znovu podala ruku Michelangelovi, který ji delší chvíli podržel ve své.

»Vy jste mistr Michelangelo?«

»Jsem, vzácná paní kněžno, Michelangelo - osudem tolik pronásledovaný.«

»Dovolíte-li, posadím se na chvíli,« pravila kněžna a posadila se do lenošky, kterou jí galantně přistrčil Romano, aby pokračovala v hovoru.

»Znám již, slavný mistře, poněkud vaše osudy. A netajím se tím, že částečně přivedla mne sem do Říma i touha shlédnouti vaše slavná díla, o nichž jsem tolik slyšela.«

»Vy jste přišla do Říma k vůli mým dílům? Nejsem věru hoden takové pocty.«

»Všichni jsme vašimi dlužníky a kdo neviděl ve svém životě plody a tvorby vašeho štětce a dláta, není ani celým člověkem.«

»Eh, tvorba má mně mnoho štěstí nepřinesla. Kdybych se byl stal řemeslníkem, snad bych byl šťastnější.«

»Ale nikoli slavný,« poznamenal Romano.

»Co do slávy, když koupiti si ji musíme za cenu zoufalství pochybností, duševních bojů a svrchovaného odříkání,« trpce pravil Michelangelo.

»Nejdříve se chci podívat do sixtinské kaple,« pravila Viktorie.

»V ní byl bych téměř oslepl a malba stropu odvedla mne od nejkrásnějšího mého snu.«

»Kterým je zajisté hrob papeže Julia, velkého vašeho přítele i trýznitele. Na jeho sochy se těším nesmírně. Jak jste s ním daleko, mistře?«

»Není dosud hotov a nikdy hotov ani nebude. Právě ten ztrpčil a otrávil můj život nejvíce. Nehodlám snad již ani na něm pracovat.«

Viktorie vidouc, že Michelangelo s nechutí mluví o své tvorbě, odbočila v hovoru na jiné pole a jala se vypravovat, že se hodlá nadobro usadit v Římě.

»Manželi svému jsem dosloužila ke hrobu a chci proto jeseň svých let věnovat Bohu, poesii a filosofickým rozjímáním.«

»Slyšeli jsme, vzácná paní, o vás, s jakou láskou a obětavostí pečovala jste o svého zraněného a nemocného manžela, který si vás vždy tolik vážil,« poznamenal da Sangallo, aby zalichotil.

»A ještě více jsme slyšeli o vaší práci a zásluhách na poli filosofie,« přidal chvály Peruzzi.

»Četl jsem, vzácná paní, některé z vašich spisů a byl jsem jimi tolik zaujat,« pravil Michelangelo.

Než nyní zase kněžna si nepřála, aby se o ní mluvilo, a proto vyzvala Sansovina, aby jí ukázal Únos Evropy. Po jejím prohlédnutí usmála se na Michelangela a pravila:

»Usídlila jsem se v klášteře sv. Ducha, odkud nemám daleko, slavný mistře, do vaší dílny. Dovolíte mi, abych vás směla někdy navštívit?«

»Moje dílna je vám stále otevřena, ač dosud jsem ji nikomu neotevřel, jedině velkému a vzácnému příteli,

papeži Juliovi. Z každé vaší vzácné návštěvy budu se velmi těšiti.«

»Přijdu tedy co nejdříve a doufám, že i vy, slavný mistr, poctíte mne návštěvou u mého, byť i prostého krbu ve zdech klášterních.«

»Nevím, zdali budu míti tolik odvahy.«

»Jen přijďte a pohovoříme si o záhadách tvůrčích duchů a moudrosti Platonově.«

»A o ideálech, skrytých v Písmě,« dodal Michelangelo, jenž znovu políbil kněžně ruku, když se měla k odchodu.

Totéž chtěli učiniti i druzí umělci. Než Viktorie hbitým krokem opustila dílnu a s prahu s úsměvem kynula Sansovinovi nechtíc, aby ji vyprovázel.

Po jejím odchodu zvolal Roman nadšeně:

»Mistře Michelangelo, tu je žena, kterou ke stáru posílá vám nebe, abyste ji miloval.«

Cellini zatím naplnil číše posledním vínem a vyzval přítomné, aby připili dnešní besedě a zvláště mistru Michelangelovi a Viktorii Colonně, vdově.

»Ať žije nesmrtelný Michelangelo!« zaburácelo dílnou jsouc doplněno ještě hřímavějším: »Ať žije Viktorie Colonna, jeho pozdní láska!«

Tak započala láska stárnoucího Michelangela k Viktorii Colonně. A jí děkujeme za krásnou kapitolu v životě velkého umělce, v níž čteme o jeho veliké platonické lásce ke vznešené vdově, která dokonce dovedla nadchnouti starce, aby napsal celou sbírku sonetů a mezi nimi i mnohý sonet milostný.

*Dominik Pecka: O NEUŽITEČNOSTI
LIDÍ DUCHOVNÍCH*

KDYŽ JULIEN BENDA uveřejnil svoji pověstnou knihu *La trahison des clercs*, v níž prohlašoval v četných variacích, že klerkové - lidé duchovní nemají zrazovati své poslání a dávat se do služeb tendencí politických, militaristických, kapitalistických a nacionalistických, napsal kterýsi francouzský kritik, že jeho kniha by měla vlastně míti název: O neužitečnosti klerků.

Avšak klerkové jsou neužiteční jen zdánlivě. Jen povrchní pozorovatel nevidí, že rozkvět věcí užitečných se ve skutečnosti zakládá na předchozím konání věcí neužitečných. Člověk, který za sebe nechal pracovati jiné a lehl si naznak do trávy, aby pozoroval večerní nebe, byl člověk neužitečný. Jakmile však si začal dávat otázky, proč ty hvězdy se tak či onak otáčejí, proč tvoří takové či onaké skupiny, proč nejsou všechny stejně jasné - přestával již býti člověkem neužitečným. Jakkoliv paradoxně to zní - kultura se zakládá na činnosti lenochů. Kdyby Sokrates se byl více věnoval řezbářství a méně pochůzkám a tlachání s přihlouplými mladíky athenskými, byl by patrně zanechal světu několik obyčejných soch vypracovaných podle vkusu doby, ale ne příklad člověka ryze duchovního.

Člověk duchovní jest člověk dovedoucí oprostiti se od jakékoliv vazby tělesné, vazby země, rodiny, národa, třídy. Člověk neduchovní je člověk, který hodnotí ducha jen dle služby, kterou prokazuje zájmům čistě pozemským. Všechna kultura jest dílo lidí svobodných duchem: »Lidé, lpící na skutečnostech tohoto světa, žijí nepravý život, praví Vladimír Solovjev, ale zaně-

covateli života nejsou. Život zaněcovati dovedou jen silní ve víře; ti, které nazývají snílky, utopisty a blázny - a to jsou praví proroci, lidé vskutku dobří, vůdcové lidstva.« Lidé neduchovní žádají od vědců, filosofů a básníků, aby byli užiteční. Chtějí, aby věda byla národní nebo kosmopolitická, filosofie třídní nebo všelidská, umění aristokratické nebo proletářské. A zapomínají, co jediné je žádoucí: aby vědci badali, filosofové filosofovali a básníci zpívali. Snad nevědí ani zbla o metodě: kdyby věděli, pochopili by, že říci národní věda má zrovna takový smysl jako říci rasistický motocykl, třídní filosofie jako dělnická pekárna a proletářské básnictví jako komunistický způsob výroby lahví. Klerk je duch svobodný. Nepochybně. Benda sice řekl, co klerkové dělají nemají, ale neřekl, co dělají mají. A také neřekl, proč klerkové zradili své poslání. Snad nevěděl, že klerkové se stali služebníky světa prostě proto, že nepřemohli svět v sobě. Ve své knize Vídeň klade si Herrmann Bahr otázku, jak je možno, že jesuité bývali současně nejasketičtějšími askety a při tom nejjobratnějšími politiky. Vykládá si tuto věc na základě Calderonovy hry Život je sen. Nejdříve došli askesí k přesvědčení, že tento svět a jeho sláva je pouhým snem, že pravá vlast je v nebesích, že svět je nutno nejprve překonat v sobě. Když se jim to podařilo, mohli se pak bez nebezpečí vrhnouti zpět do víru života a do zápasů světa, aby jej přetvořili. Svět byl jim o málo více než ilusí a divadlem. Nebyli již v něm, nýbrž stáli nad ním.

A také nestačí říci klerkům, že mají býti lidmi svobodnými, neřekne-li se jim, kde je zdroj pravé svobody. Svoboda jest údělem člověka jakožto bytosti tvůrčí. Ale člověk netvoří ze sebe a svými vlastními silami. Ve

všem, co jest a co má, jest bytostí podmíněnou a závislou. Má různé schopnosti tvůrčí: ale ani jednu z nich si nedal sám. Obdržel je darem. A proto jest tvoření lidské jen účastí na tvoření Božím. Člověk může tvořit jen ve jménu bytosti vyšší než je sám. Tvoří-li ve jménu svém vlastním a zdůrazňuje-li ve svém tvoření sebe, propast nicoty se rozevírá před jeho dílem - tak to chápe Nikolaj Berďajev.

Svoboda lidská jest jen odleskem svobody Boží. Sama o sobě, bez vztahu k Bohu se svoboda neuchovává: přestává býti svobodou a zvrhá se v rebelské sebezduřazení, jež se projevuje jako hybridní pýcha učenců, chladná povýšenost filosofů, nesnesitelná ješitnost literátů a umělců. Je-li člověk svoboděn a není-li nic nad člověkem, je zřejmo, že se jeho svoboda vystupňuje až k absolutní autonomii a bezmeznému zvůli. Ale ku podivu, tento ryze autonomní a zabsolutnělý člověk, tento člověk-bůh se nakonec zcela vyčerpává a končí v opaku svobody, totiž v otroctví. Ukázal to již Dostojevskij postavami lidí, kteří hlásali svobodu a nakonec dospěli k popření svobody; jejich odboj počal požadavkem svobody a skončil pokusem vybudovati svět na pouhé nutnosti. To je cesta Raskolníků, Stavroginů, Kirillovů, Ivanovů. »Vyšel jsem z bezmezného svobody, praví Šigajlov, a končím bezmezným despotismem.«

Svoboda jest něco, co existuje jen ve stínu křídel Duha. Přesněji: Svoboděn jest člověk jen pokud poslouchá Boha. Sokrates, klerk nezradivší, naslouchá odměně, co mu říká daimonion. Je velmi svoboděn právě proto, že je velmi poslušen. Nejdokonalejší svoboda jest v nejdokonalejší poslušnosti - i tento paradox je třeba přijmouti. Klerkové se stali otroky lidí právě jen proto, že nechtěli býti služebníky Božími. Otrok jest

ovšem hodnocen jen dle užitečnosti. Otrok nesmí býti neužitečný. Neužitečnost jest výsadou těch, kteří našli svobodu - jedinou svobodu, svobodu dítek Božích, jíž jediné může spasen býti svět a jež jediná jest hodna boje, práce a slz, života i smrti.

Josef Marcol Svoboda: BALADA O ČEKANCE

ČEKANKA vyrostlá v ostrohu cest
ústících do úvozu
dostala osudem věčně se plést
v loukotě sterých vozů,

takže jí vrcholek kterýsi vůz
zlomil a poválel v prachu.
Ale jak na vzdory nepřízni hrůz
vydala pupen z nachu.

Třebaže sluníčko nesvítí naň,
vláha jen skoupá padne,
třebas mu v kolébku určena pláň,
nadějí stále mládne. -

Dávno už chystá se na druhý květ
lučina nedaleká.
Na něj svět jak by chtěl pozapomnět, -
rozvití darmo čeká. -

Chovajíc pod srdcem poupátko sní
v tesknosti tato matka,
zdali se vůbec, zda za teplých dní,
dočká pacholátka?

KAREL DOSTÁL LUTINOV

Vždyť jest už podzim, už uhodil mráz,
končí se babí léto; -
to se už najisto mateřských krás
nedočká v době této . . .

Ale vtom sluníčko z říjnových par
pousmálo se bodře,
hodilo paprsek na suchopár,
rozvilo kvítek z modře. -

S poledne přiběhlo děvčátko sem,
smavého mládím líce,
ani si nevšimlo nad úvozem
kvítečků na tisíce.

Hle, tady nad kámen pahýlek ční,
po boku hrstka snítek,
a jako zázrakem nahoře pní
blankytný jeden kvítek. -

Utrhlo stonek a připjalo hned
v ozdobu cudných řader.
Zvadla však v hodině blažená snět
na trůně z chudých hader. -

Ale nechť! Ke štěstí blankytný květ
srdečku chvíli stačil, -
mohlo mu radosti vypovědět,
svěřiti bol, co tlačil.

- - -

Jsem jak ta čekanka v kamení cest,
daleka svého cíle . . .
Nezoufám. - Zvedne se osudu pěst,
nastanou lepší chvíle.

Později zabloudí májový čas
k čekance trpělivé,
slast ji, byť chvílemi, navštíví zas
po chmurách noci divé . . .

Jan Rejsa z Kolkovic: SVATÁ FLAVIA

Římský apokryf

NA STARÉ ŘÍMSKÉ SILNICI »Via Appia« vířily koutouče prachu. Zdvihly se vždy náhle v posledních oranžových záblescích zapadajícího slunce a klesly na zemi, kterou objímal stín, druh přítmí a noci, kam běžely do dálky bělavé oblouky a sloupy akvaduktů. Smaragdová zeleň, přecházejíc v modro večerního ticha, odrážela světlá nebo červenou hlinkou barvená stavení malé vesnice před branami Říma. Šelestivé zvuky cikád zaznívaly na vysokých topolech a v tmavých cypřiších. - Na prahu vesnického domku, postaveného v blízké vzdálenosti silnice, nořící se v stíny večera, seděly dvě postavy. Anitia a Flavia tam osamotněly za večerního ticha, hledíce na shasínající oblaka pochodem času, kterým se ubíral zlatý vůz He-liův, a mladá ústa obou dívek, ponořená v mlčení, chvěla se jako lístky máty nebo svlačce, kvetoucích v malých zahradách jejich vesnice. - Zraky obou dívek však dávaly najevo, že duchem jsou jinde; zřítelnice jejich prozrazovaly nasycenost onoho každodenního divadla, které jim večer poskytovaly letní měsíce, hleděly nečinně, co duše jejich, ponořené v jiné oblasti, zastavily chod sledu zrcadlení vnějšího dění. Flavia, s druhé strany vesnice, dcerka tesařova, navštěvovala

Anitii, dceru hrnčíře, který donášel na trh do Říma svoje výrobky. Tam občas docházela Anitia. Flavia zdržovala se ponejvíce v otcovském domku, a věnovala svou péči domácnosti. Anitia v Římě zahlédla občas věci nezvyklé: skvěle řasnaté lemované togy senátorů nebo v dáli nosítka členů císařské rodiny. V Římě Anitia zaslechla na tržišti jména neznámých zemí a končin, odkud se přiváželo vzácné množství voňavek, mramoru, byssu a jiných zdob a tkanin, které zahlédla na nedostižných róbách paní a dívek římských. Neméně však zaleskly se její oči jako dychtivá ona touha při pohledu na řady neb čety zbrojeného vojska. Ale patriotická hrdost jejího zvířeného srdce se chvěla také touhou a nesledovanou žádostí po tom, jenž by splnil nevyřčená a nevyslovená očekávání. Jednou tam na foru setkala se s tím, který jí oslnil pohledem, úsměvem, neméně jako výzbrojí dekuriona. Chtěla se hbitě vyhnouti vzrostlému Glaukovi, který jí maně zastoupil cestu a zastavil. Tenkrát unikla mladému vojínu, s nímž ji však potom náhoda osudem svedla. Glaukus meškal tehdy v Římě, navrátil se z vojenské cesty. Anitia nezapomněla na výstroj ani na pohled římského vojáka, které vyvolaly skvělé, živé, nezahladitelné dojmy. Anitia byla raněna bohem lásky. V rušném, císařském městě byla nato vždy vyhledána ztepilým Glaukem. Jeho lesknoucí se přilba s chocholem, pod kterou jiskřil pronikavý zrak a ovládal okolí zvučný hlas, týčila se v slunci nad ní i ve stínu. Anitia zamilovala si Glauka a vzpomínala tím spíše, když jeho oddíl byl dočasně z Říma odvolán. Tak i tentokráte. Anitia mlčky hleděla do dáli, než splynula s jejích úst maně vyklouznuvší otázka, »kde jest Glaukus, co dělá Glaukus, kdy se vrátí?« Vypra-

vovala často doma o všem, co v městě viděla nového, co přivezli kupci na trh, ti zarostlí barbaři, jaké otroky, různých tváří spatřila, vypravovala příhody, které zaslechla. O nových špercích manželky senátora, Sylvie, o tygrech a pardálech v císařských zahradách, o příštích slavnostech nebo nové vojenské výpravě do boje. »Nechceš také do Říma,« otázala se pojednou nyní Anitia Flavie, »je tam tak krásně! Projdeš fora, zastavíš se v Jupiterově chrámu, zabloudíš k zahradám císařským, Maecenatovým, ke starému mostu až k Pantheonu, a vidíš, slyšíš, že zrak a sluch přechází! Když vyprodám zboží, jsem potom nejraději na světě. Medvědáře uvidíš s medvědem; hrají mu. Jak jest směšný! Ráda jím to koření v medu, co jsem ti přinesla. Koupila bych si hned takového celého modrého ptáčka u ptáčníků; jest zdaleka, tam zdola . . . Ale ty dnes nic nemluvíš, Flavie, proč mlčíš, co se ti stalo?«, otázala se na to Anitia dcery tesařovy. »Kdo jest Glaukus?« otázala se nyní Flavia. A její družka vypravovala o svém milenci. Flavia poslouchala vše, co Anitia vyjevila jí, své přítelkyni, ale nenaslouchala napjatě, s pozorností; byla myslí někde jinde, upoutána jinam, byla roztržita. »Chci Glauka, slyš, Flavie, a dům, tam, hned u města; koupím si nové šaty potom, ne jako nosíme, hrubé, ale, ano, na Cerealie, Saturnalie, lehké, a Glaukus musí pro mne přinést vonný olej, a ano, tu kořeněnou voňavku, při které se zavírají víčka. A ještě, do načesaných vlasů vpletu si stužku, barvenou jakýms červcem, jak jsem slyšela a viděla! Nechci, ne, nechci, Flavie, stále stát u té naší hrnčířské chatrče. Nechci! Tady, jak již dobře vím, nekončí svět a nekončí také můj život!« Zdálo se, že Flavia nevěnovala tomuto až výbušnému vzplanutí pozornosti. Ale přece.

Ano! Flavia byla stále jako vázána neviditelným poutem. Posléze však, jako by se vzchopila a spojila v myslí všechny soustředěné duševní síly, tázala se: »Ale řekni, Anitie, pověz,« pravila poněkud rychleji než další slova, řkouc »neslyšelas tam, neslyšelas o Ježíši z Nazareta?« A tázavě s dávkou zvědavosti zahleděla se pátravě na svou družku. V jejích slovech chvěla se nedočkavost, jako neméně upozornění a zvědavost. Ale Anitia, jako by přeslechla dané otázky, vyslovené rozechvěnými rty, pravila: »Flavie, neřekla jsem ti, věru, že dnes, neřekla jsem, že Glaukův oddíl pod Trepuntiem jest na cestě domů, vrací se opět do Říma. Snad jsou od Ostie daleko vzdáleni. Myslím, že jsou blízko, ba mám tušení, že přijdou velmi brzo a že se jich dočkáme. Ale tys mi chtěla něco říci,« řekla, uvědomujíc si otázku Flavie. Tato hleděla nedočkavě na rty své přítelkyně. »Ach, o kom, pravíš, chceš slyšeti?« děla Anitia, »kdo jest ten, o kom pravíš? Ježíš, řeklas. Ne, nikdy v Římě jsem o něm neslyšela. Kdo jest? Prodává leštěné kameny, provází ho opice po ulicích? Milá, takových jest v Římě více; nikdo netáže se po jejich jméně.« »Tože neslyšelas o Ježíši judském? Anitie, jak možno, že nevyslovil nikdo toho jména!« »Jsi pošetiló, Flavie! Řím není naše vesnice; tam malý člověk se ztratí jako zrnko písku,« řekla Anitia. »Tys neslyšela, Anitie, o Ježíši ukřižovaném?« zvolala Flavia s přízvukem podivu v hlase. »Ach, počkej,« děla Anitia, »počkej, ach, strpení, nyní si vzpomínám, jen kde zaslechla jsem cos. Než slyš! Ano, bylo tomu měsíc, kdy byla jsem v Římě a na rybním tržišti, to myslím bylo, kde jsem zaslechla to jméno. Divné jméno! Ale, kdo byl ten Ježíš ukřižovaný? Jaký zločinec zahynul v tomto člověku, byl lupič, žhář a odkud byl?« tázala se Anitia.

»Hádka vznikla tam v Římě. Ti umazanci čpěli rybinou, co vykládali o tom čarodějci. Druzí se jim hlasitě smáli, zvláště když slyšeli, že prý nemohl tenkrát sestoupit s kříže. V hovor padl křik uličníků, házeli po sobě shnilou cibulí. Stráž přišla a zjedнала pořádek a pokoj. Potom nikdy jsem nezaslechla mluvit o tom ukřižovaném, který, jak pravíš, ano, nevím, správně-li vyslovuji jeho jméno, slul Ježíš. Ale co bylo s tím mužem, Flavie? Co zajímá tebe ten právu odevzdaný, jak sis vzpomněla na něho, co chceš o něm říci?« Anitia tázavě pohleděla na Flavii, která s klidnýma široce rozevřenýma očima pátrala, co její družka vypoví. Jakmile zaslechla, že v Římě bylo vysloveno jméno Ježíšovo, vzchopila se a pravila Anitii: »Na rybním tržišti, díš, tam slyšelas o mém pánu! Slyš, Ježíš, král židovský, byl loni ukřižován v Jerusalemě za hříchy nikoliv své, ale za hříchy světa. Spasil nás, vykoupil nás svou láskou a odešel k otci svému tam v nebesích!« Tak zvolala a utichla, co vánek s kampaně snášel k nim vůně luk a polí. Pozdní večer se rozložil krajinou; tonuly v něm topoly, modravým přítímím vesnické domky a silnice k Římu ztrácela se v dálce. Mezi domky vesnice běhaly děti. Na zápražích stáli nebo seděli obyvatelé v družném hovoru. Dívky Anitia a Flavia seděly samotny před domkem u silnice ležícím; pokud byly osloveny přišedšími nebo kolem jdoucími z vesnice, letmo odpověděly, žert a hovor přecházely mlčením, že opět záhy osamotněly. Anitia po slovech o Ježíši, spasiteli světa, hleděla nechápavě Flavii vstříc, která jí děla: »Ježíš náš pán a spasitel jest Bůh, syn Otce Boha na nebesích, kdo v něho uvěří, živ jest na věky! Miloval nás chudé a slabé. Miluj ho, Anitie, jako jej miluji já! Slyšela jsem o něm, když přespali u nás dva poslové

z Antiochie pro obec římských křesťanů. Uvěřila jsem, Flavie, Ježíš jest, ano, náš pravý Bůh; slyšela bys od nich, jaké činil divy a zázraky.« »Bojím se kouzelníků,« řekla Anitia, »nechci smutku, Flavie, mám ráda, co je viditelné a veselé. Ty ráda hloubáš a nemáš nikoho, jako já Glauka! Ale, slyš, jak duní cos v dálce na silnici, jako kroky. Ne jedny, slyšíš, kroky mnoha lidí. Ach, Flavie! Myslím, že ne nadarmo jsem dnes seděla čekajíc; víš, Flavie, to jsou vojáci; od Ostie jdou a blíží se.« »Anitie, věř v Boha Pána Ježíše! Očekávej spásu své duše!« zvolala Flavia. Ale v tom již vynořily se na nedaleké silnici husté řady kohort. Venkované, Anitia a Flavia, skupina dětí a psi přiběhli na pokraj silnice, která se otřásala dunivými kroky vojáků, spějících k Římu. Vojsko bylo pozdraveno za večera, již chýlícího se v noc. Na nebi rozkvetly hvězdy jako drobné jasné květy na palouku. Někdo z vesničanů vykřikl na známého, vracejícího se vojína, zatím co Anitia několik slov vyměnila s posléze se objevivším dekurionem Glaukem. »Zítra nebo pozítří budu mítí dovolení, abych se vzdálil, Anitie, přijdu brzo, dráhá moje, na shledanou,« na pochodu volal milované Glaukus. »Na shledanou,« znělo jako ozvěna. Vojsko ztrácelo se v šeru a tmě. Venkované odebrali se do svých příbytků. Anitia a Flavia se rozloučily. K Flavii se kdosi připojil, když se ubírala domů; byl to bratr Parvus, který slyšel také o Ježíši nazaretském. Bydlel vedle domku tesařova, otce Flaviina. Psi zaštěkali klidem hvězdnaté noci a Flavia, uléhajíc ke spánku, vzpomněla si na Anitii a dekuriona. »To jest Glaukus, ten vojín, co miluje Anitii,« pravila v mysli a přemýšlela chvíli o své přítelkyni, která pokojně usínala s potěchou naděje příštích dnů. »Ježíši, pane můj, má lásko, poroučím se v ruce

tvé,« zašeptala usínajíc Flavia v klidném odevzdání se spánku, co dychtivá, roztoužená Anitia myslila na svého milence a na Ježíše ukřižovaného. Zvědavost přivedla myšlenky na tohoto, jako na onoho touha. Co pravila Flavia: »Kristus, spasitel světa?«, »Ježíš, pán a bůh«, nebylo jí vše jasné. Jaká záhadnost a neurčitost v těchto slovech! K čemu spásy? Což neměla svého Glauka, což nechtěla ve své touze po pěkných látkách, vůních, po příjemnostech života? Svět je vábivě krásný, tak štědrý! Co láska! Zda nemiluje Glauka, nemiluje-li dosti horoucně toho mladého dekuriona! Nechce znáti jiné lásky. Anitia zapudila všechno kromě své lásky k tomu, na něhož se těšila, že ho co nejdříve opět spatří, a upadla v hluboký spánek - - - Příštího dne nepřišel očekávaný Anitií Glaukus, ale objevil se nazítří. Polní výzbroj ani prilba ho netížila. Přišel za pozdního odpoledne. Čekajíc uvítala jej Anitia. Přinesla chléb, sýr a ovoce a usedli pod jilm, stojící blízko domku jejích rodičů. Vyptávala se na cestu, krajinu, chtěla znáti příhody Glaukovy, o čem se mluví v císařském městě. »A co ty víš o Ježíši z Nazareta?« dotazovala se dívka vojína. »Neznám toho člověka a nikdy jsem o něm neslyšel,« řekl. »Jest prý bůh,« pravila Anitia. »Bůh a ukřižovaný,« řekl Glaukus, »co pravíš!« V Judsku a Babylonii jsou jiní bohové než jsou u nás. Ale nemuč se těmito myšlenkami. Radujme se, veselý buď náš život!« A v zápětí, co sevřel Glaukus v náručí Anitii, objevila se mimoděčně Flavia. Přišla si pro slíbený hliněný džbán. Spatřivši Glauka nebyla překvapena. Ale Anitia nebyla příliš příchodem své družky rozradostněna. Glaukus poznal Flavii a vrhl na ni poutavý pohled. A jak pospolitě hovořili, postřehl vojín, jak se liší od nich družka jeho milenky. Zpoz-

roval, jak jest zdrženlivá Flavia. Byl to zcela neznámý zjev, z jiného světa. Anitia měla pocit, že byla vyrušena její návštěvou a vzpomněla současně na nedávný rozhovor o Ježíši z Nazareta. »Poslyš,« pravila Anitia, »pověz nám o Ježíši, v Jerusalemě ukřižovaném, Glaukus o něm dosud neslyšel!« »Co chcete slyšeti,« děla Flavia. »Ježíš jest Bůh, ukřižovaná Láska. Milujte se vespolek, řekl. Pro lásku zemřel, jako pro lásku žil.« Co takto Flavia hovořila, pobledlá plachost jejích lící nabyla nového, jiného, nevšedního zjevu, její místo zaujala horoucí červeň. »Miluješ, Flavie?« tázal se ne bez úsměvu Glaukus. »Pověz, koho miluješ; jistě Anitii, rodiče a . . . a posléze i mne miluješ!?« Anitia nebyla ráda jejich rozhovoru a předmětu smyslu nadhroženého Glaukem. S dávkou jistého, ale potlačovaného rozčilení pohrávala si s jablkem a nožem v přineseném košíku. Počala krájet jablko nazdařbůh. Flavia zarděna pravila na otázku dekurionovu: »Ano, miluji i tebe, Glauku, miluji tě!« Než nedopověděla téměř; sotva dopověděla, když střelhibitě zablýskl se nůž svým ostrím, aby po celé délce zajelo s prudkostí rychle do hrdla Flavie, která prudce krvácejíc padla, klesnuvši na zem. - Skráně ochlazoval večer. Sotva se poněkud Anitia vzpamatovala z leknutí, rozechvěna sklonila se nad svou přítelkyní, která pádem vydechla naposled. S široce rozevřeným zrakem hrůzy hleděla Anitia na svou oběť, zavražděnou z lásky k svému milenci. Přepadena strachem dala se na úprk, v rozechvění všechna zmatena. Glaukus jal se nešťastnici stíhati. Zmizeli oba z dohledu. A pod jilmem ležela bledá Flavia. Ne však nešťastná! Octla se již v nových, jiných končinách. Větve jilmu šuměly nad ní za zpěvu sfér noci pohřební píseň, ale nad stromem stálo nebe otevřené;

z roztrženého modra obláčku slyšeti bylo hlas: »Životem mučená - věčností vykoupená«. Flavia vstoupila na nebe, stala se světící.

František Dohnal: PLAVBY NADVĚTRNÉ

Až k hvězdám dosahují
ruce mé. *Jan Zahradníček*

HLE, JAKÝ JÁSAVÝ VÝKŘIK. Až k hvězdám dosahují
ruce mé!«¹⁾

Až k hvězdám! Jaké nesmírné dálky! Na světelné roky
měří ty dálky! Až závrť jímá z těch dálek! . . . A do
těch dálek, k těm hvězdám dosahují ruce mé . . .

Až k hvězdám! Úžas a nadšení! Úžas nad vlastní silou
a olbřímím vzepětím ducha. Nadšení k novým letům
a výbojům, k novým letům do dálek, do výšin, do krajů
nadzemských . . .

Až k hvězdám! . . . Och, ještě výš! . . . A stále výš! . . .
Ano, stále výš a. výš - to je cesta jasných duchů, to je
cesta vítězů.

*Do výše vedou tvé cesty, v závratí umdlených,
však vítězi stoupají v tanci
a do údolí házejí písně v průvodu bouří,
jež pod nimi v hlubinách víří . . .²⁾*

A v opojení sní duch lidský o těch závratných plav-
bách. O plavbách nadvětrných. O plavbách »prostorem
bez konce v nadhvězdný svět«.³⁾ O plavbách za meze
prostoru, za meze času - do krajů Nekonečna, do krajů
Věčna.

*Za meze prostorů, za meze času
vždy výše a výš
já k slunci chci blíž,
do kraje světla a jasu.⁴⁾*

Och, tolik krásy a štěstí tuší duch lidský v tom kraji světla, v tom kraji věčného slunce. A volá horečně:

*K slunci chci! K světlu! Och, všecku tu krásu
a všečen ten jas
já v jediný ráz
do tvých snů, do tvých snů strásu!⁵⁾*

A tak prudké a nedočkavé jsou ty touhy po tom kraji světla, že vše zdá se jim pomalé, tak příliš pomalé a zdržující od žádoucího cíle:

*Příliš pomalu krouží jim země, příliš pomalu ustávají jitra,
a příliš dlouho poledne odpočívají ve stínech stromů,
mezi ženci.*

*Letěti přejí si tisíciletí, rychlostí světla letěti věky,
míti tisíce srdcí, aby krví svou živila extasi jejich.⁶⁾*

Ale ty plavby vzhůru nedějí se bez zápasů. A čím vyšší je plavba, čím vyšší je vzlet, tím těžší bývá i zápas, který nutno vybojovat a kterým nutno vykoupit to stoupání vzhůru.

*Čím výš, tím hlubší a ukrytější je zápas, osudnější víry
tvé slávy;
čím blíže k věčnému moři, tím s větších výší hřmí vodo-
pády
myšlenky naší, co krůpěj, to vyvření ohně v nárazů
světů.⁷⁾*

A duch lidský opájí se krásou těch letů, ale opájí se i krásou těch zápasů a tajemstvím jejich:

*Ušak vzhůru stoupat jako bez váhy
a zřítí krásu, jak se rodí z pěny,
neznámo pust a mračen přes prahy
sahá až k dnům plynoucím beze změny.*

- - -

*Nahoře - dole, jak je miloval!
Šly do tmy tváře krajiny a léta -
za všemi ptáky na cestu se dal,
klesaje jako ten, kdo znovu vzlétá . . .⁸⁾*

Ano: nahoře - dole. Dva póly, mezi nimiž se odehrávají zápasy duše lidské. Dva póly, mezi nimiž kolotají lidské touhy.

*Ze země toužit v neznámý svět,
z něho zas na zem utíkat zpět:
to tvoje sudba, to tvůj je žal.*

*Uvěčně jen toužit, věčně jen snít,
neskojen nikdy tesknoutou mřít:
to tvoje kletba, to tvůj je žal . . .⁹⁾*

Hle, kolotání, jestliže člověk nedovede dáti svým touhám sílu vyjasnění. Ale jakmile nastane vyjasnění, pak zazní zase ono vítězné: »Jen to nekonečno miluji!«

*Jen to nekonečno miluji,
kde nikde břehů v dáli netužit . . .¹⁰⁾*

Nekonečno! Nekonečno!
Jaké to rozpětí duše! Jaké to vzplanutí touhy! Jaké to opojení v jásavém očekávání!

*Nekonečnosti čekají na nás, jiná slavnější jara,
věčností hřmící písně, vysvobození . . .¹¹⁾*

Duše miluje Nekonečno. Touží po něm. Cítí své spříznění s Nekonečnem. Proto je jí země malá. Celý vesmír jí nestačí:

*Pro hroby nesčíslných těl je země dosti hluboká,
však duši rozletu nestačí celý vesmír, světy kvetoucí.¹²⁾*

Duše cítí van Věčna - a otvírá se celá tomu vanu.

›Otevřete všechny dveře, všechna okna,« volá Rabindranath Tagore.¹³⁾

A Březina:

*Otevřete brány! Panny věnčené ať zpívají! A k nejvzdálenějším
poselství lásky vyšlete jak holuby! Na srdcích bratří odpočinou si
a k mystickému domovu svou cestu najdou si nekonečností,
kde skryté písmo jejich bude přečteno . . .¹⁴⁾*

Duše cítí, že tam v tom Věčnu, je ten její mystický domov, po němž touží a k němuž hledá cestu. Duše cítí, že tam jest její pravá vlast, ta pohádková země věčného štěstí - duše cítí to a chvěje se žádostí po těch blaživých tajemstvích.

›I v nás je roztoužená žádost po blaživých tajemstvích živa,« praví výtečný znalec lidské duše F. Klimke. -
›Ano, tato žádost je tak silná, tak přemocná, že jsme až ochuravěli z této touhy po pohádkové zemi, kde vládne štěstí a láska, radost a mír. Tuto touhu jsme potlačovali a ústa jsme jí ucpávali v tvrdém boji o život nebo v lačné honbě za bohatstvím a úřady. Onemocněla při tom, onemocněla až do nejvnitřnějších svých útrob, naše ubohá duše. Ale neumřela; ne, ještě

ne! Také v nás ještě žije po víře žíznící dítě . . . Tato touha sedí na bobku skrčená při nás v pracovně a v hlučících továrních síních, chodí s námi do posluchárny a do salonu, jenž září světlem, doprovází nás při výletech do volné přírody a jdeme-li do divadla; tiskne nám nejnovější romány do ruky a těsně se k nám tulí, když v tichých hodinách jdeme do chrámu Páně; vzpíná úpěnlivě svá ramena v hodinách nejhlubší bolesti srdce a pláče krvavé slzy, vrháme-li se do víru požitku« . . .¹⁵⁾

Touha po blaživých tajemstvích! Touha po pohádkové zemi, »kde vládne štěstí a láska, radost a mír«.

Jako ten churavý hoch v Thakúrově »Poštovním úřadě«. Ten ubohý hoch v té malé své světničce tolik touží po slunci a po tom tajemném světě tam venku. Tolik krásy a tolik štěstí tuší v něm. Ale lidé nerozumějí jeho touze, nerozumějí jeho nemoci - a on nesmí ven . . . A tak jen oknem zírá toužebně v ten tajemný, daleký svět a v malé své světničce sní svoje touhy, sní svoje čarovné vidiny o tom světě tam venku, o dalekých, neznámých krajích, o vysokých horách, o Papouščíím ostrově, kde tolik je krásy a štěstí, o velikém králi, který pošle mu dopis a pozve ho k sobě . . . A ten dopis skutečně přijde . . . A přijde posel od krále, aby zavolal hocha v ty toužené dálky, vstříc slunci, vstříc novému životu, tam ke králi na tajemném ostrově . . .¹⁶⁾

Prostičký příběh . . . Ale cítíte hluboký smysl příběhu. Cítíte: Symbol člověka, který svým tělesným životem je sice upoután v těsný pokojík vezdejšího života, ale duší touží ven z těch těsných stěn, touží po dálavách, po výšinách, po krajích nadzemských . . .

Člověk je jako strom: Kořenem tkví v zemi, ale kmenem a větvemi vzpíná se k nebi. Jest jako oblouk mos-

tu, který klene se nad propastí od břehů Časna k břehům Věčna.

*Tak stvořil mne jak oblouk mostu,
tak sklenul mne nad bídou mou . . .¹⁷⁾*

A tímto obloukem mostu vysílá duše stále své touhy od břehů Časna k břehům Věčna, touhy, pro které zde na zemi nenalézá uspokojení.

Hle, kolik krás, tolik opojných možností nabízí se duši na březích Časna - a nedovedou naplnit duši, nedovedou trvale ukojit nesmírné touhy její. I když upoutají na čas, vždy zase šlehne paprsek s druhého břehu jako reflex jiného života a kající touhy vrací se obloukem mostu zpět k břehům Věčnosti.

*Most bledých paprsků má píseň zdvihla v pýše
nad hlubin zrcadla, kam obraz hvězd jsi protkal;
mé touhy, kající, šly po něm v rodné výše . . .¹⁸⁾*

Hle, v rodné výše vracejí se touhy i po dočasném bloudivění v cizích mořích. Vracejí se kající v mystický domov, »kde skryté písmo jejich bude přečteno«.

Skryté písmo! Písmo, které je pečetí Věčna a znamením Toho, který tu duši stvořil a tím písmem vtiskl duši své výsostné znamení.

*. . . Mně dary těmi
své vpálil věčné znamení.¹⁹⁾*

Hle, touha duše po rodné výši! Touha, která je duši velikým svědectvím. Svědectvím původu, svědectvím cíle . . .

A chápeme i ty smutky i ty jásoty duše. Chápeme vzpomínky »na hvězdy nebe rodného« i tíži »exilu země« i »zardělé reflexy otcovských dílen« . . .²⁰⁾

A chápeme nadvětrné plavby duše. Jejich smysl i jejich cíl: Nekonečnem k Věčnu - k Absolutnu - k Bohu ..

1) Jan Zahradníček: Jeřáby, 2) Otokar Březina: Větry od pólů, 3) František Dohnal: Zklamané touhy, 4) tamtéž, 5) tamtéž, 6) Otokar Březina: Stavitelé chrámu, 7) Otokar Březina: Ruce, 8) Jan Zahradníček: Jeřáby, 9) František Dohnal: Zklamané touhy, 10) Sigismund Bouška: Duše v přírodě, 11) Otokar Březina: Stavitelé chrámu, 12) tamtéž, 13) Rabindranath Tagore: Poštovní úřad, 14) Otokar Březina: Stavitelé chrámu, 15) F. Klimke: Unsere Sehnsucht, 16) Rabindranath Tagore: Poštovní úřad, 17) Ruth Schaulmannová: Revoví, 18) Otokar Březina: Svítání na západě, 19) Ruth Schaulmannová: Revoví, 20) Otokar Březina: Svítání na západě, Ruce.

MILÁ PŘÍTELKYNĚ

6. 7. 1938.

nechť JSTE na světě pro kohokoli, nechť VAŠE láska obsáhne svět až k pólům: pro sebe nic nežádám, já budu mlčet jako strom; nechť květ je poctěn rosou a hlazen sluncem: já budu povždy cítit smrt, třebaže se denně dívá do mých očí, já - já budu denně očekávat SMRT!

Příteľkyně má, pro Boha, který bdí, nebojím se smrti, uvítám ji jako přesmutnou sestru, dám jí svůj dech bez reptání, neboť je nesmírně uplakaná a laskavá. Představte si černý, bolestivý STÍN, ohnutý jako první, nečekaný žal! Můj Bože - blíží se, tmí se před očima -; kdo to posílá tak radostnou zvěst? Můj kraj bude jasný jako květ jabloňový a NOC, která se otevře nad TĚLEM, bude skryta navždy mé DUŠI. Proto ten STÍN je tak smutný a temný, aby tím větší bylo světlo a radost za ním, příteľkyně má! Proto je poslána smrt BOHEM, aby odměněna byla LÁSKA!

Chápeme vše, co pracuje naším srdcem, vůní ranných letních dnů, hmyz poletuje a zpívá (usadil se i na UŠLICH rtech a řasách!), ale kdo z nás nemá smutek nad uzavřeným kruhem světa, kdo z nás přemohl TÍHU těla? Milá přítelkyně, pro svou krásu, pro svůj úsměv, pro budoucí slzy a radost a smrt - ó, plačte! PLAČTE, mé dítě, nad mým tělem, které je hrobkou s povadlými věnci, nad mým srdcem a nad mou poutí, truchlete, spalujte mé slzy, šlépěje a krev, která páchne jako rozpálené bojiště, třebaš mne i PROKLÍNEJTE! Kdo za to může, že ze svých snů jsem již ušil rubáš, kdo se odváží změřit můj hrob, který jsem tak usilovně kopal od RÁNA do NOCI? Kdo obětuje své pohodlí a přihodí pár lopat hlíny na všechny touhy, které jsem pohřbil ještě za svého ŽIVOTA? Můj Bože - KDO?

*Ó, zoufalství srdce, které je méně než květ nejzvadlejší!
Ó smutku stále pramenící!*

S. Zedníček.

**Dr. Fr. Cínek: TŘETÍ ÚDOBÍ CYRILOMETODĚJSKÉHO
BUDITELSKÉHO HORLENÍ V OLOMOUCKÉM
SEMINÁŘI OD ROKU 1870**

Zakládání venkovských knihoven. - Nový rozmach od r. 1877. - Dílo zapomenutého bohosloveckého vlastence Jana Strachoty Ondrouška.

Odchodem Stojanovým ze semináře ztratilo hnutí pro zakládání venkovských knihoven nejen hlavní hybnou pružinu ale i své vedení. Dílo nebylo organisováno, nemělo stanov. Dokud byl Stojan v semináři, nepociťo-

vala se ani potřeba nějaké organisace. Stojan jako iniciátor, ale též jako neunavný pracovník, dřič a spolu hlavní výkonná síla nepotřeboval pro svou akci stanov. Ve volné družině, která se kolem něho seskupila, jaksi samozřejmě vše ovládal, řídil a udržoval v chodu. Tím citelněji zapůsobil jeho odchod ze semináře. Než akce jeho zapustila už v prostředí seminárním kořeny. Vlastenecké cyrilometodějské uvědomení i činorodé horlení pro buditelské a obrodné dílo v lidu bylo v oficiálně německém semináři už tak intenzivní, že myšlenka Stojanova nemohla v něm zaniknouti. Byla tu vzkvétající Slovanská knihovna, do jejíž aktivity ostatně Stojan vnesl nový oheň. Byla tu Jednota Velehrad, kterou jako nejagilnější starosta přivedl k nevídanému rozmachu. A byli tu mladší spolužáci, které Stojan sešikoval v svoji Sušilovskou »stranu«. Dílo Stojanovo bylo v semeništi olomouckém zajištěno.

Tak po malé přestávce křísí se hnutí pro zakládání venkovských knihoven k nové činnosti a rychle rozkvétá. Se Stojanovským zápalem ujímá se ho mladší Stojanův druh *Jan Ondroušek* (bohoslovec III. ročníku). Tento cyrilometodějský horlитель typu Stojanova (jako Stojan si připojoval ke křestnímu jménu bířmovací jméno Cyril, tak Ondroušek přičiňuje si ke křestnímu jménu obdobně Strachota - Method) věnuje se akci Stojanově s houževnatou obětavostí. Maje nemalé organizační vlohy, dává akci pevnou a širokou základnu, čímž zabezpečuje překvapující rozmach díla Stojanova. Je to vedle Vychodila a Stojana nejagilnější cyrilometodějský průkopník v olomouckém semináři. V družině olomouckých bohosloveckých Sušilovců patří mu přední místo. Neprávem zapadlo jeho zasloužilé, dalekosáhle významné dílo v zapomenutí a jméno

jeho zaváto v historii obrozenského cyrilometodějství.

Zprávy Zápisků o tomto údobí jsou dosti vydatné, svěží a syté, třebas jsou zlomkovité a postrádají časového sledu.

Započínají rokem 1877:

R. 1877 ujal se vznešeného díla P. Stojanem začatého ctp. Jan Ondroušek, bohoslovec III. r., převzav po vp. Mlčochovi¹⁾ 12 zl. a několik knih, s horlivostí nevšední, nadšenou.

Po návratu ctp. Utíkala²⁾ vydal vyzvání ctp. bohoslovcům, aby na podporu díla tak záslužného uvázali se přispívat měsíčními příspěvky. Uyzvání toho radostně uposlechli bohoslovci české národnosti a od té doby každý téměř měsíčně skládal dárek na oltář vlasti.

Ondroušek však na tom nepřestal, nýbrž sběrací arch zhotoviv, počal též u národních kněží v Olomouci, jakož i proslulých příznivců dovolávati se pomoci (u kan. Procházky,³⁾ Brandla⁴⁾ a j.). Tak uvádí kniha účetní mezi

1) Bohoslovec F r a n t. M l č o c h byl vysvěcen na kněze 5. 7. 1877. Poněvadž pisatel Zápisků tituluje jej v době, kdy Ondroušek přijímal od něj jmění podniku, velebným pánem (vp.), bylo to asi až na konci školního roku 1876/77 (před prázdninami 1877). Mlčoch tedy vedl akci Stojanovu po celý ten rok. A nelze mluvit o stagnaci, jak svědčí výše předaného obnosu (12 zl).

2) Bohoslovec U t í k a l, tehdy knihovník (vrohni správce) bohosl. Slovanské knihovny, měl zvláštní péči o akci Stojanovu. Bude to patmo i z dalšího.

3) Byl to nestor sušilovské družiny, brněnský prof. M a t ě j P r o c h á z k a, zakladatel a po smrti Sušilově starosta »Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje«. Dne 27. ledna 1878 byl jmenován čestným kanovníkem kapituly brněnské. Dne 9. března 1884 udělila mu olomoucká bohoslovecká fakulta čestný doktorát theologie. Zemřel 25. 11. 1889.

4) Známý moravský zemský archivář V i n c e n c B r a n d l.

prvními dárci: vdp. posl. Wurm 10 zl,⁵⁾ P. Štěpka,⁶⁾ vikář, 1 zl, P. Filip,⁷⁾ vikář, 2 zl, vdp. kanovník Henniger 5 zlatých.⁸⁾

Sešlo se na penězích něco, avšak mnohem větší překvapení připravil bohoslovcům šlechtným věru darem urozený a nejdř. hrabě Pötting a Persing,⁹⁾ kanovník dómský, jenž bohoslovcům dne 11. prosince 1877 jej o pomoc prosícím, radost z úmyslu mnohoslibného projevu, 100 zl na podnik ten obětoval.

Velkomyslným darem tímto zapuzeny pochybnosti, že by podnik udržen býti mohl a bohoslovcům nové chuti do práce dodáno. Což divu, že prvý dar tento vzácný, z ru-

5) Vynikající vlastenecký příznivec bohoslovců olomouckých P. Ignác Wurm, o jehož vztahu k cyrilometodějským akcím bohosloveckým blíže v mých studiích ›K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského 1778-1870‹ a ›Jednota Velehrad v olomouckém semináři 1869-1896‹.

6) P. Josef Štěpka, dómský vikář v Olomouci (nar. r. 1820 v Týništi, vysvěcen 1846).

7) P. Pavel Filip, dómský vikář v Olomouci (narozen r. 1833 v Šumvaldě, vysvěcen 1857).

8) Baron Jan Henniger z Ebergu, metropolitní kanovník v Olomouci (natus Infero-Sibenbrunii in Austria infer. 1814, instalovaný 1837, vysvěcený 1838).

9) Známý vlastenecký mecenáš olomoucký. Podporoval všechny cyrilometodějské vlastenecké akce bohoslovecké. Všechny české bohoslovecké spolky měly v něm nejštědřejšího příznivce. Byl hlavním mecenášem bohosloveckého časopisu ›Cyrill a Method‹ (1868-1870) a snažil se jej zachránit za národnostního útisku v semináři r. 1870. Těsně před násilným potlačením ›Cyrilla a Methoda‹ poslal jeho redakci 2 dukáty a 9 zl (jako cenu na nejlepší 4 české práce) s přáním, aby cyrilometodějský časopis ›vždy zdárněji zkvétal a se zveleboval‹. Blíže ve studii Jednota Velehrad v olomouckém semináři 1869-1886, str. 75.

kou církevního hůdnostáře věnovaný, velkolepou slavností byl oslaven v místnostech Československé knihovny.

Slavnost je popsána v další kapitole Zápisků. Pisatelem je sám Jan Strachota Ondroušek. Je to nejcennější partie Zápisků, ježto je psána z autopsie.

Z poznámky, předeslané relaci Ondrouškově, patrně, že Ondroušek se ujal akce pro zakládání venkovských knihoven jako místoknihovník Slovanské knihovny. »Za tuto snahu jej také Frant. Utíkal, knihovník (Slovanské knihovny) velmi chválil, a to po zásluze. A nadšení svému zůstal věren (Ondroušek) i jako knihovník.

Do Zápisků zaznamenal toto:

Jak předchůdce můj již podotkl, počal jsem hned r. 1877 u větším rozměru zakládati knihovny venkovské, podporován jsa příspěvky ctp. bohoslovců vlasteneckou horlivostí pro vznešený onen účel nadšených, především však spanilomyslným a velikolepým darem urozeného a vele důstojného pana kanovníka hraběte Pöttinga, jenž na žádost jemu podanou a mnou napsanou udělil bohoslovcům šlechetný dar 100 zlatých.

Radosti a jásotu v semináři nad tímto šlechetným činem člena olomúcké kapitoly nebylo konce. Nebude asi od místa, podám-li tuto zprávu, jak v paměti mi utkvěl výraz radosti oné povšechné, kterou ctp. bohoslovci na jevo dali při S l a v n o s t i, kterou jsem v místnostech knihovních zařídil.

U knihovně okrášlené a mnohým světlem ozářené byl na stole, za nímž stál slavnostní řečník ctp. U o j t ě c h R ů ž i č k a,¹⁾ onen tak vzácný dar 100 zl. Řeč slavnostní,

¹⁾ V o j t ě c h R ů ž i č k a narozen 16. září 1855 v Krasnu u Val.

projevující všeobecnou radost nad velikým darem jakož i nad synovskou láskou nás všech ku lidu, z něhož jsme vyšli, byla následující:

»Zpráva zajisté přeradostná zavítala včera ve všední klid náš. Bleskem nesla se od bratra ku bratru, rozněcujíc srdce údivem a radostí a ústa plníc hlaholem vděků. A jak by ne! Jak možno srdci se neradovati, a ústům mlčeti, když štědrá se otevřela ruka a vysokomyslný poskytl dar ve prospěch osvěty lidu venkovského. My známe bodrý lid venkovský a krásné vlastnosti jeho! My známe pěvce toho, jenž čarovným zpěvem svým život v luhy a rozkoš v srdci vlévá, vždyť kdys pěla ústa prostá, kdys máteř nás kolébala; my známe lid ten, jenž zážrak dokázal všech nejvyšší, jenž odchovav na klíně svém muže koryfey, vzkřísil sebe sama k životu novému volnosti a slávy.

Pobratimové! My známe ten snaživý lid venkovský, ano známe ten posměchu vydaný, utýraný, zotročilý lid; my známe tužby a zápas jeho - a protož po Bohu jest nám on nejdražším! Než! - Horké slzy neroztopí okovů, bolné vzdechy neoblomí vraha, těžké mozoly nepohnou srdcem kamenným - on pomoci hledá, hledá jí u nás doufaje pevně, že my Apoštolové toho, jenž cesta, pravda a život jest, povedeme ho na cestě ku pravdě a životu.

Pobratimové! Ač mnohému z nás záhy zrádný kvas cizáctva v srdce vléván byl, ačkoliv pohřešujeme veškeré-

Meziříčí; studoval v chlapeckém semináři kroměřížském. Po maturitě vstoupil do olomouckého semináře. Vysvěcen byl 5. 7. 1879. Byl kooperátorem v Lichnově a na Vsetíně, od r. 1881 katechetou na měšťanské škole v Mor. Ostravě, od r. 1884 kurátem v Dittersdorfu, od r. 1889 v Bartlsdorfu na Osoblažsku, od r. 1898 farářem v M. Hrabové. R. 1914 odešel do pense. Zemřel 15. května 1929 ve Vídni, kde byl též pochován.

ho podnětu zevnějšího, ač osamělí v snahách svých již ochabovati jsme se zdáli, ba ačkoliv vyhrožováno, přislibováno a poroučeno nám bývalo a bývá, ba více ačkoliv cizinci jsme v Domě z mozolů předků našich zbudovaném - bratři! my nezapoměli jsme předce svatých povinností svých k národu a vlasti, my neodcizili jsme se máteři, která nás odkojila, my nepohrdli lidem, jenž nás vychoval a jenž jednou otci svými nás zváti bude. My chceme lidu pomáhati. Přední příčinou bídy lidu i duševní i hmotné jest nevědomost, ve kteréž uměle zlomyslnost cizácká udržuje, aby kdys na posměch vystaviti mohla úšklebně pokřikujících na toho, ježž žebrákem sama učinila: »Ecce homo!«

Že nestává účinnějšího kazijedu nad dobré knihy, o tom pevně přesvědčeni jsme a protož nevalno bylo srdci našemu, když upisujíce se nad podporu knihoven venkovských nemohli jsme slíbiti více než několik krejcarů.

Než hle! Bůh přijal od nás vdoví obol a na důkaz jak milým byl jemu, nadchl On srdce šlechetné, aby milostně rozhojnilo Dárky naše. Ano! Nastojte a ve svůj um sbírajte, nastojte a nadivno vám sluchu! My našli růži mezi bodláčím, Démant mezi křemenem, oheň mezi ledem, my našli srdce, jež otevřelo se steskům lidu, našli štědrou ruku, jež z paláce pomoc v chýži posílá. A protož muži, jehož dvojí zdobí šlechtictví, budiž hlučně provoláno »sláva«!!! Nuže vítej nám ty vzácný dárku! Tys důkazem, tys zárukou, že není marný boj náš, tys zoří záslibnou, že nový život rozleje se po Moravěnce naší, až nebude těch, jež úsilno se vlúpiuše v dědinu naši cizími zapovídají slovy ctíti, co nám vzácné, milo, co nám draho! Nuž putuj bl. st. z paláce stkvostu a ty skromné chýže slz a bídy, pomoz křísiti, co vražedná ruka umrtvila, pomoz vzdělati oheň po srdcích stáda Methodějova!« -

Tot slova, kterými asi s dostatek označen jest nový knihovně ustanovený a zvláštními stanovami vyměřený úkol: vzdělávati užitečným čtením lid náš a chrániti ho stále zhoubného od nepřátel víry Kristovy do srdce jeho vštěpovaného jedu knih špatných.

(Jan Strachota Ondroušek.)

Fr. B. Vaněk: ZA ŠTĚSTÍM

Z románu »Na krásné samotě«

MLHA PADALA seshora dolů, z lesa stoupala nahoru, zatahovala stále hustším a špinavějším závojem celou krajinu, z níž prorážely kolem cesty jen holé větve stromů. Zdály se jak uhel černé a nadmíru smutné, protože je smrt před chvílí políbila.

Kočárek se stařenkou a synem knězem vylézal zvolna do Lejšovky. Byl už na vrchu, prodral se lesem, a jen matně bylo vidět Putimov. I tam se mlha roztahovala po návsi, prolezla řídkými ploty do zahrad, vplížila se na půdy, do stodol, a když neměla už kam se schovat, vkrádala se do těla každému, kdo vyšel z domu, až zastrkával ruce do kapes, třel je o sebe. Studila, pronikala všemi kostmi.

Za Putimovem není vidět ani Křemešníku, ani Proseče - všude šed', samá šed', studená a mrtvá, oko nemá, kde spočinout. Zdá se, jako by se ztratil vzduch, jako by se ztratilo světlo a ztrácel se celý svět.

Stařence v kočárku nebylo však smutno, nebylo zima. Zabalena do velkého, vlněného šátku, tulila se k synovi, tiskla mu chvílemi ruku a celá cesta, stoupající stále

vzhůru, zdála se jí krásnou cestou do nebička.

Vozík vylézal do vrchu v Hůrkách, zatočil se serpentinou. Mlha houstla dál. Pochmurné její mraky táhly přes hlavu lesa, jako by se jimi byla oblaka protrhla, plazily se dole, jako by byly všechny své skrýše v zemi otevřely.

Čím dále, tím víc vlhla a mžila, proměňujíc se v droboučký déšť. Když dojeli ke křížku pod Křemešním, s borovic a buků tiše kapalo, jako by plakaly, miliardami slz byly všude posety trávy a řasy, načernalé listy kapradin se loučily za celou přírodu s jejími půvaby. Kočárek zabočil od křížku cestou na Křemešník. Jízlivě se tu pocestným smála příkrá, vymletá cesta, plná kamení, cože tu na ní chtějí s tou kobyolkou. Povozník Havel však nepozbýval naděje. Slezl s kozlíku, velebný pán za ním, ale stařenku přinutili, aby zůstala.

Kobyłka se škrabala nahoru, chvílemi zas odpočívala. Najednou se z objetí lesa vymanilo prostranství, zatažené hustými mlhami, ale v jejích kotoučích začala přece babička rozeznávat první obrysy nového domova.

Na levé straně se krčily tři budovy: hájovna, nad ní hospoda, za kterou ještě výš se posadila bouda, letní hospůdka, jen o poutích otvíraná.

Na pravé straně seřadily se nad sebou do řady jak vojáci zase tři boudy, slepené zpola ze zdi, zpola ze dřeva, všechny šindelem pokryté. Mezi těmito šesti budovami prostředkem se vlekla do vrchu hrbolatá cesta, vroubená lipovou alejí.

Toto prostranství bylo přeříznuto nahoře napříč ambity, za nimiž vykukovala cibulovitá stříška kostela.

Alejí k ambitům se kobyłka tolik vzpírala, že jí žíly nabíhaly, a jejich branou prolezla jen v zoufalém vy-

pětí sil, až když jí kočí a pan farář zatlačili.

Tady se objevil babičce nový prostůrek. Ze závoje mlhy vyrůstala škola, do níž byla vklíněna fara. Celé to náměstíčko bylo jako dlaň malinké, uzavřené na levé straně nízkým kostelem a dole ambity. A všechna tato staveníčka se zdála zkřehlá, skrčená chudobou, stářím až šedivější.

Jakmile se kočárek zastavil před farou, přestal vrzat; v tu chvíli se zdál tu všečen vzduch tesknem přesycen. Tušil pan farář, že na matku padl stín úzkosti? Že právě vzpomíná, jak v Ratajích, jak nedávno v Opařanech vítali pana faráře, jak se tam smálo slunce, jak všude tam školní dítky a spolky holdovaly, prapory vlály, hudba výskala, i zvony jásaly, než zařechnil starosta? A že jejího syna nečeká tu živá duše, že ani zvonek nezacinkal, že prudká, živelná lítost a úzkost zalévá její duši?

Podíval se plaše na ni a oddechl si. Zdála se klidnou. Chce jí pomáhat s vozíku, chce jí něco vysvětlovat, něco omlouvat. Ale najednou! Kde se vzal, tu se vzal - pan řídící, jemuž pod zlatými brýlemi zazářila zdravá, vousatá tvář, sevřel stařenku do náručí, snášel ji jako pírkó k zemi a zařehotil:

»Bábinko! Dominus vobiskum!« (ukázal na pana faráře). »Et kum spiritu tuo!« (ukázal na sebe).

A než se pan farář dostal ke slovu, už zase řečnil: »Vítám vás oba na Křemešníkú, a vítat nepřestanu, dokud něco nedostanu!« A nastavoval před oběma hladový, tvrdý klobouk a tak spletl babičku, že si rukou sahala do kapsáře. Pan řídící se takovou radostí rozesmál, že jeho hlas vystupoval chvílemi vzhůru na střechu, hned zase sestupoval někam až do podsvětí.

A s matky pana faráře hned padala všechna tíha, tesk-

no bylo také pryč a s teplem v srdci šla do fary, zatím co se pan řídící vracel s nějakým popěvkem do školy. Faře křemešnické jen tak říkali. Byla to nízká budovička se šindelovou střechou a tři malé, zatuchlé její místnosti se dívaly čtyřmi okénky na sousední kostel a na školu. A bylo možno z okna na ně skoro rukou dosáhnout.

Fara se příkrčila v pravém úhlu ke škole, budově panštější, protože o něco vyšší a taškami pokryté. Tulily se však k sobě důvěrně jako sestra k sestře; kdož sem přišli z jiných far a škol, zdávaly se jim jako dvě chudobky v lese zrozené a tak v sebe zarostlé, že kdybys jednu vytrhl, zahyne s ní druhá.

Sem se přistěhoval obyčejně kněz pensista, když neměl, kam by ukryl svou hlavu, a zde se staral v létě o duchovní potřebu poutníků. Práce tu měl, zvláště v zimě, málo a příjmů ještě méně.

Křtít, oddávat a pochovávat by zde snadno zapomněl, protože Křemešník patřil kolaturou k Pelhřimovu, kde byly matriky, kde byl hřbitov a farní úřad. Pan »farář« křemešnický tu jen křtil, když někdy přinesla vrána něco kostelníkovi nebo panu řídícímu nebo fořtovi, a když pan děkan pelhřimovský dovolil.

Do této fary vcházela maminka se synem, všude se rozhlížela beze slov, ale dychtivě.

V kuchyni malé, ale světlé a útulné, se jí zalíbilo nejvíc. Zde také si odložila velký svůj šátek, a jak nebyla zvyklá zahálet, vytahovala z ručního košíku nějaké ty dobroty, aby honem něco uvařila.

Právě se z kávy kouřilo, když dojela fůra s kaplanským nábytkem, který vzadu hlídala stará Šmídová, matka pelhřimovských kaplanů.

Babička hned všechny zavolala:

»Jste prokřehlí, pojděte se napřed zahřát! Jak je kdo k jídlu, tak je také k dílu!«

Potom vybalila domácí chlebiček. Ten si přivezla, dobrý, voněl kmínem - takový jen ona dovedla upéci. Poznáménala bílou kůru třemi křížky a ukrajovala tak, aby byl bochník nahoře do roviny. Když ji starý Havel za to pochválil, poznáménala:

»Kdo se srovnává s chlebem, srovnává se s lidmi!« Potom sepjala ruce a modlila se za všechny nahlas: »Požehnej nám, Pane Bože, těchto darů, které z tvé štědrosti bráti a přijímati budeme, skrze Krista Pána našeho«. Potom Otčenáš a zakončila: »Stolu nebeského rač nás účastnými učiniti, Kriste, Králi slávy věčné - amen.«

Pan farář se zatím představoval ve škole, jak se slušelo a patřilo. Sotva zaklepal u pokoje a vešel, ukázal na něho pan řídící své paní a malé Mařence:

»Dominus vobiscum!« A hned na sebe: »Et kum spiritu tuo!«

A v zápětí, aby pan farář neřekl, že ho nepohostil, nabídl mu šňupeček; a když nepochodil, na oko si liboval, že mu aspoň otec duchovní nebude chodit na tabák.

Potom se ujišťovali, jak se na sebe těšili, a když pan farář se poroučel, povídá mu řídící:

»Vy budete zpívat »vejš«, a já trochu níž, ale myslím, že z toho bude pěkné dueto!« A stiskl mu ruku tak upřímně, div nevykřikl.

V pěti minutách oplatil zase faře návštěvu a šňupečkem zpečetil si s babičkou přátelství. Bránila se sice, ale když přece okusila vzácného požitku, dostavil se nevítaný účinek. Pan řídící však ji těšil, že každý začátek je těžký, a cvičení že dává umění.

Potom se ujal funkce náčelníka generálního štábu. Za pomoci pana faráře, kostelníka, staré Šmídové zatloukal do stěn hřebíky, zavěšoval obrazy, velitelsky roze-
stavoval postele, knihovnu, psací stůl a dvě almady. A než odešel z tak velké práce domů, zaskočil ke kuchyni a polootevřenými dveřmi prostrčil hlavu a ptal se:
»Bábinko, proč na svatého Martina husa zpívá nej-
pěkněji?« Když se bábinka skromně poddala, poučil ji:
»Protože je na pekáči!« Dveře se rychle přivřely, a řeč-
ník zmizel za nimi.

Když odjela fůra, pak farář mohl už spokojeně pozo-
royat, že nábytek stojí na místě, ani jeden kout že ne-
zívá nudou. Ponechal všechno, jak vkus pana řídícího
rozsoudil, jenom přeslíci maminčinu s kuželem lnu si
z tmavé komůrky donesl na čestné místo do pokoje.
Potom si zašel do kuchyně na večeři. Byla skrovná, ale
když seděl proti mamince a viděl její spokojenou,
šťastnou tvář, zdálo se mu, že mu nikdy tak nechut-
nalo.

Vilém Nezbeda: KRAJINA DOMOVA

TĚTIVU úzkého údolí
vroubí napnutý luk modravých hor
a chuchvalce mlh
spínají neviditelné ruce
nad rozestlanou postýlkou kopců
do mraků kouře.

Ticho, saze, čern i běl.
A dole jezírko rozlité zeleně,

malé,
tak do holé dlaně.
Vychladlé komíny z jícňů bídy zří.
V zrcadle zoufalství
krystaly práce ztuhly
a chladný led mlčení
bortí sloupy chrámu nadšení.

Však blýskne se občas nad obzorem
a v podvečer ohně na kopcích vzplanou
a nad osami kol,
nad továrním prachem
mihne se zvuk skřípavých svalů.

Modlitba věřících ruce spíná,
vždyť naděje pohne i osudem dnů.
Zas vzplane snad jítro,
zas budeš mít sílu,
krajino domova, krajino vzlyků.

A vidím už na svazích otčiny
jak v plné práci zas zkvétá,
roste a krásní,
mohutní, kypí
nový a silný,
mocný a český
Šumperk můj.

B. K. Bečvan: MORAVA VÍTÁ - EGO TE ABSOLVO

Z románu »Dva světy«

OBSAH ROMÁNU: V sev. Čechách žije sklářský magnát Klemsch, který zapřádá poměr s mladou ženou českého skláře; poměr nezůstane bez následku. Klemsch kavalírsky odmění nevěru ženinu, takže tato může dáti hocha na studie a pak na kněžství. Novosvěcenec je kněz každým dechem, dvojnásobný doktor, pak farář v moravském městě Podolanech. Z jeho chrámu je ukradena drahocenná monstrance a farář Roman odjíždí do Prahy pátrati po zloději. Tam spatří na ulici svého dvojníka, ruský mluvčího. Jde očarován za ním a vsedne s ním do téhož vlaku směrem do Podmokel. Blízko před tímto městem rychlík se srazí s jiným vlakem. Farář Roman nárazem ztrácí vědomí a pamět. Probouzí se v pyšné vile magnáta Klemsche, zatím zemřelého. Vdova Klemschová byla totiž uvědoměna, že byly nalezeny v troskách vlaku dokumenty jejího syna Waltra, který ve světové válce byl zajat Rusy, tam se aklimatisoval a stal se budovatelem sovětského sklářského průmyslu. Přijel se podívat na matku, ale srážka jej připravila o život. Před srážkou za velkého horka ve vlaku odložili cestující kabáty - Roman i kolárek - vytvořila se tedy situace, vhodná k záměně osob, sobě frapantně podobných. Telefonicky zvolaná Klemschová, svedena věrmou podobou, odváží si raněného Romana domů a volá hned slavné lékaře k »synovu loži«. Skutečný její syn leží však mezi raněnými jako mrtvola. Podle fotografie mrtvého v novinách poznán je farář Roman, odvezen do svého působiště a slavně pohřben. Skutečný Roman nabývá ve vile Klemschové vědomí, ale při úplné ztrátě paměti. Dává si pomalu namluviti, že je inženýrem Waltrem Klemschem, vpravuje se do nových poměrů, a když přijede snoubenka Waltrova, podlehne i tomuto omylu a ožení se s ní. Dává si i namluviti, že je Němec a protestant. Teprve obchodní cesta na Moravu, zastávka v Olomouci a noc na Hostýně, probouzí jej pomalu k zjištění původní existence. Rozhřešovací formule v improvizované zpovědnici ve chrámě vrací mu pamět úplně. Autor románu snaží se pak řešiti problém dvojího života a otázku povinnosti stavovské i rodinné.

MORAVA VÍTÁ

Byly to zvláštní pocity, jež prožíval Klemsch, když projížděl Moravou. Kraj úrodných rovin a modrých, zalesněných hor v dáli připadal mu povědomý. Nebylo pochyby, jezdíval touto zemí v »minulém životě« častěji. Obchodně? Jako vojín? Nebo jenom jako turis-

ta? Když zdáli spatřil věže olomuckých chrámů, zmocnil se jej neklid a v hlavě cítil, jakoby mu sedal mrak na mozek, ale mrak, jenž se měl brzy protrhnouti a jímž mělo zasvitnouti prudké světlo. Od té chvíle jednal i myslel Walter jako v polosnu, nebo lépe řečeno v horečce.

Něco jej nutkalo zastaviti se v tom městě. Jen tak od vlaku k vlaku. Prohlédl jízdní řád, ano, dvě hodiny má čas na prohlídku Olomouce.

Přerušil jízdu, nechal zavazadlo na nádraží a vydal se do města pěšky.

Potkával hojně chodců. Ulicí přešla četa vojáků s hudbou. Alejí šla řada mladých mužů v klerikách s červenými pásy. Silnicí rachotily vozy elektrické dráhy, auta osobní i nákladní hnala se oběma směry. Vše, jako v jiných městech, nic zvláště typického, až na teology, jej nechytlo. Za řadou domů zprava zachytil jeho pohled věže gotické chrámové stavby. Zamířil na dómské náměstí, přemohl nechuf luterána a vkročil do dómu.

Ovanul jej chlad. Chrám byl téměř prázdný. Štíhlé zjevy cherubů na pilířích strnule hleděly na luterána ze severních Čech - pomyslí si. Šel dále, jeho kroky ozývaly se prázdným chrámem. Došel k zábradlí před hlavním oltářem. Na bránu zašeřelé paměti klepaly neodbytné vzpomínky na . . . silné dojmy z nějakého úchvatného románu. Kde jsem jenom shlédl tolik krásy s římskou mystikou a liturgií? Hle, jaká to vzpomínka, dramaticky úchvatná:

Zde, ano před tímto mramorovým gotickým oltářem leží na padesát mladých mužů, vesměs statných, hezky urostlých. Leží nehybně nataženi na zemi jako oběť připravená k zápalu. Na stupních oltáře vidí Klemsch

biskupa v mitře, kol něho mnoho kněží, starých i mladých, a všichni vztahují ruce, modlí se, obětují za ty nejmladší, ležící na zemi jako urvané stvoly lilií. Prudké sluneční světlo proráží malovanými okny, na kůru zaznívají preludia varhan, těžká, slavnostní atmosféra vznáší se nad shromážděním. V lodi chrámové ozývá se vzlykot, hlava na hlavě, jsou tam příbuzní těch obětovaných a obětujících se a zřejmě podléhají citovému vzrušení. A Walter vidí se jako jeden mezi nimi, povstává, řadí se k ostatním, dychtiv přijati Tělo Páně po prvé jako »sacerdos in aeternum«.

Najednou prelud mizí, Walter se rozhlédá chrámem, jenž je prázdný. Není tu zbožných davů, ani obětujících se, ani světitelů.

Protestant Klemsch otřásá se nevolí a kvapně opouští chrám.

Na dómském náměstí vidí proti sobě přicházející dva muže v nápadném rouše. Fialová barva a běl. Jeden vysoký, suchý, druhý menší, otlé postavy. Katolík by poznal kanovníky, protestant Walter viděl v nich římské maškary, jež neuznal za hodny ani zběžného pohledu.

Ti však rázem stanuli a zadívali se na Waltra užasle. »Což mám napsáno na čele svoje luterství?« usmál se a teprve nyní podíval se pohrdlivě na menšího kanovníka. Luter, Luter! Z propadliště paměti vyskočila podivná hrozba: »Tu pýchu musíme zkrotit!« Co mají znamenati ty podivné věty a slova, jež se vynořila najednou při pohledu na kanovníka? Odkud se vzala, jakým myšlenkovým pochodem se vybavila? Škoda, že se neohlédl, byl by spatřil oba fialové hodnostáře státi jako polychromované sochy a s hrůzou za ním patřiti. Šel dále živou ulicí, nemaje ani tušení, že není dosud

konec sensací.

Kráčel, jako když kráčíme v často se opakujícím snu, s týmiž detaily a náladami. Poznával z těch snů tytéž chrámy, kasárna, nároží a kouty. Mezi chodci objevila se najednou dlouhá, černá skvrna, štíhlá ženská postava ve smutku. Walter nemaje zájmu o ženy, mimo svoji milovanou Ruth, nepátral zvědavě v ženských tvářích a ušel mu proto i tento smuteční zjev a zoufalý úžas ve tváři dívky. Byl by viděl, jak zbledla na smrt, vytřeštila oči jak v epileptickém záchvatu a namířila k němu obě ruce s výkřikem. Zakolísala a již ji zachytili mimojdoucí. Klemsch přidal kroku, neohlížeje se na vzrušenou skupinu.

Zamířil si do kostela P. Marie Sněžné. Za ním jako fascinován plížil se mladý muž, bledý a chvějící se na celém těle. Skryl se v pozadí chrámu a sledoval s hrůzou Waltra, jdoucího až k hlavnímu oltáři. Jeho hrůza se zvětšila, když se díval do tváře vracejícího se a plně ozářeného světlem, proudícím otevřenými dveřmi.

Walter stál chvíli na schodišti a díval se na oživenou ulici, nevnímaje valně chodců.

Povzdychl si a dal se vlevo.

Zaujala jej sarkandrovka. Bez jakéhokoli tlumočníka uvědomil si najednou její historii. Sestoupil dolů, dlouho se díval na inkvisiční kolo a pobrukoval si:

»Zde tedy trpěla oběť nesnášenlivosti mých protestantských předků. Vida, vyčítáme Římanům inkvisici, a zatím jsme je na kole trápili jen což . . .«

Vyšel na čerstvý vzduch. A zase ten ustrašený mládenec, ale již s nějakým kufříkem cestovním plížil se za ním. Sledoval jej do chrámu sv. Michala, i před seminář s mohutnými sloupy a schodištěm.

Tam Walter poodstoupil a upjatě si prohlížel budovu.

Jako by jeho duch pronikal mohutnými zdmi. Viděl prostranné studovny s bílými stoly, dlouhé ložnice, tmavé chodby, točité schůdky, obrovskou jídelnu. A hle, zdánlivě ponurá budova je naplněna rušným životem. A to střídání silencia a studia s rekreacemi a bujným veselím. Dvě stě mladých mužů v černých sutanách jakým kontrastům nálad podléhá!

Melancholie, resignace, úzkostlivost svědomí, příkladná pokora, budování větrných zámků: My, my ten hříšný svět přivedeme ke Kristu! Z toho zase touha prchnouti do náruče slunce a světa, hodiny chlapecké vzpoury - a po čase slzy lítosti v pokojíku spirituálově. V to se mísí ve Waltrových představách podoba představených, seminárních sluhů, profesorů za katedrou, vše to nabývá života, pobíhá, hovoří, a on Walter není už němým svědkem, ale jedním ze účastníků.

Se schodů sestupuje starý kněz. Vidí Klemsche, zbledne, pot mu vyskočí na čele. Najednou si zakryje rukama zrak a zvolá: »Ježíš Maria!« a zůstává v té posici jako z kamene vytesán.

Walter se zalekne. Do tváře knězi nevidí, nechápe, co znamená ten výkřik, nepozoruje ani ještě nyní svého dotěrného stínu, mladíka s kufříkem, jenž stále ustrašen nespouští Waltra s očí.

Walter se odvrátil a kvapil rozezlen úzkou uličkou na hlavní náměstí.

»Ven z toho bláznivého města! Lidé ječí, když mne spatří nebo padají do mdlob. Což pak jim tu budu dělat strašáka? Pryč, pryč, nebo zažiju ještě něco horšího!«

»Rychle na nádraží, abych nezmeškal vlak!«

Šofér si dal záležeti, aby byl co nejrychleji na nádraží. Klemsch schoval se do koutu auta a přivřel oči, aby již

ničeho nespatriil z toho hrozného města a oddychl si teprve, až seděl v kupé a ujížděl v rychlíku k Přerovu. Již doma, když si hledal spojení na Vsetín, zvolil si z neznámého důvodu trať Přerov, Hulín, Valašské Meziříčí, Vsetín místo pohodlnějšího spojení Přerov, Hranice, Vsetín. A když k večeru vyjížděl z Hulína, upoutal ho už z dále masiv modrých hor. Na jedné z nich spatřil svítiti bílý chrám v prudkém, podvečerním slunci.

Jel dlouhou třídou a byl v kupé sám. Během jízdy zaslechl z vozů třetí třídy molové, nábožné zpěvy.

»Co je to za zpěv?« ptal se průvodčího.

»To zpívají poutníci. Jedou na Hostýn. Zítra je Nanebevzetí Panny Marie. V kraji je po hlavních žnících, to tam bude nějakého lidstva,« vysvětloval ochotně konduktér.

Klemsch se díval na bílý chrám a najednou zatoužil podívat se nahoru.

»Matka by mě vyčinila, že prometu kdejaký katolický chrám. Ale což, dnes už jednati s Reichy nebudu, a mám přenocovati někde zde nebo na Vsetíně, na tom už málo záleží.«

Přerušil jízdu v Bystřici.

Zašel do městečka, povečeřel v hotelu na náměstí a pak se vydal na Hostýn. Nešel sám, poutníci se trousili před ním i za ním, takže kráčel bezpečně a beze strachu, že zabloudí. Kráčeje po schodech šel jako ve snu. Byl velmi studený večer, Klemsch se stoupáním do kopce zahřál, zapotil se, a nyní prolézala mu po zádech zima. Vytáhl si límec u tmavého svrchníku, takže zakryl barevnou vázanku a dělal dojem pátera. Však také co chvíle byl pozdravován katolickým pozdravem od lidí, sestupujících se schodů a jedna žena docela

lapla mu po ruce, políbila ji horce se slovy: Pozdrav vás pánbůh, velebný pane!

»Má ta Ruth přece jen pravdu, že vypadám příliš pastorsky. Poslechnu ji, a budu se oblékati světleji . . .« hučel Walter, utíraje s odporem políbenou ruku.

Rozhlédl se prostranstvím před krámky. Viděl růžen-
ce, obrázky, nevkusný poutní kýč. Ale přece si vybral
obstojnou madonku s Ježíškem a vložil opatrně do ná-
prsní tašky. »Přinesu mojí Ruth. Ta mne s tím nevy-
hodí.«

Šel dále a prohlížel se zájmem křížové cesty, jednu
mosaikovou, druhou reliefovou.

Náhle si uvědomil, že se musí postarat o nocleh. Stíny
houstly, nastávala noc. Musí se vyspati a odpočinouti
si po trapných epizodách a trýznivých, podivných
představách dnešního dne.

V hotelu ho čekalo zklamání. Všecky pokoje byly ob-
sazeny. Při nejlepší vůli nedalo se nic udělat pro Klem-
sche. Úslužný vrátný radil:

»Důstojný pane, dostanete nocleh v klášteře, račte si
jen pospíšiti, dokud nezavrou!«

Klemsch se zamračil. Poděkoval a rychle odcházel
z hotelu.

»To je proklaté už. Já zarytý luterán a velebný pane
sem, velebný pane tam. Všechny tmavé šaty rozdám -
až se vrátím domů . . .«

Když se octl na studeném vzduchu, uvažoval, co teď.
V klášteře přijmou na nocleh pouze kněze, a jak bych
se já, protestant, tam ostatně mohl doprošovat noc-
lehu? U jezuitů! U úhlavních nepřátel mé konfese!
Do Bystřice se vydat nyní, v té tmě?«

Chodil po stezkách, zašel až k lesu, kouřil cigaretu za
cigaretou a myslel na ženu, na matku, na svůj podiv-

ný osud, kdy se napil z řeky zapomenutí. Jsem šťasten, jsem obklopen láskou dvou žen, jsem bohat. Co mně chybí ke štěstí? Už nic, leda abych si konečně ujasnil svoji osobnost, jež je dosud neúplná a jakoby zmrzačená. Proč na mě poslal Bůh tuto ránu, abych zapoměl na svou minulost? Vždyť se to bezmála rovná ztrátě duše!

EGO TE ABSOLVO

Ani nevěděl, jak se octl ve chrámě, jenž měl této noční chvíle podivný vzhled. Byly to jako na malé pláni zkomírající táborové ohně. Svíčky, na dlažbě přilepené, malé uzlíky s potravinami, brašny, motouzem svázané deštníky, a kolem toho hloučky poutnic a poutníků, svírajících v mozolných rukou růženec nebo zpěvník. Každá skupina pěla nebo modlila se něco jiného. Neslyšeli se, nestarali se o tam ty, volali a úpěli po svém. I krojově se odlišovali. Některý hlouček i při matném světle svéc byl sama barevná skvrna. Červená a běl převládaly. Jiní svojí krojovou bezbarevností a úpadkovým oblečením mluvili jasně o chudobě. I zpěvy měly své zabarvení a své odstíny. Někde to zvučelo bezstarostností, veselím, spokojeností, jinde to byl jako výkřik beznaděje a zoufalství. Bylo vidět, že všichni zde chtějí přenocovat. Nedostalo se na ně noclehu, nebo neměli naň, nebo chtěli tu ztráviti noc ze zbožnosti. Děti usínaly v klíně matek, oči starých přivíraly se únavou, aby se po minutě zděšeně a jako v zahanbení otevřely.

Klemsch plížil se opodál ponocujících skupin. V některých zpovědnicích přijímali unavení kněží vyznání pozdních, stejně znavených kajícníků. Těch si však Walter nevšímal. Zastavil se u chudobného hloučku

u zdi, jenž o stěnu měl opřen dřevěný kříž s hubeným Kristem, ozdobeným věncem z papírových růží. Popěvoval tklivou, melodickou píseň:

Ach, kýž jsem slavičkem,
tím malým ptáčkem,
letěl bych přes moře
k Olivetské hoře . . .

Píseň o prostých slokách probírala zradu Jidášovu, zapření Petrovo, soud Annáše a Kaifáše, odsouzení Pilátem, cestu křížovou i celé umučení.

Waltra zvábila molová píseň dalšího hloučku:

Ó Maria,
hledám tě dávný čas,
nemohu tě najíti,
po pahrbkách,
velkých pustinách,
chci se k tobě dostat.

Neumělá píseň popisovala mnohé zármutky, zrození v bídě, smrt otce a matky, faleš přátel, smrt dětí, bídu, hlad. Končila poroučením se do pěti ran Krista Pána a naději na šťastnou smrt v Bohu: Zdrávas Maria, buď nám milostivá, oroduj za nás, ó Panenko Maria . . .

»Téhle vroucnosti u nás protestantů neuvidíš« - bručel si Walter. »Odzpíváme si své žalmy, vyslechneme trochu toho slova božího, a jsme přesvědčeni, že jsme vykonali dosti . . .«

Vtom se mu udělalo špatně. Snad vlivem zkaženého vzduchu v chrámu, nebo návalem nejasných, dávno zažitých dojmů, podobajících se dojmům právě prožitým. Otočil se a zamířil k východu. Ale z chrámu už nevyšel. Dopotácel se k židli s opěradly, přes niž bylo

přehozeno něco fialového. Sedl si a vložil hlavu do dlaní. Pokoušela se oň mdloba a jen s veškerým napětím ducha dosáhl, že neklesl. Ještě zaslechl píseň nejbližšího hloučku, zpívanou veselým tempem a jen v polosnu si uvědomoval, jak ta prostá srdce vkládají všecku svoji naivní, krásnou víru v jarmareční poesii. Přišel zvláštní okamžik duševní mdloby, jaký se dostával tam doma první dni po procitnutí z chorobného spánku a jaký mu přinášival další zlepšení a pomalé vyjasňování, třebaš ne směrem k osobnosti samé. Jak dlouho byl v této obrozující lethargii dnes?

Otevřel oči.

Některé skupinky poutníků popěvovaly ještě, ale hlavy byly už zkomírávé, ospalé. Také světélka dohasínala. »Duch zajisté silný jest, ale tělo slábo« - jako by šeptal tajemný rozumějící hlas ze svatostánku. Většina ponocujících již spala, nebo marně bojovala se spánkem.

Romantik ze severních Čech ucítil u pravého ucha teplý dech. Ozvala se podivná slova: Já bídná hříšnice, zpovídám se Bohu všemohoucímu a vám, velebný pane, že jsem od poslední zpovědi těchto hříchů se dopustila: Následovala řádka všedních poklesků, nedbalost v modlitbě, nějaká ta pomluva, hádka, nedodržený půst a nespřejnost . . . A když se kajícnice odmlčela a žádala rozhřešení, zvedla se pravice bezděčného zpovědníka a ústa zašeptala: Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen.

Vtom se duše nemocného našla. Ztracená osobnost se navrátila.

Ego te absolvo! Bože svatý, kdy jsem tuto tajemnou formuli naposledy vyřkl? Ano, ano, už vím. Je to jako

před minutou. Jedu čarokrásnou krajinou, v tom náraz vlaků, ohlušující hlomoz, řinkot skla, skřípání železa, praskot dřeva, zděšené výkřiky hrůzy, apokalyptické hrůzy, chroptění umírajících. Uvědomuji si svoji moc hromadné absoluce in articulo mortis, zvedám krvácející pravici a vykřikuji šílené: Ego vos absolvo! Dávám rozhřešení všem, rozhřešení schopným v rychlíku hrůzy. A zase nový, ještě strašnější náraz na moji hlavu a pak tma, tma.

A probuzení z tmy mě přivádí do nového života. Z faráře Romana, dvojnásobného doktora, stává se průmyslník Walter Klemsch. Z katolíka luterán. Z českého nacionála germán. Z celibátníka ženatý muž a brzy otec.

Romanovi se chce zařvati do ztichlého chrámu: Bože, co je člověk, že smáčknutí lebky dovede vyvolati takové změny, takové kontrasty!

Chce se mu povstat, vyletět na čerstvý vzduch, do studené noci. Ale nohy má jako svázané. Míval takové sny v dětství, honí jej kostlivec, a on nemůže prchnout, a příšera s klepajícími hnáty už po něm sahá. Vykřikuje hrůzou, otevírá zděšeně oči, to matička jej vysvobozuje z hrozného snu a stírá zpocené čelo . . .

Než Roman uspořádá první, zmatené myšlenky, ozývá se opět zleva rozpačité a bázlivé: Zpovídám se. Roman zase uděluje rozhřešení a absolvuje též kajícího zprava. Lidé líbají štólu, dosud na opěradle přehozenou. Roman si uvědomuje, že usedl do náhradní zpovědnice a že vyhrnutý límec svrchníku zabránil kajícím pohled na civilní zpovědníkovu vázanku.

Roman tady zpovídá, rozhřešuje, a při tom vidí své dva životy, jež jej přivedou k neodvratnému zoufání, nepomůže-li Bůh.

Nějaký mladík - Roman mu nevidí do tváře - klečí s koženým kufříkem opodál a hledí na Romana jako na zjev ze záhrobí. Snad také chce přikleknouti, snad také chce se vyznati z hříchu většího, než mají všichni ti poutníčkové ve chrámě dohromady, snad teprve zpytuje svědomí a hledá formu vyznání. Ale ať dlouho neváhá, Roman tu přece nebude čekat do rána.

Jeho zjasněná paměť viděla před sebou jako v pásu filmových obrazů celý svůj život, neklidné dětství, studie, kněžská léta, hon za doktoráty, za ukradenou monstranci, srážku vlaků, pak tmu, a nový život na zcela jiných základech. Nalezl paměť, svoji paměť, nalezl svoji plnou osobnost, a konečně tajemství svého původu.

Koho jsem považoval za otce, tuberkulosní sklář z Krásna, trpící alkoholismem, ostatně nemocí skoro všech sklářů, jako neklidný Ahasver štlval sebe a svoji rodinu všude, kde hořely a svítily sklářské pece. To bylo nějakých štací, Karlovice, Hrozenkov, Vsetín, Krásno, Sv. Sidonie, polské sklárny v Závierčí, v Rusku, Německu, v severních Čechách. Ani nevím všechny ty štace, které nám matka často jmenovala. Bylo mezi nimi Vysoké Březno - ovšem, pašalík Klemsche, sklářského magnáta. Jsem tedy přece jen Klemsch krví i celým založením povahy a frapantní podobou tváře. Nejsem Walter Klemsch - ten zahynul při srážce vlaků a odpočívá jistě na hřbitově podolanském - ale jsem přece jen Klemsch, Klemsch, Klemsch! Třeba jen levoboček, ale vždy Klemsch. Tedy ne synek souchotinářského dělníka Romana, ale Klemsch až do toho srostlého, černého obočí a zrudných uší. Odtud ten sladký blud matky Klemschové, drahé ženy Ruth, profesora Bergmanna, dělníka Preise a všech, kdo znali mého

pravého otce - Klemsche. Proto jsem tak lehce veplul do zděděného přístavu mých předků.

Nyní si teprve vysvětluje Roman, proč zářil láskou pouze od matky a proč jej domnělý otec stíhal cizím a zpytavým pohledem až do své trapné smrti, zasypáváje něhou pouze své dvě dcerky, stále churavé a bledé, věrný portrét své tuberkulosní tváře. Po smrti jeho vrací se odněkud z pruského Slezska uštvaná rodina domů, na Valašsko. Jedna sestřička umírá, rodina žije skromně, ale ne v bídě, a Roman studuje z neznámých prostředků kroměřížský seminář. Odtud ta lehkost, s jakou přešel po svém úrazu v myšlení německého jazyka! Na přání matčino uchyluje se do theologie v Olomouci. Matka umírá brzy po jeho vysvěcení na kněze, aniž mu svěřila jeho cizoložný původ. A proč by tak ostatně činila? Druhá sestra Klárka, jež si vybojovala jakž takž zdraví, dostudovala již s podporou pátera Romana učitelský ústav řepčínský a byla učitelkou na Olomoucku.

»Pro Boha, že to byla ona, která dnes v Olomouci s výkřikem padla přede mnou na ulici! Ubožačka, snad jí ten duševní otřes neublížil! Hned ráno musím k ní! . . . A což ti dva kanovníci, kteří zkameněli hrůzou, když mě potkali na dómském náměstí? Bože svatý, vždyť to byl bývalý historiae ecclesiasticae illustrissimus profesor dr. Richter! Proto ta vzpomínka na Luthera při pohledu naň! A což ten kardinál, a drahý, ubohý Jašek na fotografii!

Roman, mimobřádně nadaný a obdařený až nezdravou, mechanickou pamětí, jež po prvním poslechu nebo přečtení vsakovala v sebe vše jako houba, toužil již v bohosloví po doktorském titulu. Byl si jist, že udělá doktorát po vysvěcení za tři - čtyři roky při svém na-

dání a své píli. Za rok po vysvěcení se přihlásil k rigo-
rosu a předložil vědeckou práci o Lutherovi, na níž
píloval již v theologii.

Žádných důsledků nedělal ze svého doktorátu. Plaho-
čil se po chudobných i bohatých kapláncích, nikde
dlouho nevydržel. Jakmile se ozvala v jeho srdci oba-
va, že by mohl přilnout na trvalo k nějaké farní obci,
už zažádal o přesazení. Konsistoř byla již zvyklá na
žádosti doktora - podivína a vyhovovala ochotně jeho
přání a posílala jej na místa, uprázdněná úmrtím. Po-
sléze zakotvil jako farář v Podolanech, v patronátu,
jímž začal svoji kněžskou kariéru.

Proč jsem si zvolil právě Luthera a reformaci k dok-
torské práci? Nepochybně se v mé duši přihlásila rva-
vá touha vyrovnati se s reformačním problémem, když
v ní bylo nastřádáno tolik protestantismu po klem-
schovských předcích! Druhá složka mé povahy: mys-
tičnost a měkkost slovanského děvčete z valašských
hor! Nebyla-li to její zamilovaná píseň, kterou neda-
leko mne popěvovali:

O Ježíši, moje lásko,
duše má jediná částko . . .

píseň, kterou nás děti uspávala, zatím co otec popíjel
v hospodě?

Tmavá postava mladého muže s koženým kufříkem
povstala, zakolísala, ale v zápětí zase padla na kolena.
Roman si kladl otázky, co dále?

Mám povinnost vrátit se jako obživlý farář Roman na
své působiště? Z dopuštění božího byl jsem mu vyrván
a postaven pevně v nesporné dědictví svých předků.
Ale co můj kněžský charakter, mé závazky?

PROVDALA SE 24letá za kováře o dvě léta staršího. Za společné úspory najali si kovárnu v malém městečku východních Čech. Brzy najali si též kousek pole, které žena obdělávala. Muž po práci v dílně jí pomáhal. Po jedenácti letech koupili kovárnu a kousek pole k dílci dříve pronajatému.

To už čekali šesté dítě. Žena kovářova vzorně obstarávala děti i domácnost, obsloužila dobytek, sama a někdy za pomoci jedné dělnice obdělávala pole, nejednou i v kovárně vypomáhala.

Dětí přibývalo, ve svých 44 letech měla jich 12. Dvě z nich zemřely malé, jedna dospělá dcera zemřela na bledničku.

V městečku bylo několik továren na obuv, která byla odtud posílána i daleko do zahraničí. Dělnictvo těchto továren brzy propadlo marxismu. Bebelova nauka o ženě a rodině jevila účinky ve způsobu života těchto dělnických rodin. Dělnice-socialistky, míjejíce ve skupinách cestou do továrny a zpět kovárnu, kde drobná, slabá žena přitloukala kladivem, kde ji vídaly s dítětem na ruce a houfem odrostlejších dětí obklopenou, jak zapřáhá krávu do vozu, aby jela na pole, když ji potkávaly - opět v naději - jak jde s mužem v neděli do kostela, usmívaly se povýšeně a pohrdavě. Ony měly život mnohem pohodlnější . . .

Kovářova žena však strpěla jejich pohledy i poznámky s jasným čelem a klidným pohledem.

Plná křesťanské lásky, víry a naděje přijímala oddaně každý úkol, Prozřetelností jí uložený. S novým úkolem obnovovala se její síla, rostla její ctnost, rozhoří-

vala se její láska. Zjevně nesla ji milost stavu manželského, proti níž se nikdy neprohřešila.

Při tolika dětech a nadmíře práce přece bylo málo neděl v jejím životě, kdy by bývala vynechala mši svatou, to jistě byla nemocná. Nebylo vůbec velikonoční doby v jejím životě, kdy by nesplnila svoji křesťanskou povinnost. V rodině konaly se ranní, večerní a jiné modlitby společně. Milovala zbožné písně a modlila se i zpívala při práci doma i na poli. Jak si vzpomínají kovářovy děti na svoji zpěvavou maminku, na její tichý, sladký hlas, jímž po ránu hned zanotovala nábožnou ranní píseň, do které vpadla celá rodina, zatím co jinde se ozývaly hádky od božího rána! Jak ji vídají ve vzpomínkách, lezoucí po kolenou v řepném lánu, jak se se svou starou, dlouholetou pomocnicí modlí střídavě růženec a zpívají »mariánské poutní« jednu po druhé, na ten úmysl, »aby Matička boží ty mé děti všecky vzala pod svůj ochranný mateřský plášť a přivedla je k Synu svému«.

Když pak se vracela s pole, voněly její ruce mateřídouškou a její duše mateří milostí, oči byly plny záře a vrásky plny úsměvů z vyrovnaného, bohumilého života, za toho dne plného práce a námahy.

Vnitřní spojení Anny Půhonné s Bohem bylo pramenem její životní moudrosti, jíž vládla v rodině své a z níž čerpali i jiní, bylo zdrojem, který nahrazoval vzdělání knižní; neznala mnoho věcí, ale ty, se kterými přišla do styku, uměla hodnotit a řadit s jistotou intelligence, jež proniká až k podstatě věcí.

Tímto spojením dospěla také k vzácnému stupni úcty a lásky ke každé duši. Měla dar dýchat na zrnko dobra sebe nepatrnější, a věru pod jejím dechem klíčilo a rostlo. Každý v její přítomnosti cítil, že se jeho vůle

rozhořivá k dobru. Zvláště děti ze sousedství to cítily a byly vedle ní plny ochoty k poslušnosti, až na to jejich matky žárlívaly. Mnoho dětí kolem kovárny mělo dvě »maminky«: vlastní a »kovářovou maminku«, jak ji jmenovaly.

V 59 letech byl životní úkol Anny Půhonné dokonán. Po malém úrazu ulehla, ze zánětu plic povstala u ní tuberkulosa, a tělo prací zmořené, nikdy dostatečně živé, podlehló zákeřné nemoci.

Bývala-li Anna Půhonná vždy dobrá a laskavá, byla v nemoci už andělská. Nikdy si nestýskávala, nikdy nebyla netrpělivá. Dcerce, která ji ošetřovala, svěřovala dlouze poklady svých hlubokých myšlenek. Na vzdálené děti myslila, vzpomínala, za ně se modlila a utrpení svá obětovala.

Děti jedno po druhém přijížděly ji navštívit a s bolestí, které se žádná bolest nevyrovná, zjišťovaly, že se vlastně loučí. Tři dni před vánocemi roku 1913, posílena jako vždy na vlastní žádost svatými svátostmi, zemřela Anna Půhonná v náručí svého muže a dětí. Smutné vánoce připravila tentokrát kovářova maminka svým dětem, kterým jindy naděje na Štědrý den u maminky zlatila dlouhé dni strádání ve světě.

U její rakve vystřídaló se množství žen, které měly na Annu Půhonnou osobní vzpomínky. S pláčem líbaly její čelo a ruce, děkovaly a modlily se. Její vlastní děti, ohromeny velikostí své ztráty jako jejich otec, připomínaly si řadu podrobností, nemohouce odvrátit zrak od předrahé tváře, jež měla zanedlouho zmizeti jim s očí do jícnu země. Ty pěkné vlasy, jež už nikdy tak nedorostly, co prodala nádherné copy, aby rodině pomohla z jakýchsi nesnází. Ty svatební šaty, jež visívaly v koutě skříně a jež tolikrát určila k svému po-

hřbu. Ten růženec kolem rukou, který až v nemoci měla čas se modliti, držíc jej v rukou, jindy vždy jen při práci. Její tělo těžkou prací, odříkáním i nemocí téměř odhmotněné, vydávalo po smrti zvláštní vůni. O pohřbu Anny Půhonné mnoho lidí se upřímně modlilo za její duši. A nebylo málo těch, kdo ji prosili za přímluvu u Boha, neboť nebylo člověka, jemuž by byla ublížila.

Kněz pro pláč nemohl skončiti pohřební řeči. Učitel, jemuž vodívala svých deset dětí jedno po druhém - až čtyři najednou chodily do školy - plakal u jejího hrobu, jako by byl jedním z jejích synů.

Ještě po letech vedla staříčká choť řídícího učitele cti-hodné paměti dceru Anny Půhonné na verandu svého domku se slovy: »Hleď, tady jsem stávala neděli co neděli po ranní mši svaté a čekala na tvoji maminku, jen abych ji uviděla. Už tím jsem se potěšila.«

Anna Půhonná nebyla spolkovou organisátorkou, ale byla to bytost v Církvi boží dokonale organisovaná. Nebyla veřejnou pracovnicí, ale její vliv šířil se z důvěrnosti rodiny do veřejného života, neboť jím blahodárně působila na občany a občanky svého okolí. Byla ženou pracující a milovala svoji práci jako požehnání. Milovala Boha i bližního, žila v řádu křesťanském a zaslouží si čestné paměti.

Jaromír Olivetský: ZVON

VE VÍSCE nad lesem
v objetí skal,
pod krytým závěsem,

LADISLAV ZAMYKAL

jásal i lkal.
V radostech, starostech,
strastech i úzkostech
k modlitbě zval.

Válečná litice
přišla jak mráz,
divoká vichřice
ponurých krás.
Vrhla nás do psoty,
statky i životy
mařila v ráz.

»Zvonu však nedáme,«
vzpírá se ves.
»S vámi si nehráme,
nedáte dnes,
zítra uhlídáte,
že nám jej vydáte!«
K zemi lid kles'.

Druhého rána již
nehlaholil.
V tajemnou lesa skrýš
pohřížen byl.
V potoce divokém
v řečišti hlubokém
na vlnách snil.

Ve vísce nad lesem
válečných let
pod těžkým kolosem
uvadal květ.

Až zvonu ve hrudi
srdce se probudí,
zazáří svět.

Velký a říjnový
nadešel den.
Svrhnuv své okovy
osvobozen,
stavěl lid základy,
odkrýval poklady,
rozradostněn.

Ve vísce nad lesem
v objetí skal
pod krytým závěsem
zvonek zas stál.
K práci a obrodě,
k svornosti v národě
horoucně zval.

J. Svítal-Karník: LISTY Z ARCHIVU

VIII.

Vstup do literatury a do »Nového života«

ROKU 1890 JSEM PŘIŠEL DO PRAHY na universitu. Mezi studentstvem jsem zastal dvojí proud myšlenkový. Jeden odhazoval náboženství do starého železa; atheismus byl tehdy velkou módou. U druhých, vážněji založených, kteří byli vábeni prof. Masarykem, se o náboženských problémech rádo a někdy nekonečně de-

batovalo. Držel se »soud nad Bohem i nad světem«, jak o podobném rokování současné mládeže vídeňské napsal ve svých pamětech Herrmann Bahr. Těmto nespokojencům s liberalismem tehdejší společnosti se pak náboženství zpravidla scvrklo v jakousi libovolnou formuli, jakou si každý jednotlivý »myslitel« podle svého rozumu a záliby »ujasnil« svůj poměr k Absolutnu. Nebylo vázáno ani vírou ani Církví, ani modlitbou ani obřadem - bylo to ledabylé a velmi troufalé vyrovnání se s pojmy nejvážnějšími, a časem nic víc než úmorné hospodské žvanění, i když jenom při soudovce. Oba směry, pozitivně atheistický i pokrokářsky »náboženský« v jednom se svorně sešly: ve společné nenávisti k církvi katolické.

Není divu, že v těchto rozbouřených vlnách jsem i já s počátku zakolísal, ačkoli z domova jsem měl dobrý náboženský základ, kterým nepohnulo ani husitsky naladěné mladočeské ovzduší v Něm. Brodě, kde přece jenom na mládež působily také tradice premonstrátského gymnasia. Nemohu už dnes odhadnout, do jaké míry jsem zvlažněl či jak daleko zabloudil. Zdá se mi, že mi zbyl jenom nepoznatelný Tvůrce, který o své stvoření se dále nestará. Ale i při povážlivém úpadku pravověrnosti nikdy jsem neztratil nevyhladitelnou úctu i lásku k Pánu Ježíši, i když o možnosti něčeho tak úžasného jako je Vtělení Syna Božího jsem smutně pochyboval. Nestavě se nikdy mezi rouhače, na Svátost oltářní jsem teskně pohlížel očima Zeyerova Ploj-hara, jako na symbol neskonale lásky a samožertvy - ale jenom symbol. Leč i v tomto stavu obluzení hromadnou sugescí svého okolí jsem míval chvíle opravdové zbožnosti a při každém vstupu do některého z pražských chrámů, jejichž velebnost mne mocně při-

tahovala, překonával mne dojem a cit, že stojím nejen na prahu tajemství, ale též u bran věčné pravdy.

Vlivem pokrokářského tisku ujímal se tehdy mezi studentstvem Marxův socialismus. Také do našeho krajin-
ského spolku »Sázavana«, ačkoli, věren Havlíčkovské tradici, vynikal radikálním nacionalismem (Klofáč i Kalina hráli v něm prim), vnikla sem tam jiskra socialistické agitace. Mne samotného v studentské »Slavii« nynější známý politik-profesionál, dr. Fr. Soukup, tehdy právník, poučoval, že doba národních ideálů je ta tam a budoucnost kyne jen myšlence třídního boje a sociální revoluce. Po spolkových schůzích se dlouho do noci debatovalo. Za těchto disputací, kdykoli proselity marxismu líčen byl příští ráj člověčenstva, třídním bojem dosažitelný, tvrdošíjně jsem zastával myšlenku málo populární, že nevěřím a neuvěřím ve spásu světa z učení, které koření v nenávisti a zavrhuje Krista a jeho příkaz lásky k bližnímu.

Toho času měl mezi studentstvem vysoký kurs básník J. S. Machar, jehož mnohá lyrická čísla z jeho prvních knih švižnou moderní notou i melancholicky zahořklou erotikou také mne učarovala. Ještě mnohem později byl by mne málem svedl s dobré cesty jeho vášnivě a sugestivně psaný »Řím«.

Ale znenáhla se i u mne uplatňoval paradox, kterým Fr. Skácelík ve své vzpomínce charakterisoval význačnou postavu tehdejšího moravského studenta, žádnou vědou neuspokojeného a téměř na všech fakultách faustovsky hledajícího pravdu, Frant. Vahalíka: »Čím blíže stálo celé pokrokové hnutí pozitivismu, tím více ohrazoval si v duši ztracený vonný koutek, kde na oltáříčku svého přesvědčení uctíval svého boha. Měl až do smrti potřebu víry a nedovedl žít bez určité kon-

fese.« Čím více tisk pokrokářů a realistů bil do Říma, tím více se ve mně utvrzoval odpor proti této marné a nespravedlivé štvanici. Znenáhla se utvrdilo ve mně přesvědčení, že český národ pod bičem kruté nenávisti k Církvi má si rozbíjeti hlavu o skálu a zbytečně plýtvati energií, které má jinde zapotřebí k obraně proti skutečnému nepříteli.

Pražský život toho času téměř se honosil pošklebnou nevraživostí vůči kněžstvu. Ledacos zavinili tehdejší vlažní a pohodlní pastýři sami. Ale mně stačilo jenom vzpomenouti národního probuzení a pomyslit na strýce P. Jana, na čisté a dobré kněze, jež jsem poznal v životě a mezi nimiž vynikal vznešeným pojetím kněžské hodnosti farář mého rodiště, P. Frant. Kunstmüller, abych zůstal zcela nedotčen protikněžským soptěním v pražském tisku i mezi mými předpojatými kamarády. Naopak, cítil jsem se neodolatelně puzen na stranu těch, kterým očividně a bez rozpaků se křivdilo - a zároveň čím dál mocněji poután bolestnou úctou k Církvi, jejíž královský háv byl poplván. Současně i milost plné víry se mi vracela. Dobrý vliv měl tehdy na mé smýšlení spolužák z německobrodského gymnasia a přítel, Václav Bělohlávek, silná individualita a dnes chvalně známý spisovatel s pseudonymem Svatohor, jež jsem často navštěvoval jako klerika u Křižovníků, a potom krajan o dva roky mladší, Jan Süss ze Žďáru, ušlechtilý medik v prvním roce studia. Stýkal jsem se s ním necelý rok v Praze, ale za tu dobu jsme oba prožili náboženské zvroucnění v té míře, že přítel Süss vstoupil počátkem zimního semestru do kněžského alumnátu v Olomouci. Já měl právě před prvním rigorem, při němž tehdy fungovali axaminátoři opravdu rigorosní a nemilosrdní. Po-

strach všech mediků.

Po Süssově odchodu byl jsem ovšem svým náboženským přesvědčením, od té doby už nikdy nezviklaným, osamocen mezi studijními kamarády. Proto jsem se toužebně rozhlížel, kde bych našel posilu a porozumění. Nenalezaje ho u lidí, hledal jsem v knihách. Počal jsem si bedlivě všímat katolického tisku. Ale běda! Brněnský »Obzor« zdál se mi vůči pražským listům liberálním příliš prostoduchým a opožděným. Ani čilejší Škrdlova »Vlast« mi nevyhovovala a její literární polemiky, ač v jádru oprávněné, mne odpuzovaly.

Toho času vydával v Brně Frant. Roháček dvakrát za měsíc belletristický list »Nivu«. V ní během několika let vystoupili svými prvotinami téměř všichni, kdo dnes znamenají význačné osobnosti generace let devadesátých. Redaktor otevřel v listě svůdnou rubriku: Z nejmladší poesie. Byla to takřka mateřská školka pro veršovce. I já jsem se do ní přihlásil. Psal jsem verše - většinou ohlasy Vrchlického, Jana Červenky i J. S. Machara - už po celé vyšší gymnasium, kde jsem také redigoval několik čísel studentského časopisu, ale teprve, poznav Roháčkovu léčku, pocítil jsem neodolatelné nutkání s přesvědčením, že svět musí poznat také »perly ducha mého«. Abych pak se skryl před svými kamarády, kteří plody nejmladších poetů v »Nivě« častovali zhusta velmi jedovatými glossami, rozhodl jsem se pro záštitu pseudonymu. Po delším uvažování zvolil jsem *Kárníka*, jak u nás doma říkali po domě starousedlé rodině, z níž byla má maminka. *Jana* jsem přidal vzpomínkou na milého strýce a bratra matčina, P. Jana Kunstmüllera, tehdy faráře ve Vedrovicích u Mor. Krumlova, dobrého žáka Sušilova. Prožil jsem u něho několik prázdnin pod hřejivým slun-

cem jižní Moravy i pokrevenské vřelosti, a v ovzduší ušlechtilé kněžském, prosyceném všemi balšámy roz-táhlého sadu s medovou vůní vzorného včelína. Více jsem o tom pověděl ve dvou feuilletonech Lidových novin r. 1930.

Tuším, že to bylo v létě 1891, kdy se v »Nivě« ponej-prv objevil Jan Kárník s básničkou »Křížové dny« (potom ve sbírce Chudobná žeň). Ale Kárníkovi s dlouhým *á* nebyl souzen dlouhý život. Sazečská libovůle velmi záhy mne o tu čárku nad *a* připravila, takže jsem ustoupil násilí a psal se potom důsledně Kárník. Vzдор tomu sazečská libovůle mne pronásleduje po-dnes a dosti často mne zas předělává na Kárníka.

Rok 1894 byl v mém životě nad jiné památným a roz-hodujícím. Začal podivnou duševní krisí hned koncem ledna, kdy jsem podlehl trýznivé nechuti k medicín-skému studiu a za příkladem přítele Süssa odhodlal se vstoupit do kněžského alumnátu. Také jsem se hned obrátil s prosbou o přijetí na ThDr Rob. Neuschla, tehdy profesora bohosloví v Brně, s jehož matkou byl můj otec ve vztahu příbuzenském. Býti tehdy hned přijat, mohl ze mne dnes být sestárly venkovský farář. Snad bych byl kněžskému stavu - s pomocí Boží - han-bu neudělal. Ale odpověď z Brna zněla, že mohu být přijat až počátkem nového školního roku, pakli do té doby své rozhodnutí nezměním.

A tu se stalo, co tehdejší novoměstský katecheta P. Jan Novák, jenž zemřel před lety jako farář v Brumovi-cích, definoval lidovým pořekadlem: Kdyby nebylo Hanaček, byl by z něho panáček.

Jak se to stalo? Ujel jsem z Prahy koncem ledna k rodičům, překvapiv je svým náhlým převratem. S volbou kněžského stavu lehko se smířili, i když můj

přelom jen těžko pochopovali. Sotva se však v našem městečku prokřiklo, proč jsem »utekl« z Prahy - už ve čtvrtém roce medického studia! - stal jsem se pro místní krasavice osobností náramně zajímavou a hodnou pokusu o její záchranu pro tento svět. Dvě dívky z přední honorace jaly se mne současně vyznamenávat pozorností, jejíž cíle byly průhledné. Těm jsem odolal, ale když se mi na stezku mého osudu postavilo líbezné patnáctileté děvčátko, přímo vonící jarním půvabem, se studánkovými očima, jejichž tichý plamen s ostychem ale výmluvně zrazoval, co dívčí plachost ráda by utajila, podlehl jsem živelnému citu lásky, ne sice první ale zato pravé, rozhodl se pro celý život - a nikdy toho nelitoval. Vrátil jsem se hned po velikonočích, na které dosud vzpomínám s dojetím, na studia do Prahy a po pěti letech jsem si odvedl Helenku své »Pohádky máje« od oltáře na první svou lékařskou štaci, do Velkých Opatovic.

Jestliže mi jaro 1894, štědré sluncem i Boží milostí, otevřelo ozlacenou bránu k rodinnému krbu, podzim toho roku uvedl mne prvně na větší cestu do světa, odhaliv dychtivému zraku daleké panorámy Alp, mozartovskou líbeznost Salcpurku i pohádkové půvaby jezer Solné Komory. Také zima roku 1895, jehož polovici od dubna do září jsem strávil ve Vídni, byla ke mně štedrá. Přinesla mi napřed šťastný výsledek prvního, nejtěžšího rigorsa a potom velkou literární radost a s ní mému duchu na celý život směr, jemuž jsem zůstal věren vším dalším úsilím lepší části své bytosti.

O vánočních prázdninách, za jiskřivého večera koncem adventu, vrátiv se do teplého domova s lícemi rozhořenými mrazem i setkáním s děvčátkem, jemuž

spanilosti i duševní harmonie rok co rok přibývalo, vzal jsem do ruky brněnský »Hlas«, kde byl pod čarou otištěn Bouškův obsáhlý referát o knize básnických prvotin. Byly to »Sedmikrásky« Karla Dostála-Lutinova.

Úvodem článku byla programová stať o nezbytné obnově katolické poesie u nás, o velkých vzorech tohoto hnutí, jež Bouška k nám uváděl z literatur románských, a dále o slibném talentu mladého poety z hanáckého Lutína, jenž do zatuchlého sklepení katolických veršovců přinášel jas slunečních paprsků, jarní van skutečného talentu a májovou vůni poesie. Na konec byla zpráva pro mne přímo vzrušující, že po Novém roce počne v Praze vycházeti měsíčník, věnovaný obrodě katolické kultury v národě českém. Přibližovalo se, po čem jsem toužil.

Nedočkavě a rozechvěn, skoro jako před milostným dostaveníčkem, šel jsem si v lednu 1896 do Franclova Cyrilomethodějského knihkupectví pro první číslo »Nového Života«. Získalo mne tím, co přineslo, a ještě více, co slibovalo. Už ve 4. sešitu byla moje básnická konfese, vyvolaná dojmem z vídeňského votivního chrámu o minulých Velikonocích. A potom mých příspěvků, veršem i prósou, stále přibývalo. Když si je teď pro čtyřech desetiletích znova přečítám, cítím, jak formou a výrazem jsou závisly na O. Březinovi: »Nový Život« byl zároveň úsvitem »Katolické moderny«. Rovnýma nohama a radostně jsem skočil do jarního proudu, který nesl mou víru i naději směrem k národním i křesťanským ideálům. Že byly cestou zátočiny, zrádné víry i mrtvá ramena - kdož by se divil! A že jsme nedopluli? Kdož by mohl zazlévati! Jen když ideál stojí pevně a září vstříc Argonautům bu-

doucím. Dejž jim Bůh na cestu své požehnání! A nám odcházejícím kéž neodepře svého milosrdenství . . .

František Zýbal: MOUCHA DOMÁCÍ

Byl jsem zabrán do hlubokého studia. Předě mnou ležel přírodopis a na stránce, odkud jsem sytil ducha svého, byla namalována moucha. Přišli k nám strýček Pleva, zeptat se, nepůjdou-li naši do Bzence na trh, Když si svou záležitost vyřídili, zadívali se mně do knížky, co prý to študíruju.

»Co je to tady namalované,« ukázali prstem, »je to jak moucha.«

»Je,« odpověděl jsem, »moucha domácí.«

»Ná, aj o tem sa ve škole učíte?« divili se.

»Aj o tem, o mŕách, o červoch, o škrobákoch a o všetkém stvoření.«

»Pěknú věc vás učá, o Bohu nice«

»Aj o Bohu,« bránil jsem své středoškolské studium,

»v každé třídě máme náboženství dvakrát týdně.«

»A co je tam o téj muše napsané? Poříkaj mně to!«

Sedli si, zapálili si do fajky, a já četl hlasitě, pomalu a vážně. Strýček poslouchali a přidávali k tomu občas své případné poznámky.

Hmyz dvoukřídlý.

Strýček: »To jakože má dvě křídla?« Přikývl jsem a pokračoval:

»Dvoukřídle dělíme na mouchy, komáry a blechy.«

Strýček: »Pěkná branža, enom co je pravda!«

Moucha domácí (musca domestica).

»Co to má být?«

»To je latinsky.«

»Leda by tak.«

Moucha domácí jako jiný dvoukřídlý hmyz často člověku se stává pravou trýzní. Není nezajímavě blíže si povšimnouti tohoto dotěravého sužovatele našeho. Barvy je šedé, za slunných dnů čile poletuje, bzučíc místností, nebo na okně, za chladných nevlídných dnů sedí nehybně, nebo zalézá.

Strýček: »Šak dobře sa říká: Sedí potichu jak mucha.« Neodbytně sedá na vše sladké a drze ochutnává svým chobotem pokrm dříve, než my k polední tabuli sedneme. Dolů obrácený, vytažitelný ssavý chobot je stále připraven k hodování, tu na kapce mléka, zde na kousku cukru.

»Dat jí po tem rypáku, až jí odletí!« zatoužili.

Nenamítal jsem nic proti tomu a četl dále:

Z vajíček lesku perleťového se líhnou ve hnoji a trusu zvláště koňském a slepičím již za 12 hodin malé žlutobílé larvy beznohé, které žerou po několik dní hniјící látky ve svém úkrytu a na to mění se ve hnědé pupy. Dle toho, jak jest počasí příznivo, vyletí z nich po 8 nebo 14 dnech dospělé mouchy a zamění nečistou stáj za pěkný salon, jakmile křídla svá otužily, aby trápily lidi svou nestoudnou dotěravostí.

»Ano, svatá pravda!« souhlasili strýček, »dobře je to napsané. A co je to ten salon prosím řa pěkně?«

»To je u pánů parádní jizba,« vysvětloval jsem.

»No, tam nech muchy pánů trápjá, jak chcú, šak beztak nemajú co dělat.«

Četl jsem dále:

Pozorujme bedlivě mouchu! Na hlavě má dvě veliké oči barvy rudohnědé, z nichž každé oko jest složeno

ze 4000 menších oček; mezi těmito očima vidíme na čele ještě tři jednoduché vedlejší oči.

»Neplkoc,« přerušili mne, »to by bylo očí! Kdo jich čítal, ty?«

»Já ne, ale učenci.«

»Učenci! A keří? A jak jich můžeš na muše spočítat, to bych rád věděl. To je myslím cigánstvo. A potom, nač mucha tolik očí potřebuje? Člověk je veliký a stačí mu dvě a mucha jich musí mět tolik tisíc a je jak fazolka. To by byl pěkný pořádek! Enom si nedělaj ze mňa blázna!«

»To není cigánstvo,« bránil jsem vědu. »Dyž sa podíváte na muchu silným zvětšovacím sklem, tak to uvidíte. Podíváte-li sa zvětšovacím sklem enom na kapku vody, uvidíte v ní plno drobných zvířátek, že je to až k neuvěření.«

»Že by?« divili se, »dobře, že vody nepiju; to bych měl v břuchu pěknú žúžel. A včil už mně svítá, proč sa říká, že nekdo onemocněl z vody.«

Přerušil jsem strýčka a řekl:

»Já vám vyložím, proč má mucha tolik očí.«

»No, vylož, su zvědavý na tú tvú múdrost!«

»To je tak. Pravda, má tych očí několik tisíc?«

»Prý má.«

»Přemýšlajte a dojdete na to, proč jich tolik potřebuje. Mucha létá pořád, sem a tam od rána do večera; no, né?«

»No, létá; šak nemá co dělat. A co dál?«

»Co dál? Toto: Sedne třeba krávě na záda. Kráva sa ožene ocasem a vyrazí jí tech očí, dajme temu aspoň padesát. Není to možné?«

»Je, je, je« tleskali strýček radostně a huba se jím šířila, »enom dál, už trochu začínám rozumnět.«

Pokračoval jsem v zajímavém výkladu:

»Potom vletí k vám do jizby. Vy veznete lepačku a praštíte ju po hlavě a vyrazíte jí zas aspoň sto očí. Vyletí celá poblázněná ven a jak tak letí, vrazí buď do dveří nebo do stromu nebo do člověka, ten sa ožene a má zas pár očí pryč. Není to možné?«

»Je, je!« křičeli a plácali se do stehén.

»Tak vidíte,« končil jsem svůj výklad, »tu ztratí padesát očí, tam sto, jinde dvacet a tak, než umře nebo než ju nekdo zabije, ztratí sa jí, tech očí, pěkných pár stovek. Proto mosí mět mucha tolik očí. Už temu včil rozumíte?«

Strýček otevřeli údivem ústa a potom se srdečně rozesmáli:

»Už temu dobře rozumím,« škytali smíchem celý rudý, »ale enom temu nerozumím, kde sa ta múdrosť v tobě bere. Si ty ale takramentský kujón! Lesti Ťa Pán Bůh zachrání, može z tebe být pěkný fták. No, říkaj dál o téj muše domácí,« ušklíbli se.

Poslechl jsem a četl:

Množí se za léto ve čtyřech pokoleních nebo pěti, která by nás nemálo sužovala, kdyby mouchy neměly tolik nepřátel. Kdyby nebylo překážek, pár much od dubna do října měl by rodinu osm tisíc milionů členů. Jiným zvířatům jsou však mouchy v milionech vítanou kořistí a potravou.

»Kolik že by měl ten muší pár děcek od dubna do října?«

»Osm tisíc milionů.«

»Kolik je to?«

»Jeden milion je tisíckrát tisíc. A tak ešče osm tisíc k temu.«

Strýček zakroutili hlavou: »Z teho su zas tak múdrý,

jak sem byl. Kolik by tak tech much vlezlo do jednoho měcha?»

»To já nevím, ale dajme temu, že by do jednoho měcha vešlo sa jich jeden milion. Tož si včil predstavte řadu osm tisíc měchů plných much! A to je od jednoho párku enom za půl roku!«

Strýček zakleli:

»Krucí, daj mně pokoj s takýma počtama, ešče z toho zfantazíruju. Co su pes, abys mňa krmil takovýma zmatinama? Nech je tech potvor muších na světě kolik chce, co je mňa po něch? Doříkaj to a půjdu dom.«

Četl jsem tedy konec o muším plemenu:

Much je několik druhů: Moucha bzučivá, tlustá, se silným tmavomodrým zadečkem, která v letu silně bzučí. Vajíčka pouští na maso a na starý sýr. - Tu jsem pohlédl bokem na strýčka.

»Sv . . . jedna,« odplivli si, »a my to potom jíme. A mně to bylo kolikrát divné, kde sa tolik červů v tem starém syru nabere. Včil už to vím.«

»Až vám enom někdy břuch prožerů!« strašil jsem je.

»Nic neprožerů,« odsekli mně. »Co já jsem už pojedl starého syra a jakého! A nic mně nebylo. Napiju sa naň kořalky a ta všecky červy zničí. Aj v polévce jsem kolikrát už zedl muchu, myslel jsem, že je to oškvarek a nic sa mně nestalo.« -

Dále jsou mouchy umrlčí, barvy černomodré.

»To sú ty, co nás budú po smrti žrat?«

»Ty . . .«

Konečně sem patří ještě komár a blecha obecná.

Strýček se zdvihli.

»O téj žúželi mně už nemosíš nic říkat. Už mám z toho všeckého v životě měkko. Mosím jít honem vypít o-smičku. Mám-li tam nějaké to muší vajíčko nebo čer-

va, tak ho zavčas umořím. No, ostávaj tu sbohem a daj pozor, ať sa ti z teho učení nezmňate na koniec hlava. Osm tisíc měchů much za půl roku, kdo to jak-živ čúl!« chechtali se a odcházeli do hospody. Tam o tom předmětu byla teprve důkladná, dlouhá a hlučná debata. A také velice zajímavá. Všeobecně bylo uznáno, že »v téj gymnásce učá sa študenti takovým húpotám, že to není možná ani povědět, a za to že ti profesóri berú ešče takový plat.«

A. Bezkyd: LAOKOÓN

S LANDEKU dívám se po kraji dolů,
jak z lóže divadla na jeviště.
Přede mnou hraje se krvavé drama.
Pode mnou Ostrava s Přívozem leží,
Slezská je na levo, na pravo Zábřeh,
za nimi v pozadí Vítkovice.
Sta a sta komínů trčí tu k nebi,
z každého valí se špinavé dýmy,
z hutí a ze šachet hučí to děsně.
Kolkolem montánka jezdí a hvízdá,
montánka jako had kořist svou uštknuv.
Dokola svírá ji silnými svaly,
objímá ubohou, ztracenou oběť,
vítězně píská si, syčí a supí,
jak boa constrictor.

Krví se napájí horníků bledých,
každý rok tisíce pohltní rodin,

každý rok tisíce pohltní dětí.
Bolestí svíjí se ubohá oběť.
Mlhovky tesklivě hrany jí dýšou.
Ostrava-Laokoón.

*Dr. Augustin Neumann: Z DĚJIN ZNOJEMSKÉHO
FRANTIŠKÁNSTVÍ*

HISTORIK FRANTIŠKÁNSKÉHO ŘÁDU otiskl před řadou let reformní statuta znojenských klarisek z r. 1436, která dávají tušiti, že badatel může v tomto úseku našich dějin nalézt ještě leccos nového. Předkládám na tomto místě několik nových příspěvků k dějinám znojenských minoritů a klarisek. Doklady tyto mají význam nejen pro lokální dějiny a jmenované řády, nýbrž i pro poznání souvěkých církevních poměrů vůbec.

V první řadě běží o znojenské minority. Jsou to nedávno objevené a uveřejněné kroniky brněnského a olomouckého kláštera minoritů.¹⁾ Dovídáme se z nich o provinciálních kapitulách ve Znojmě konaných. První se tam konala v r. 1283 za předsednictví provinciála Česlava.²⁾ Druhá byla v r. 1314. Předsedal jí provinciál Heřman. Jednání bylo asi dosti živé, neboť se ho účastnili visitátoři řádu Matouš a Vavřinec z Uher. Mimo jmenované hosty vystoupil na této provinciální kapitule i sekretář arcibiskupa ostrahomského Václav, jenž nepravdivě tvrdil, že má od generála řádu pravomoc.³⁾

Jest známo, že u minoritů ve Znojmě byl pochován

král Přemysl Otakar II. a že jeho tělo bylo později tajně odvezeno ze Znojma do Prahy. Jak se to stalo, o tom nás poučuje dosud nepovšimnutá zpráva Glassbergerovy kroniky německé provincie řádové s konce XV. století na základě starých a spolehlivých pramenů sepsané. Glassberger⁴⁾ vypravuje, že když v r. 1296 znojemští minorité slavně vzpomínali výročí hrdinské smrti železného krále, tedy když obědvali v refektáři, jacísi šlechticové odnesli tajně z kostela tělesné pozůstatky krále a odvezli je do Prahy, kde je s velikou slávou uložili. Vše to prý se stalo na rozkaz krále Václava II.

Velmi důležitým pramenem k poznání řádového života jsou usnesení provinciální kapituly, konané ve Znojmě v r. 1412. Zachovaly se v rukopise pražské universitní knihovny V. F. 29. Články tyto jsou vlastně potvrzením a doplněním provinciálních kapitul v Kladsku (1401) a Hlohově (1402) konaných. Dle způsobu zaznamenání možno se domnívati, že na zpojemské provinciální kapitule přijali shromáždění bratří definice obou jmenovaných kapitul, pouze je tu a tam doplnivše, což se jeví i graficky, neboť články hlohovské a kladské jsou psány menšími literami, zatím co znojemské přídavky jsou psány větším písmem. Předvedeme zde jejich stručný obsah.

V jistých věcech jsou usnesení provinciálních kapitul výrazem tehdejších bouřlivých národnostních poměrů v řádě. Moravské kroniky minoritů nás zpravují o nacionálních bojích Čechů s Poláky. Tomu odpovídá kladsko-hlohovský článek, dle něhož nesmí nikdo pod trestem činiti nespravedlivých rozdílů pro stránce národnostní. Na nesváry a pletichy vyvolané (v letech 1392-1393) českým minoritou Jaroslavem z Benešova

pro nezvolení provinciálem,⁵⁾ zdá se narážeti článek, dle něhož bratří nesmějí se vtírat do řádových hodností, zvláště ne za pomoci světských pánů. Pro poznání poměru minoritů k lidu jest důležitý zákaz, dle něhož nikdo nesměl naváděti věřící, aby testamentárně odkazovali klášterům anebo aby jim dávali peníze na 30 gregoriánských mší sv. Kazatelé nesměli hlásati lidu odpustky církevními představenými nepovolené. O vnitřním životě v klášteřích možno si učiniti představu na základě těchto ustanovení. Kvardiáni nesměli se v ničem odlišovati od konventů, nýbrž měli míti s bratřími společné místo v choru, refektáři i dormitoriu. Obyčejní bratří měli míti v úctě kustody a kvardiány. Nikdo se nesměl věnovati alchymii nebo ražení falešné mince, hraní karet bylo zakázáno pod trestem karceru. Stejně nesměl nikdo míti u sebe v cele nůž anebo zbraně. Žádný řeholník nesměl přijímati nějaké písemnosti anebo peníze. U koho by byly po smrti nalezeny utajené peníze, tomu měl býti odepřen církevní pohřeb. Pod přísným trestem nesměl nikdo vynášeti zprávy o vnitřních poměrech v klášteřích nebo dokonce činiti klepy o řeholních představených. Postránce kulturně-historické mají provinciální usnesení tento význam: Nikdo nesměl prodávati knihy, řeholní šat měli bratří nositi dle předpisů, nikoliv černý anebo bez kapucí anebo všelijak dle světské módy ušitý. Všichni bratří byli povinni se holiti, nové šaty měli vždy dostávat na sv. Františka a na sv. Martina.

Nejzajímavějším a dosud nepovšimnutým dokumentem jest protokol o stavu znojemských klarisek, sepsaný při visitaci, provedené louckým opatem Šebestiánem Freytagem z Čepirohu na rozkaz olomouckého biskupa. Zachoval se v registratuře olomoucké arcí-

biskupské konsistoře a vynímáme z něho toto:

Klarisky byly tehdy vlastně na vymření. Kromě abatyše Kateřiny Vojenické z Vojenic byly totiž v klášteře jen dvě sestry a to Anna, jež vstoupila do kláštera před 15 lety a Dorota rozená v Dubanech, jež byla původně klariskou v Olomouci. Anna byla jako sirotek na vychování u znojemských klarisek, z čehož poznáváme, jak si klarisky získávaly dorost. V téže době byly u nich čtyři takové osiřelé dívky.

Příčinou zakročení biskupa byla nespokojenost s abatyší a to jak po stránce duchovního vedení, tak i po stránce hospodářské. Tyto stížnosti, jakož i odpověď abatyše na ně, jsou cenným příspěvkem k poznání vnitřních poměrů u znojemských klarisek. Proti abatyši vypovídal minoritský kvardián, kazatel od sv. Mikuláše Matyáš Dilinganus, kněz Kryštof Cornus, farář šatavský. Koloman Strobel, farář kvasický, a ještě jiní. Celkem vypověděli toto: Sestry prý se zpovídají pouze jednou do roka, abatyše byla dokonce kmotrou při protestantském pohřbu, jezdí po světě ve světském oděvu a tak špatně hospodaří, že sám minoritský kvardián musil jednou půjčiti klariskám mouku, aby měly v klášteře vůbec chléb. Farář Strobel vypověděl, že dokonce i klášterní poddaní půjčují abatyši obilí a před třemi roky prý sedláci z Tasovic půjčili tisíc rýnských. Dle faráře šetavského prý nadělal klášteru mnoho dluhů abatyšin zemřelý již bratr Jan. Týž kněz k tomu i dodal, že na klášterním statku v Tasově chová abatyše Novokřtence při mlýně Ryšanově. Na Ryšana pak někteří udávali, že prý často dojíždí k abatyši a ona zase k němu. Toto všechno, jak špatné duchovní vedení, tak i hospodaření bylo příčinou nespokojenosti v klášteře, která propukla jednou po obědě, kdy kla-

risky se spikly na abatyši, která byla nucena poslati pro kvardiána minoritů. Tento přiběhl na pomoc, svádu přetrhl a obě rozkacené klarisky zavřel do klášterního karceru. Tolik vypovíдали svědkové. Dle výpovědí klarisek a zvláště abatyše nebyly však věci ani zdaleka tak zlé.

Sestra Anna přiznala, že v klášteře docházelo k hádkám, však příčinou jejich byly většinou samé kleve-ty. K tomu docela po žensku dodala: »Však že se panny mezi sebou zase usmíří, ale že již nyní mezi sebou v lásce a v svornosti sou.« Totéž vypověděla i sestra Dorota. Abatyše prohlásila toto: »Služby Boží koná bedlivě; klarisky se čtyřikráte do roka zpovídají a Tělo a krev Páně přijímají.« Stran povyku pravila, že »jednu se byly povadily, ale že sobě to odpustily a odprosily a na to Tělo, krev (zpovídajíc se) Páně přijímaly.« Byla sice jednou kmotrou při protestantskému křtu, ale to se stalo pouze z nedorozumění. Světský šat nenosila, nýbrž pouze jednu, vracejíc se z Brna, sdělala řeholní závoj ze strachu, že bude poznána a snad insultována od nekatolíků. Stejně nebyly pravdivými žaloby o jejích stycích s Ryšanem. Ten přijel jednou za úředním jednáním do kláštera a při tom ji pozval k sobě na oběd. Abatyše pozvání přijala, však nejela k obědu sama, nýbrž se spolusestrou a jedním známým na kotčím voze, však nebyla tam přes noc. Rovněž i stížnosti na špatné klášterní hospodaření byly dle její výpovědi přehnané. V klášterním dvoře byly dříve jen čtyři krávy, toho času však jich tam jest patnáct, klarisky dříve kupovaly máslo, v přítomné době je však prodávají. I jiného dobytka má klášterní dvůr více nežli dříve, kdy se tam hospodařilo mnohem hůře. Jest sice pravda, že klášter má dluhy, ale jejich pří-

čina jest zcela jiná, nežli jak bylo visitátorovi udáno: Vznikly půjčkou císaři, na niž musely si klarisky vypůjčiti a až do té doby nedostaly na půjčku ujištění. I když výpovědi řeholnic podstatně otráslly nařknutími proti nim učiněnými, přece jen z celého protokolu poznáváme žalostný stav znojemských klarisek v roce 1580.

1) Neumann, Die Chroniken der mährischen Minoriten (Olomouc 1936). - 2) U. d., 36. - 3) Tamže, 42. - 4) Dle rukopisu zemského archivu moravského, II. 292, fol. 320b). - 5) Neumann, U. d., 47. - 6) Jiným pramenem a sice pro dějiny znojemských klarisek jest nekrologium tamních klarisek. Zachoval se v opise Petrovy sbírky »Monasticon Moraviae« v archivu rajhradském. Nekrologické záznamy jsou dvojí. Jedny jsou při martyrologiu (dle Pitra z 13. stol.), při němž jsou nekrologické zprávy ve formě marginálních poznámek. Druhé záznamy jsou interpolovány při liturgickém kalendáři. Probošt Piter měl tolik historického smyslu, že u nejstarších zápisů vždy v závorce zaznamenal století rukopisného přípisku, čímž jeho kopie má zvláštní historickou cenu. Nekrologia užil Volný v Kirchliche Topographie při znojemských klariskách.

Adolf Gajdoš: SVĚTLO NA SKÁLE

VYSOKO NA STRMÉ SKÁLE pod zříceninami starého hradu stála od nepamětných dob bílá kaple.

Od nepaměti chodívalo nahoru procesí zbožných venkovanů, aby prosili Věčného Pána a Stvořitele o požehnání pro svá pole, jejichž hroudy byly promíseny jejich potem a zúrodněny krví zašlých generací. Množství kamenných schodů vedoucích k bílé kapli jako by mělo poutníkům připomínati, že cesta k Bohu je

nesmírně obtížná a jen ti, kterým štedrá ruka jeho Milosrdenství neodepřela darů milosti, mohou po ní jíti. Lidé ve vsi přijímali dary nebes s díky a modlitbami a bolestné události připisovali na vrub svých provinení, za něž se nutno káti.

Tak tam plynul život jako na celém světě; dobré bylo vystřídáno zlým, radost zármutkem a po smíchu následovaly slzy.

Leč pokud dlel Bůh v srdcích, pozvedaly se zraky lidí k oblakům, kde v nedozírnu sídlí Utěšitel spravedlivý a věčný.

Rok co rok o svátku patrona vesnického kostelíka sv. Jiří putovali vesničané k bílé kapliče, jsouce zde blíže nebesům, a jejich prosby vlály daleko dolů do údolí jako bílý prapor rytíře Kristova sv. Jiří.

Zpěv poutníků jako by vyvolával vzpomínky na dávno minulost, opředenou legendou o bývalém pánu hradu, který se po loupeživých výpravách toulal a svou sličnou, zbožnou choť, jsa často jat nezkrotitelnou, hříšnou žárlivostí, v hradním vězení uzavíral, pokud se ze svých neřestných výpřav nenavrátil.

Na místě, kde svou manželku týral a mečem usmrtil, když se mu nemohla přiznati k nepravosti, které se nedopustila a z níž ji obviňoval, byla později postavena bílá kaple.

Rytíř, šleje bolestí nad zločinem, jehož se dopustil, skočil se skály do propasti a zahynul.

Staletí přešla, hrad zvlčilého rytíře ležel v rozvalinách, bouře, války, mor, lidé umírali a nové generace přicházely.

Vše se měnilo tak, jak se obracelo drtivé kolo času.

Jen slovo Boží a modlitby k Tvůrci jedinému nesly píseň poutníků nahoru na skálu jako slavnostní chorál

k počtě Nejvyššího, jenž nad námi jest, byl a bude
vždycky -

Bílé stěny kaple na skále ještě svítí. Avšak cesty k ní
dávno zarostly bodláčím. Kamenné schody, po nichž
nikdo nechodí, zarůstají býlím.

Byla válka, a lidé jsou zchátralí.

Zabíjeli lidi, člověk se štítil člověka na druhé straně
jako prašivce, jehož nelze než nenáviděti. Povýšenectví
vyhrnulo svůj odporný rypák. Krev, kterou prolil člo-
věk, znamenala méně než utracení odporného hmyzu.
Také vesničané pod skálou byli potřísněni výkaly od-
padkové kultury měst. Byl hledán nový směr života,
nová cesta na zemi a bylo zapomenuto cesty na skálu. -
Kolem kazatelny stálo o nedělích a svátcích několik
neduživých starců a stařen.

Po kříži, který ležel v prachu země a na němž viselo
ještě tělo ukřižovaného Krista, bylo šlapáno předvojem
pištců antikristových.

Satan, připravuje nedočkavě půdu pro svou zhoubnou
vládu, přispěchal na zemi, aby podal nevědomým zá-
stupům ze skývy požívačství, hamižnosti a číš jedu
rouhačství.

Činil tak s velkolepým úspěchem, neboť zhovadilost
lidská zachvátila celé pokolení zemské.

Pokrok - řvali vyslanci podzemí.

Pokrok neseme. A nesli oheň a síru zatracení.

Obávali se vzkříšení Krista, který zbičován, poplíván
a křižován kacíři a bludaři všech dob, povstane přece
vždy jako vítěz nad smrtí v nové slávě.

Kámen, jejž odvalil archanděl, rozdrtil vztekem řvoucí
služebníky falše, zrádce, blázny a zvrhlé odpadlíky.

A tak bude nyní a až na věky.

- - -

Fialový, březnový večer jako jemná pavučina obestírá krajinu. V chalupách jsou rozžata světla a z komínů stoupají modré závitky kouře. V kolnách připravují pacholci pluhy a vozy, s nimiž pojedou zítra na pole a z chlévů je slyšet hlasy povídavých služek. Po stráni od bílé kaple sestupuje postava ženy, vedoucí za ruku dítě.

Jest oblečena v bílém a tak také její dítě.

V přibývajícím soumraku jsou podobni spíše přízrakům.

Na začátku vesnice se zastavili.

Za humny štěkají psi na měsíc, který vyplul na moře noci a jako stříbrná gondola rozkolébal své boky ve vlnách neznámého a tajemného oceánu.

Krajina je naplněna poesíí zápasu odumírající ženy a blížící se veliké Noci.

Žena jde ztemnělou vesnicí. Dítě prosí: »Maminko, jsem unaven.«

A matka chlácholí: »Poprosíme o přístřeší.«

Zaklepala na dveře. Byly uzamčeny a neotevřely se.

Šli dále a žena klepala znovu na vrata chalup. Vrata byla uzavřena a nikdo jich neotevřel.

Dítě se rozplakalo a žena klepala na dveře ještě několika dalších stavení.

Ale nikdo jí neotevřel.

Lidé neznali cizí hořkosti, slzí a bídy.

A byla již noc a žena a dítě se zastavily u poslední chalupy.

Okno bylo ozářeno světlem lampy a dva lidé uvnitř klečeli, vroucně se modlíce.

- - - kterého Jsi, Panno, z Ducha svatého počala - - -

Nemocná dívka, ležící na lůžku, procitnuvši ze spánku se pozvedla a kynouc chorou hlavou k oknu, pravila:

»Pozdravím se. Panna Největší mně to slíbila. Rychle
otvírejte okno, odchází - - -«

Matka zděšena vstává, chlácholíc dívku; ta však ne-
ustává prositi a když otec okno otevře, vidí před
oknem ženu s dítětem. Zraky tří lidí uvnitř zírají o-
hromeny do tmy, v níž odchází bílá postava ženy, ve-
doucí za ruku dítě.

Obrací se; jako by letmý úsměv přeletěl její tváří.
A mizí v temnotách.

Lidé uvnitř se modlí: Zdráva Královno, Matko milo-
srdenství.

Nemocná upadla v hluboký spánek.

- - - Panno Maria, útočiště naše, oroduj, za nás - - -
šeptají rty matky.

- - -

Mlýny Boží melou na celém světě stejně spravedlivě.
Rok, v němž se událo zázračné uzdravení smrtelně ne-
mocné dívky, byl pro vesnici pod skálou rokem zlým.
Již v květnu udeřila vedra, jakých nebylo pamětníka,
vysýchaly říčky, ze studní mizely prameny, louky
schly a pruhy osetých polí vadly v slunečním žáru.
Požáry se šířily a vzduch krajiny byl prosycen dýmem
doutnajících spálenišť.

V této době všeobecného zoufalství zachvátil požár le-
sík na skále.

A když pominul, bílá kaple v paprscích slunečního jasu
tím více zasvítla svou bělostí.

Teprve nyní se vesničané rozpomenuli. Žádali kněze,
aby vypravil prosebné procesí na skálu, tak jak tomu
bývalo kdysi.

Nejbližší neděle ubíral se z kostelíka zástup jako prů-
vod kajícíků po kamenných schodech k bílé kapli
na skále.

Před kaplí poklekli prosebníci a vroucí modlitba se vznášela k nebesům.

Pane, smiluj se nad námi!

Kriste, smiluj se nad námi!

Kriste, uslyš nás!

Kriste, vyslyš nás!

A Bůh, kterého vypudili, vstoupil znovu do jejich srdcí.

Socha v kapli je zakryta pavučinami.

Po stříbřitých nitkách leze křížový pavouček.

Do podstavce se ukryl červotoč.

Nyní přišly družičky a zahánějí pavoučka, očišťují sochu z prachu a zapomenutí.

Tak jako byla modlitbou a pokáním očištěna nitra zbloudilých.

A po prvé po dlouhé době se objevuje znovu před lidem soška:

Matka Boží, vedoucí za ruku pacholátko Ježíše.

Úžas venkovanů je nesmírný.

Všem tane na mysli tajemná žena s děťátkem z březnové noci, o níž se v kraji tolik mluvilo.

- - -

Přišla mezi vás jako matka dobrotivá, aby vás zachránila a přivedla zpět k Ježíši . . . končil kněz kázání na skále.

V noci se snesl nad krajinou osvobozující déšť, jímž požehnal Bůh lidem, kteří ho znovu našli na přímlovu té, která jest Útočištěm.

U. Svatohor: ZPĚVY SKONÁNÍ

Dozpěv

BOŽE, až se skoná osud lidí
ve propastech zla a dobra,
nezapomeň, tebe prosím,
věstec bdící s tváří nicí,
na ostatní země tvorstvo,
se člověkem vyšlé nazmar
zkázou posledního soudu.
Cítím váhu slov svých: Bylo
by ho škoda, věčná škoda!

Až tvůj *oheň* světový
očistnými plameny
soudu tvého Božího
za posledních ordalií
obnoví zas nebe, zemi
na tisíc let, na tisíce -
nech, ó Bože, dál jej pláti,
v mracích pláti, pohrávati
blesky na časy i bouřky,
blahé světlo rozdávati
bílé, však i sedmibarvé,
sedmilepé, sedmikrásné,
ze zdrojů hvězd a z nich dále
blahé teplo rozlévati
jako za onoho času
v šestidenní tvůrčím. Též skryj
oheň vespod v kůře zemské,
ať se ze sopek ven chrlí
neškodným láv úsměvem,

neboť ohřívá vnitř vodu
v kotlech gejsírů a ji
kyticemi smíchu metá.

Ano, ano, nezapomeň,
Bože, na vodičku, *vodu*,
na tu dobrou, sladkou vodu,
ať se opět z páry rodí,
čistá, čirá, průzračná,
jako víla utkaná z par,
a svá kouzla opět začne
spolu s čarodějem vzduchem:
S oblaků, jež jako sklenář
sklo on dechem vyfoukává,
spouštěti se dolů deštěm,
pohoupat se na duze,
na horách šat změnit na sních,
v rubáš jako do hrobu
a své tělo v mrazivý led.
A zas divem probudit se,
roztát v zurkot, dětské slovo
a pak skoky bujných slapů
rozpustile rozšumět se
kouzlem ve víno a smích
mládí. Dál spět dívčím krokem, -
co je kročej, ať je ručej -
měniti se v bystřiny,
v toky řek a veletoky,
půjčit zrcadlo své krásy
země horám, nebes hvězdám,
vykoupat se v jezerech,
až se v kolech čarovných roj
rozdiví vln a si dlouho

o tom s břehem šplechtá - šeptá . . .
Na konec pak v moře propast
rozběhnout se a v ní ztonout
uondána.

Zdali navždy?

Ó ne, zrovna zroditi se
z par a z pěny jako krásy
bohyně a vystoupit zas
v jitřní záři v oblohy tyn
a tam odtud znova začít
svoje kouzla jako víla.

Nezapomeň, Bože, také
na *rostlinstvo* matky země,
jež ti posvátnými kvetlo
kalichy a patenami
a svou vůni vydávalo
v oběť kadidlovou, k tobě
stoupající v pobožnostech
ráno, v poledne a večer,
nevyjímajíc ni noci.
Nech je opět kouzlem vody,
vody čarodějky, růsti
ze semen a ze zárodků
klíčit na vypálené
půdě ohněm světovým
a se po ní plazit řasou,
lišejníku nízkou stélkou
a se snoubit tajnou svatbou.
Nech je výš i zdvíhati se
stvolem květin jevnosnubným -
nezapomeň na pomněnku,
na fialku, na růži -

nech zas rostliny se pnouti
pněm i kmenem vysokým
s korunami jako kněžny,
jako krále, královny;
by pak stromy nestrměly
zpyšněle až do nebes,
lianami s horoucími
květy poutej, važ je k zemi.

A tak znova ze země ráj
učiň, jako byla na počátku,
když ti vyšla z tvůrčí ruky
čistá, rosná jako květ.

A v ten ráj zas uveď živá
zvířata, ať ryby z vod
zrodí se a hemží leskle
šupinami jako poklad
stříbrnými, zlatými, -
nezapomeň na kapra!
V povětří ať ptactvo létá
pestrých barev, zpěvných zvuků
cin-cin, cin-cin, kuku-kuku -
nezapomeň na žežulku!
Po zemi pak zas ať chodí
zvířata tvá čtvernohá
tlapou s drápy - cupy - cupy,
kopytem pak - dupy - dupy, -
nezapomeň na bujného
na koníčka, na koně,
ať zas hlavu vzosně vzpíná,
rže a hřívou potřásá,
jako vítr letí, letí.

až se svět jím otřásá.

Na konec pak v nový ráj
ved' opět *člověka*.
Ne však toho ubohého,
nádobu tu hliněnou,
křehkou z uhnětené země,
která v ohni pokušení
pukla, - ale člověka,
obstálého ve zkoušce,
v ohni posledního soudu.
Uved' ženu z těch spravedlivých,
postavených na pravici,
kteří milovali tvorstvo,
slýchali v něm tvoje hlasy,
čítali v něm tvoje písmo,
líbali v něm tvoje stopy,
modlili se k tobě s šepem
listí, obětovali ti
vzdechy svoje s vůní květů,
s parami tvých kouřících se
hvozdů.

Ano, ty sem uved',
nové Adamy a Evy
blažené a mezi nimi
nezapomeň, Bože, - na *mne!*

F. B. Děrda: KONEC DRAMATU

PROBUZENÍ. Paní Eva Vortenová se náhle probudila.
V prvním okamžiku se poněkud i polekala. Měla do-

jem, že se někdo dotkl jejího ramene. Byl to ovšem pouhý klam. Byla úplně sama. Její pokoj byl dosud temný, neboť slunce v tak časně hodině bylo ještě kdesi za horami. Pohodila hlavou, jako by chtěla strásti něco nepříjemného. Zavřela oči a pokusila se spát dále. Žel, spánek, který jednou s jejími víčky odletěl, nechtěl se již vrátiti. Každou chvíli něco slyšela. Nejříve odbíjely hodiny pátou. Potom slyšela osamělý hlas zvonu. Vzdálený zvuk trubky auta doléhal k jejímu sluchu tlumeně, jako z jiného světa.

Pojednou blesklo Evě hlavou. - Jak jsi na to mohla jen zapomněti! - vyčítala sama sobě. Nerozhodla se právě minulé noci, že proměníš ve skutek slib, který již tolikrát učinilas svému manželu i sama sobě? Nemůžeš přece věčně prchat z klamného světla iluse do stínu skutečnosti plné pohody a odtamtud se se stejným smutkem v duši k ilusím opět vraceti, aniž ses vážně pokusila tomuto bludnému kruhu uniknouti. Nemůžeš věčně naslouchati zároveň dvěma písním, aniž by ses mohla vyhnouti dvěma bolestem. Vzdej se jednoho nebo druhého! Vidělas to včera na jevišti ve svém nejskvělejším dramatu. Vyrůstalas před zraky užaslých diváků ve velkou ženu, jejíž každý pohyb, každý úsměv a každé slovo plné lásky a dívčí měkkosti naplňovalo dům radostí a plností života, nikoliv nepodobnou mohutné symfonii, plné lahodných a měkkých akordů. Bylas středem a osou teplého krbu domova, který opředlas neodolatelným kouzlem. Na klíně houpalas dítě, které bylo dokonalým obrazem tvé vlastní krásy. Po boku mělas manžela, jenž marně hledal vhodné slovo, jímž by mohl vyvážit tolik štěstí. I tys byla šťastna. Proč se svým štěstím neuprchlas ještě dříve, než spadla opona, dokud tvá iluse byla

ještě dokonalá? Byla by sis ušetřila onu hořkost plynoucí z poznání, že to všechno byla jen komedie, že ten krb byl jen ohyzdně pomalovaným kusem plátna, ten oheň v krbu jen kouskem růžového papíru, to dítě bylo vypůjčeno a na muže, který byl tvým partnerem, čekala za kulisemi jiná žena. Co zbylo ze všeho?

Mezitím co Eva takto přemýšlela, ustupovala zvolna noc jasnému dni. Pokoj nebyl již tak temný jako před chvílí, zpěv ptactva pod okny v zahradě byl stále zřetelnější. Ranní větřík, vanoucí sem otevřenými okny, si pohrával s jejím vlasem, jako by říkal: - Evo, vsta-vej! Učiň konečně, co učiniti máš!

Bylo to něžné upozornění, plné shovívavosti k stejně něžnému stvoření.

Spáti již nebude. To je jisté. Rozhlédla se po pokoji. Všechno bylo na svém místě. Tam stála váza, přes jejíž okraj se skláněly mdlé růže. Za skleněnými dvířky stříbrníku stály útlé sklenice na víno, nabízející křišťálový kruh lačným rtům. Na kulatém stolku ležely dopisy, pokryté tolika vřelými slovy. Všechny byly od Vortena, jejího manžela.

- Čekám Tě, Evo, každý den a každou hodinu, neboť vím, že přijdeš. Víím, že mne miluješ, jako já Tebe. Uvěřím, že jsme byli souzeni jeden druhému a nikomu jinému. Nevzpomínej, prosím, žes mi jako manželka učinila to nebo ono, neříkej, žes byla marnivou, žes mne touto zlou vlastností uvrhla do nesnází a ponížení. Víím, žes nikdy nebyla špatnou. Bylas jen, a jsi stále, příliš mladou a krásnou ženou. Jen takovou Tě znám a takovou Tě miluji. Opustil jsem město a uchýlil se na svůj rodný statek, abych zde, uprostřed přírody založil nový život pro mne i pro Tebe. - Čekám příchod onoho velkého dne.

Eva se zachvěla.

Ten den byl již zde!

Vystupoval právě z temného úkrytu, aby se jí objevil v lesklé ploše zrcadla právě ve chvíli, kdy si nasazoval červenou masku.

Její den byl zde a vyzýval ji k činu.

Chtěla ještě váhati.

Zdálo se jí však málo pravděpodobným, že by i dnes mohla sehráti některou z oněch komedií, které jí přinesly tolik slávy. Stála zde zmatena, ozářena skutečným světlem dne. Nebylo zde ani kulis, ani přestrojení, nejmenovala se tak, ani onak, nýbrž byla jediné sama sebou - Evou Vortenovou.

Byla probuzena ve chvíli, kdy země byla ještě v temnotách, aby mohla vystoupiti na scénu již za úsvitu dne a pokusila se býti onou silnou ženou, plnou skutečného života.

Oblékla si lehký ranní šat, obula střevíčky a vystoupila otevřenými dveřmi na balkon.

Zahrada dýchala svěžestí a vůní. Nebe bylo modré jako květ a čisté jako hladina jezera. Jen tam, daleko na obzoru, visel bílý obláček, podobající se obrovskému klíči.

Eva zhluboka vydechla.

Byl od ní žádán čin.

Nuže, stála zde.

Vynořila se jako kouzelné zjevení.

Vysoká a štíhlá, podobala se tato mladá žena oněm ohebným prutům plným květů, které se pod rouškou noci rozvily v div krásy. Žel, nejkrásnější z nich počínaly již krváceti. Pěšinky i trávníky byly potřísněny rudými skvrnami.

Eva se zamyslila. Stála vzpřímena, bez pohnutí. Její oči se ztrácely v nekonečnu, jako vzdálení ptáci na o-

kraji obzoru. Větrík, přilétající ze zahrady, zvlínil její šat a pohrával si bílou stuhou, třepetající se na jejích prsou, jako by bílý racek mával rozpjatými křídly . . .

SIESTA. - Promiň, Evo, jestliže jsem tě snad probudila.

- Nikoliv, Jeno. Nespala jsem. Nečiním tak ani jindy v odpoledních hodinách. Měla jsem jen oči přimhouřeny. Slyšela jsem tě přicházeti po schodech.

- Šla jsem kolem již časně ráno. Spatřila jsem tě již z dále, jak stálas na balkoně. Nyní jsem přišla za tebou.

- Díky!

Sedly si na pohovku v rohu pokoje. Byly si navzájem nakloněny, vždy sdílné a důvěrné v nekonečných hovorech.

- Musíme se rozloučiti, milá Jeno.

- Dnes?

- Ano, ještě dnes.

- A přece se nám zdálo, že se nerozloučíme nikdy.

- Nebuď smutna, Jeno! Musí to býti. Odjíždím dnes před večerem.

- K němu?

- Ano. K Vortenovi. Je přece mým manželem. A miluje mne. Jsem o tom přesvědčena. Dnes jsem se rozhodla. Po těchto slovech paní Vortenová prudce vstala, jako něčím bodnuta. Šla několikrát sem a tam pokojem. Její krok byl lehký a pevný. Byla štíhlá a mladistvá. Jen její obličej byl poněkud bledý. Její oči, zastíněné dlouhými řasami, byly temné a vážné.

Také Jena vstala.

- Navštívila jsem tě včera v opeře na konci prvního jednání. Proč jsi se mi o tom nezmínila?

- V tu chvíli jsem sama ještě nevěděla, ba ani netušila. Byla jsem příliš zaujata hrou. Byla jsem příliš šťastna. Oslněna úspěchem a opojena potleskem davu. Ve chvíli, kdy opona spadla, zbyla z toho všeho jen iluze, která se přede mnou rozplývala jako dým. Mé štěstí se vzdalovalo. Zbylo jen šumění davu, který si odnášel kus mnou vytvořeného štěstí do svého domova. Dívala jsem se skulinou v oponě. Spatřila jsem v lóži Vortena. Stál připraven již k odchodu. Zdálo se mi, že mne vidí za oponou. Stála jsem jako přikována. Ani jsem nepozorovala, že zvedají oponu. Dívala jsem se mu přímo do očí.

Viděla jsem ho po prvé za dvě léta. Byl stále týž: mužný a krásný. Byl vzrušen. Přál si mne mít takovou, jakou mne viděl před chvílí: tichou a obětavou ženou, která je okrasou domu, věčným pramenem lásky a strážkyní rodinného štěstí.

Tou ženou chci nyní býti.

- Sama rozdílnost vašich zájmů, Evo, vás od sebe vzdalovala.

- Nikoliv, Jenó. I když naše zájmy byly rozdílné, naše láska nám byla společnou. Jen já jsem byla vždy nerozhodnou. Má vášeň pro divadlo byla stejně silná jako moje láska k němu. Bylo třeba položit na misku váhy jen tolik, kolik váží můj jediný vlas, aby se miska naklonila na jeho stranu. Když se Vorten odstěhoval na svůj statek, předpokládal, že ho budu následovati. Nestalo se tak. Tu jsem opět neměla síly opustiti své rodné město, své krásné město. Volal mne v nesčetných dopisech . . . »Opusť to město, tu Sodomu, která stejně dříve nebo později bude proměněna v prach a popel, opusť to doupe tajemných dobrodruhů, schopných všech hanebností!«

- Jenom, je to možné, že by v tomto městě nebylo již ani jediného hodného a čestného člověka?

- Nikoliv. Pomysli jen, kolik lidí zde po staletí pracovalo a mysli. Kolik kultury jejich pilné ruce a obdivuhodné mozky vytvořily.

- Kdo to všechno uvedl v pochybnost? Kdo? . . .

Den se pomalu schyloval k večeru. Šikmé sluneční paprsky umdlávaly v těžkých záclonách.

Než se rozejdeme, Jenom, podívejme se ještě jednou na to krásné město. Chtěla bych si ve svých očích odnésti jeho pestré panorama. Podívej se na ty štíhlé věže chrámů, jejichž vrcholky vévodí celému městu. Hejno holubů, kroužící kolem nich, se podobá věnci bílých květů. Večerní mlhy se kladou na střechy jako modrý sen. Údolí řeky je zahaleno bílým dýmem. Dlouhá ulice, vroubená dvěma řadami bílých stromů, se potápí v moři střech. Vpravo vystupuje mohutná budova opery.

- Až se opera večer rozsvítí, podívej se na ni, Jenom! A vzpomeň! V tu chvíli budu již daleko od tebe . . .

- Nebudeš se báti samoty? Nebudeš teskniti?

- Nejedu tam proto, abych tesknila. Nebude ani času. Budeme síti, orati, sklízeti. Budeme jezdit v kočárku, taženém běloušem, po polích a diviti se dílu božímu v přírodě, plné krásy a skutečného života, - píše mi Vorten.

- A kdybys snad, Evo, neodolala a vrátila se?

- Nikdy.

- A kdyby tě přece jednou touha schvátila?

Eva jí zakryla rukou ústa.

Podívaly se na sebe.

- Co to bylo?

- Jenom, můj vůz je zde! Sbohem! Odjíždím!

- Ani se nepřevlékneš?
 - Ne! Ty šaty jsou dobré.
 - Vezmi si plášť, klobouček, taštičku. A tu modrou šálu si oviň okolo krku. Večer bude chladný.
 - Podej mi to, prosím.
 - Zde je ještě něco. Dopis a jakýsi obrázek.
 - Díky!
- Objaly se.
- Ó Jenó, Jenó!
 - Co s tebou bude, Evo, co s tebou bude?
 - Nevím . . . nevím . . .

SOUMRAK - Nejedte příliš rychle, pravila Eva řidiči vozu a usmála se.

Byla poněkud vzrušena, když sedala do auta. Bylo jí smutno i radostno zároveň.

Šofér se uklonil a přirazil dvířka. Vůz se dal do pohybu.

Jeli dlouhou alejí kvetoucích kaštanů směrem k předměstí. Potom zahrnuli vpravo na hlavní silnici. Projížděli poslední ulicí. Byly to dvě řady malých, většinou rolnických domků s nízkými okénky. Lidé, stojící na ulici, si prohlíželi velké, zvolna jedoucí auto, v němž opřena v rohu sedadla, opouštěla paní Vorténová město. Povšimla si, že ji někteří z oněch neznámých lidí zdravili, smekajíce klobouk.

Přes její bílé čelo přelétl smutek jako stín. Tak dlouho žila v blízkosti těchto lidí, aniž si to uvědomila. Kdyby s nimi byla aspoň jedenkrát pohovořila! Byla by jim mohla tolik říci. Nyní opouštějíc je, nemohla jim dátí více nežli tichý dík a mdlý úsměv, jehož srdečnost nemohli ani postřehnouti. Minuli je. Také jejich malé domky, pokuřující z nízkých komínů, byly již tytam.

Ustoupily nepřehledným lánům zelených polí. Svěží jarní vzduch, silný a omamný jarní vůní, ovanul její tváře. Zdálo se jí, že se ocítá na prahu jiné země, jiného života. Řada košatých vrb, lemujících potůček, se podobala nekonečnému průvodu temných postav. Silnice v této končině byla úzká a nerovná. Bylo třeba stále zmírňovati jízdu, vyhýbati povozům, autům, ba i chodcům. Pozorovala několik lidí, vracejících se domů pěšinkou na stráni. Všimla si mladého, statného muže jdoucího se svou ženou. V jedné ruce držel bezbarvý, od slunce vypálený klobouk, v druhé zbytek krajíce chleba. Jeho žena vedla za ruku dítě. Jak bylo krásné! Matné paprsky slunce, jehož ohnivá koule se již dotýkala vrcholků tmavých lesů, klouzaly po jeho kučeravé hlavičce vlahými prameny. Bylo drobné jako loutka a lehoučké jako anděl. Jaké štěstí! - myslila si Eva. Také ona byla kdysi malým, roztomilým dítětem, také ji vodila maminka za ruku. Zdálo se jí to všechno tak podivné a vzdálené.

Pohřížena ve vzpomínkách, schoulila se paní Vortenová ještě více do rohu sedadla. Pohodlně uvolnila poněkud již unavené tělo, hlavu položila na měkký okraj vozu a dívala se na oblohu. Slunce bylo již téměř ukryto za tmavou clonou lesů. Jeho lesů. Vortenových... ovšem také jejích.

Teprve nyní si plně uvědomila, že se vrací k němu. Horko jí polilo líce. Jak jen na to mohla nemyslit. Celou cestu si na něho nevzpomněla, zatím co on jistě myslil jen na ni. Zajisté ji očekával před polednem. Jak byl asi zklamán, když dostal zprávu, že se vrátí teprve za soumraku. Jak byl asi netrpělivý po celý den. - Bude šťasten, až mu podám ruku. I já budu šťastna. - Její bílá ruka spočívala na klíně, připravena.

V drahokamu velkého prstenu dohořivaly poslední záblesky večerních červánků. Budou šťastni, žijíce po celý den uprostřed polí a lesů. O čem budou asi hovořiti, vracejíce se navečer domů, jako děti znavené, hledající klid a teplo domova?

Eva byla nadšena. Usmívala se . . .

Již se blížili k cíli své cesty. Silnice zahýbala. Bylo nutno nečekaně vyhnouti. Vůz dostal smyk a narazil zcela mírně na silný strom v blízkosti Eviny hlavy. Řidič se ulekaně ohlédl. Eva seděla klidně, hlavu měla nakloněnou na stranu. Usmívala se. Jeli dále. Zbýval již jen malý kousek cesty. Šofér viděl již pana Vortena, jak jim spěchá vstříc . . .

Vůz se zastavil. Vorten přiběhl k nim. Eva nevstávala. Úsměv na jejích rtech byl sotva znatelný. Její bledá ruka byla vychýlena z vozu, jako by ji někomu podávala. Zajisté ji podávala jemu, Vortenovi. Proto přece přijela. Vorten přistoupil blíže. Evin obličej byl bledý a klidný. Na levém spánku se červenal slabounký prámínek krve -

Podíval se do jejích širokých očí, vroubených temnými řasami. Byly krásné i nyní, kdy v nich již uhasínal obraz krajiny, kterou by byla tolik milovala . . .

Dr. Alfred Fuchs: NEBEZPEČÍ LITERÁTŠTINY

NA PRAŽSKÉ VÝSTAVĚ Svazu katolických žen jsem našel nad expozicí, znázorňující literární činnost katolických žen, nápis: »Slovo nesmí býti proti Slovu«. Toto heslo je jistě velmi vhodné pro katolické spiso-

vatele. Slovo psané a slovo mluvené nesmí býti proti Slovu Věčnému. Vše, co píšeme, musí Mu jistým způsobem sloužit. To ovšem neznamena, že musíme psát výhradně o náboženství a o náboženských themech. Naopak: nic nepoškozuje věc apoštolátu tak, jako špatné psaní o náboženství, jako násilné vyhledávání náboženských temat. O takové literatuře říká správně Giuliotti, že její zbožnost se podobá oné zbožnosti starších dam, které myslí, že mluví zbožně, když se mezi sebou baví o kostele a o velebných pánech a zatím je vlastně pomlouvají. Každé dobré dílo, i když v něm není přímo o Bohu a o Církvi ani slova, jest katolické, t. j. obecné, když poskytuje opravdu výhled do krásy a hloubky, když připomíná ztracenou rajskou nevinnost a budí touhu po ní, jak dovozuje ve své knize o umění Maritain. Bylo by proto chybou, kdyby si katolík dal klapky na oči a kdyby jediným jeho kriteriem literatury byl jakýsi, byť novodobý, *clavis haeresim claudens et aperiens*. Věroučná ovšem přesnost především! Nestrpěti blud nikdy a nikde! Ale při tom si býti vědom, že jsou ještě jiná kriteria literatury než dogmatika.

Naše slovo musí zůstat slovem živým, nesmí se státi mrtvou literou, pouhou papírovou formulkou. Neboť to jest hlavním nebezpečím literátštiny: Upadnutí do papírovosti. Mysleti si, že jsme problémy rozřešili, když jsme pro ni našli formulku. Nesmíme upadnout ani do rutiny ani do šablony a nesmí se nám život proměnit v pouhé literární motivy. Nesmíme nikdy posuzovat věci jenom podle toho, zda mohou či nemohou být sepsány. Není pochyby o tom, že slovo napsané včas je činem, ale není jím každé slovo. V tom jest další nebezpečí literátštiny: Přeceňování literatu-

ry, přeceňování věcí psaných. Naše veledůležité literární polemiky zajímají daleko menší počet lidí, než si myslíme. Musíme vždy dávat pozor, abychom pro samou snahu o úroveň se nezavřeli do skleníku, abychom se nestali exotickými rostlinami. Literát musí ovšem zacházeti s nejvznešenějšími pojmy lidstva. Tím spíše však musí dávat pozor, aby mu nezevšedněly, aby se nestal nakonec cynickým skeptikem, aby se spisovatel nespokojil slovní akrobacií, duchaplnictvím a slovními pirouettami. Nedůvěra k duchu, která tak charakterisuje nynější svět, je jistě jedním z nejpovážlivějších zjevů soudobého novopohanství. Ale přiznejme si, že mnoho jsme zavinili i my, intelektuálové sami, protože jsme si nebyli vždy dost vědomi dosahu psaného slova. Nejenom jméno Boží se nesmí brát nadarmo. Nesmí se brát nadarmo ani vznešené pojmy lidstva, jež prostý člověk vyslovuje jednou za život.

Již Horatius nazval básníky: »Genus irritabilia vatum«. Bohužel se tato předrážděnost neprojevuje snad jenom v citlivějším reagování na dojmy a myšlenky, nýbrž projevuje se velmi často ve vzájemných jedovatostech, a to i tehdy, jde-li o literáty katolické mezi sebou. Divím se často, že naši odpůrci si neřeknou s jízlivým úsměvem: »Hle, jak se milují!« Není snad druhého stavu - vyjma pracovníky vědecké - jehož příslušníci by byli na sebe tak zlí, jako spisovatelé, patrně proto, že ten kdo píše, nevidí před sebou živého odpůrce. Ba máme zkušenost, že největší putičky v životě bývají nejzuřivější, když polemizují a naopak. Jest jenom jediný recept proti vydrážděnosti zneuznaného genia: Nehledati sebe, potlačovati egocentrismus, k němuž literátství tak snadno svádí. »Ne nám, Pane, ne nám, ale jménu svému dej slávu!« Jenom skutečná, oddaná

služba nás ochrání od histrionství, od papírovosti, od literátštiny. Jedině při upřímné vůli sloužiti věci Boží budeme své věci dělat dobře a naše dílo nabude ve smyslu přirozeném i nadpřirozeném daru rozumu, daru moudrosti, daru rady, daru síly, daru umění, daru pobožnosti a především daru bázně Boží.

Stanislav Urbík: FANFÁRY

Maestoso
Tromba C

Corni F

Tromboni

This musical score is for a fanfare titled 'FANFÁRY' by Stanislav Urbík. It is written for three instruments: Tromba C (Trumpet C), Corni F (Horn F), and Tromboni (Trombone). The tempo is marked 'Maestoso'. The score is organized into four systems, each with three staves. The first system shows the initial entry of the instruments. The second system features more complex rhythmic patterns, including sixteenth and thirty-second notes. The third system includes a section with a 'rit.' (ritardando) marking. The fourth system concludes the piece with a final, sustained chord. The notation includes various musical symbols such as clefs, time signatures, and dynamic markings.

Oldřich Svozil: DVACETPĚT LET DRUŽINY LITERÁRNÍ A UMĚLECKÉ V OLOMOUCI

ZALOŽENÍ DLU

Předpoklady vzniku spolku na Moravě. - Kulturní poměry moravských katolíků začátkem 20. století. - Snaha o soustředění činnosti. - Myšlenka spolku. - Anketa. - Založení organisace. - První přípravná činnost.

Když se před čtvrtstoletím kladly základy k organizaci spisovatelů katolického názoru světového, měla Morava celou duší své země všechny předpoklady pro vznik tohoto hnutí. Zatím co se v Čechách podařilo liberalismu, socialismu a posléze realismu vštípit do mysli lidu ideu husitskou a českobratrskou jakožto hybnou sílu zápasu českého národa, na Moravě při národní a náboženské regeneraci působila s neztenčenou měrou tradice cyrilometodějská, symbolisovaná prostředím Velehradu a posv. Hostýna. Toto moravské cyrilometodějské hnutí bývalo donedávna posuzováno od českých badatelů přísně záporně jakožto umělý květ romantismu 19. století, avšak práce Dr. Fr. Cínka, Vil. Bitnara a Boh. Zlámala ukázaly, že tomu tak není a že stopy tohoto hnutí dají se vysledovati do doby baroka a ještě dále do minulosti. Snad cyrilometodějství neobsahovalo tolik národně-revolučních prvků jako husitství, nepředpojatí badatelé nemohou však nepřiznati řadu jeho kladů, neboť »jednostrannou koncepci české minulosti doplňovalo hloubáním a rozjímáním o tradici velkomoravské, v němž (t. j. cyrilometodějství) vedle romantického blouznění se krylo zrno historické pravdy dalekosáhlého kulturního a stá-

toprávního významu . . . účinně čelilo tísnivým představám o odvěké kulturní závislosti českého světa na německém, stupňovalo národní sebevědomí a slovan-
ské sympatie, připoutávalo k národní myšlence katolický lid a bránilo jej před germanisačním náporem . . . projevilo několik charakteristických vlastností, pří-
značných pro moravskou kulturní tradici vůbec.«¹⁾

Není tedy divu, že se v tomto prostředí moravského cyrilometodějství projevila mnohem výrazněji než v Čechách odlišná skupina spisovatelů katolického ná-
zoru světového, zvláště kněží, kterým nešlo tak o re-
voluční literární činy, jako spíše o proniknutí stávajíc-
ích literárních hnutí a směrů katolickým duchem. Těmito idejemi jest neseno Dědictví sv. Cyrila a Meto-
děje (zal. 1850), tyto ideje jsou součástí programu
hnutí Katolické moderny, která je šíří dále do Čech. Tento slibný rozběh v druhé polovině 19. stol. netrval
však dlouho. Třídění duchů na část »pokrokovou« a
konservativní pokračovalo i na Moravě a mocným ná-
porem liberalismu a socialismu bylo katolické hnutí
vytlačeno ze svých posic a zahrnuto do defensivy ne-
hledě k tomu, že sám katolický kulturní tábor posky-
toval obraz poražené armády na ústupu, neboť neměl
svého pevného centra. Dědictví sv. Cyrila a Metoděje,
působící ostatně více mezi venkovským lidem, nemělo
svého časopisu, brněnský »Obzor« nebyl na výši, »No-
vý Život« byl v r. 1907 po vydání encykliky Pascendi
Dominici gregis zastaven, když mu již dříve redaktor
Dostál Lutinov přemírou polemiky a politiky odňal
sympatie, »Hlídka« a »Eva« měly své zvláštní poslání
a živořící pražská »Vlast« nikdy na Moravě velké
půdy neměla. Katoličtí spisovatelé musili si vydávati
knihy vlastním nákladem, nebylo kde knihy recen-
so-

vati, doporučovati, jeden nevěděl o druhém, byli přehlíženi katolickou veřejností, tím více »pokrokovou«. Mladá generace, odkojená nadšeným hnutím prvních ročníků »Nového Života«, těžce nesla tento stav a přemýšlela o nápravě. Jest v tom cosi symbolického, že jako její mluvčí vystoupil krajan Dostála Lutinova, mladý kaplan v Německých Libinách P. Lad. Zamykal, který píše 28. ledna 1908 Vil. Bitnarovi²⁾: »Až zesílí Nový věk,³⁾ mohl byste založiti měsíční přílohu, věnovanou výhradně literatuře, beletrii, poesii a literární historii. Síly by se našly, už jsem je tak v duchu počítal a jsou to samí mladí zajíci. Chybí jim však centrum. Bývalý redaktor »Musea« Emanuel Masák, bohoslovec Rainoch, filosof Jaroslav Hruban, několik mých kolegů, starší v to nečítaje. Šlo by to, co?« - - Bitnar neuskutečnil plán Zamykalův o literární příloze, nýbrž snažil se nahraditi zánik »Nového Života« vydáváním samostatné revue »Meditace« (1908 - 11) a jejího pokračování »Obrození« (1912), obě revue však pro svůj výlučný ráz nenalezly na Moravě téhož ohlasu jako »Nový Život«.⁴⁾ Proto Zamykal, když 1. ledna 1910 přešel z duchovní správy do redakce »Našince«, realizoval svou dřívější myšlenku o literární příloze tím, že uskutečnil při nedělním »Našinci« bohatou přílohu »Literatura, věda a umění«, jež vykonala mnoho pro rozkvět katolického písemnictví na Moravě. Nové jaro přinášel sebou též Dohnalův »Nový Obzor«, který ve svých třech ročnících (1911 až 1913) soustředil poměrně nejvíce autorů katolického ražení a stal se reprezentační revuí, i když neměl již Sturm a Drang »Nového Života«, kdežto Dostálova »Archa« (od 1912) byla v prvním ročníku značně omezená jak rozsahem, tak obsahem.

Zamykalovi, jenž brzy shromáždil kolem »Našince« řadu talentů, to nestačilo. Viděl, že k novému rozmachu bude třeba pevného organizačního centra, a proto pojal novou myšlenku o spolku katolických spisovatelů. Snil o ní od konce r. 1910, kdy převzal od Lutina revui »Eva«, z níž hodlal učiniti do budoucna operační basi, a konferoval o myšlence s Baarem, Bouškou, Dohnalem, Hrubým-Bukovcem, Vévodou, Vyhlídalem a j. Obdobná myšlenka svítila v mysli i jiných kulturních pracovníků, občas proskakovaly o ní zprávy v tisku,⁵⁾ o věci se začalo psáti i v Čechách (»Čech«, »Nový věk«, »Venkovan«), kde se vyskytovaly hlasy proti anebo návrhy jiné, jež vzbuzovaly na Moravě nelibost, proto si Zamykal vynutil o celém problému anketu v různých listech, hlavně však v »Našinci« a »Novém Obzoru«.

První do ankety zasáhl J. N. (= red. Jaroslav Novák) v »Našinci« 9. února 1913, kde myšlenku spolku katolických spisovatelů uvítal a načrtl program jeho činnosti: založení vlastního listu, jenž by vznikl sloučením Archy a Nového Obzoru, založení vlastního nakladatelství a vlastního pensijního fondu. - Obdobně píše dr. Fr. Hrachovský tamtéž 23. února, že »nestačí jen spolek založiti . . . především jest nutno postarati se o možnost platiti honoráře. Myslím proto, že nejlepším by bylo založiti svépomocný spolek katolických spisovatelů, který by vydával nějakou revui nebo přejal ze stávajících některou . . . Skoncentrováním celé kulturní činnosti v jednom velkém spolku katolických spisovatelů a rozdělením práce by se vykonalo mnoho.« - - Rovněž kladně se postavil k myšlence F. H. Bukovec, který tamtéž 2. března píše: »Našlo by se nás dost, víc než si myslíme. Jsme rozbiti, roztříš-

Pracovní výbor DLU v jubilejním roce 1938-1939

tění po celých Čechách, Moravě i Slezsku. Jedni přistoupili k Máji a jsou poněkud respektováni, jiní pracují ojediněle . . . Když organisace, tož organisace, ale cílevědomá a pevných rukou.« Proto navrhuje, aby se vedení spolku ujal P. Zamykal, který »dovede ten náš katolický idealismus realizovati«, aby sídlo spolku bylo na Moravě, ač je si vědom, že »uděláme-li to na Moravě, v Čechách nás umlčí«, a aby se s akcí neotálelo; sám jest ochoten hned do první schůze přinést návrh stanov. - - - Obdobně v »Novém Obzoru« zahájil anketu v III. ročníku (1913) na str. 95 redaktor Fr. Dohnal: »Dnes, kdy se vše organisuje a staví na stanovisko svépomoci, jen my, katoličtí spisovatelé, stojíme osamělí, nesjednocení, rozptýlení v práci i v životě. V Čechách mají družinu literární seskupenou kol »Máje«, jinou kol »Zvonu«, na Moravě máme »Moravské kolo spisovatelů« - proč my bychom nemohli utvořiti podobný svépomocný spolek katolických spisovatelů?« - - - Tamtéž, na str. 142. s radostí uvítal myšlenku spisovatel K. Šalík a zvláště dr. Jos. Kratochvíl, který volá po brzké iniciativě a skicuje program, neboť »jest nejvyšší čas . . . Očekává nás mnoho úkolů: 1. revise českých dějin literatury, 2. vypracování katolického názoru uměleckého, 3. spolupráce v denních listech o aktuálních otázkách literárních a uměleckých a 4. svépomoc vydavatelská a literární.« Naproti tomu Miloš Babor (= Vil. Bitnar) doporučoval v »Novém věku« 1913 č. 23. nezakládati nový samostatný spolek katolických spisovatelů a upozornil na několik let existující Sdružení katolické inteligence v Praze, které má též literární odbor. »Stačilo by, aby katoličtí čeští spisovatelé vstoupili do spolku, literární odbor ustavili a počali pracovat.« - - - Návrh

M. Barbora odmítl energicky v Našinci 16. března 1913 -a- (= dr. Hrachovský?) a znovu navrhuje, aby byl »založen samostatný spolek katolických spisovatelů dle vzoru Máje, tu a tam pozměněný podle potřeby.« - V doslovu k témuž článku podotýká Zamykal rovněž, že Sdružení katolické inteligence by ovšem mohlo pomoci velmi mnoho, že »katoličtí spisovatelé budou se však musit sdružit samostatně.«

Takto vyžralou - a po stránce hospodářské blíže specifikovanou - myšlenku definitivně stylisoval Lad. Zamykal v »Novém Obzoru« III. (1913) s. 189-191, kde též narýsoval program: 1. vybudování reprezentačního listu, jenž by měl ve všem určitý cíl, 2. zřízení nakladatelství, 3. vyřešení otázky honorářové. Pro začátek navrhuje zříditi volné sdružení, jež by tyto body postupně realizovalo, a slibuje akci v tomto směru ještě během r. 1913.

Bezprostředním popudem k realizaci myšlenky bylo ignorování katolických spisovatelů při rozdělení literárních cen moravského zemského výboru. Lad. Zamykal rozeslal v r. 1913 výzvu katolickým spisovatelům moravským, aby se i oni ucházeli o ceny svými pracemi; stejnou výzvu učinil Fr. Dohnal v »Novém Obzoru« (III. 1913, s. 191.). Oba upozorňovali, aby autoři dbali výběru a nejpřísnější autokritiky. Soutěže se účastnilo 9 autorů, ale cenou nebyl poctěn žádný, ač svými pracemi nestáli pozadu, ba i předčili odměněné. Komise totiž, vybraná jen z protivného tábora, práce katolických spisovatelů, jak zjištěno, ani nečetla.⁶⁾ - - - Tato událost semkla katolické autory ve *volné sdružení*, které se ohradilo proti stranickému rozdělení cen a které se na pozvání Lad. Zamykala sešlo 29. října 1913 v Olomouci, kde za předsednictví

Jana Vyhlídala a přítomnosti 12 literátů (Bogar-Ronaj, Hrubý-Bukovec, Dostál Lutinov, Halouzka, Kužela-Chlumecký, Linhart, Pavlík, dr. Řehulka, Navrátil-Stupavský, Večeřa-Střížovský, Vévoda, Vyhlídal, Zamykal), podporovaných písemným souhlasem 8 dalších (Blažek-Pavlovický, Dohnal, Hlavinka, Hofer, Hrůza, Chramosta-Chrám, Masák, Valoušek), po důkladné a upřímné výměně názorů bylo usneseno *založiti literární družinu*, jež by v rámci svépomocné akce nakladatelské vydávala pouze původní knihy v pěkné zevnější úpravě, založila vlastní časopis k propagaci snah, k výchově mladých talentů a k udržení styků s čtenáři, jež by dbala o vyplácení slušných honorářů, položila základy k historii katolické literatury české a navazovala spojení s literaturami katolických národů slovanských a jiných.

Ježto bylo nesnadno hned v začátcích vybudovati nový list, prohlásila Družina za svou Lutinovovu »Archu« a slíbila jí podporu, mimoto se postavila za stávající časopisy »Evu« a »Náš domov«. Překvapuje, že se nepostavila též za »Nový Obzor«, který sdružoval poměrně nejvíce katolických autorů, stalo se tak však pro změnu v redakci, když koncem III. ročníku (1913) redaktor Fr. Dohnal, který dával soukromému listu katolické ražení, resignoval.⁷⁾

V akci vydavatelské usneseno vydati ročně 4 svazky a uchýliti se do schválení stanov pod egidu »Evy«. Začátkem r. 1914 vyšel první svazek knihovny Družiny, a to hanácké obrázky *Jana Vyhlídala: »Znáš ten kraj, kde hanácké palmy kvetou?«* Úprava knížky, vyzdobené P. Pištělkou a opatřené životopisným doslovem z pera Lad. Zamykala, znamenala velký pokrok v katolickém knižním podnikání, a ježto jméno Vyhlí-

dalovo zaručovalo také její vnitřní hodnotu, byla záhy rozebrána a přijata příznivě jak veřejností, tak kritikou.

Výbor Družiny konal v zimě a na jaře několik výborových schůzí, v nichž projednány byly stanovy (vypracovalo je 3 členné komité: Bukovec, Řehulka a Zamykal), které stanovily název a sídlo spolku: Družina literární a umělecká v Olomouci (původní název rozšířen proto, aby nebylo třeba zakládati zvláštní spolek pro církevní umění (o nějž usiloval Antonín Zamazal), m. j. zvolil ze sebe porotu pro soutěž na nejlepší sonet o Jar. Vrchlickém, již vypsala »Archa«,⁸⁾ spolupracoval při zakládání Ped. akad. v Olomouci a jinde.

Příčiněním P. Zamykala, který hlavně vedl přípravné práce, objevovaly se časté zprávy o spolku a jeho činnosti v moravském katolickém tisku, hlavně v »Našinci«, a známost o Družině počala se šířit i mimo katolický tábor, kde ovšem nebylo možno všude čekat přátelské přijetí. K starší moravské literární organizaci, »Moravskému kolu spisovatelů« (zal. 24. března 1912), byl s počátku poměr korektní. V listopadu 1913 výbor na př. konstatuje, že DLU »chce docela klidně kráčet vedle Kola svou cestou, nebude-li proti nám nepřátelsky postupováno«,⁹⁾ a když Družina usilovala o zastoupení v porotě pro moravskou literární dotaci, tu »Kolo se k Družině zachovalo slušně«. V otázce pověstného »domovského listu« hájila Družina zásadu, že »by se konkurence měla otevřít všem českým spisovatelům, ale 1. porota sestavena budiž z rodilých Moravanů. 2. Mějž zřetel k dílům pro Moravu významným, za druhé k dílům od Moravanů«.¹⁰⁾ Tímto zdůrazňováním moravského svérázu si ovšem - stejně jako Kolo - nezískala přízeň v Čechách, zvláště v kru-

zích realistických, kde nad to působila nepříznivě polarita ideová. V »Našinci« roku 1914 čteme energickou obranu Družiny proti výpadu dr. Mil. Hýska v »Moravskoslezské revui« X. č. 3. o »nebezpečí, jež vývoji moravského umění škodí z tohoto sdružení (to jest DLU) . . ., které zamýšlí se domoci vlivu i jako umělecký činitel veřejný« a kde prý »mezi t. zv. katolickými spisovateli není téměř seriousnějšího jména . . .«

30. dubna 1914 oznámilo c. k. mor. místodržitelství v Brně č. j. 35096: »Zříditi nepolitický spolek s názvem Družina literární a umělecká pro Moravu, Čechy, a Horní Rakousy se sídlem v Olomouci dle znění předložených stanov se nezakazuje,« - - - Přípravné období se skončilo, spolek dostal pevnou organizační formu.

OBDOBÍ PŘEDSEDY ADAMA CHLUMECKÉHO

a) Řádné ustanovení spolku. - Nadějný rozlet činnosti jest brzy přerušen a zastaven světovou válkou.

Po schválení stanov svolal Zamykal ustavující valnou hromadu do Olomouce na 28. května 1914. Sešli se na ni pouze autoři moravští (Dostál, Halouzka, Hofer, Linhart, dr. Řehulka, Světlík, Večeřa, Vyhlídal a Zamykal), kdežto čeští, kteří se krátce předtím sdružili v literárním odboru Sdružení katolické inteligence, zaslali pouze telegraficky »bratrské Družině katolických literátů moravských a slezských přání hojného zdaru«.¹¹⁾ Schůzi předsedal Jan Vyhlídal, který v úvodu vyložil nutnost spolku, k jehož založení »muselo dojít«, neboť »kdo je prohlášen za klerikála, je ubit od protivníků, je to tedy akt sebeobrany«.¹²⁾ Při volbách byli zvoleni předsedou Fr. Kužela-Chlumecký, místo-

předsedou Jos. Vévoda, jednatelem Rud. Linhart, pokladníkem dr. Jar. Řehulka, referentem vydavatelským Lad. Zamykal, referentem pro činnost podpůrnou K. Dostál-Lutinov, členy výboru Fr. Hrubý-Bukovec, Fr. Dohnal a Jan Vyhlídal, revisory J. Halouzka a J. Bogar-Ronaj. Překvapuje, že K. Dostál Lutinov byl zvolen na podružné místo ve výboru a ne za předsedu. Když totiž Zamykal dopisoval si před ustavením spolku s členy DLU, seznal, že mezi některými jest určitá animosita vůči Lutinovovi, jakožto důsledek četných jeho polemik, jimiž ubíjel »Nový Život« a odraďoval spolupracovníky a přátele listu i sobě,¹³⁾ proto se obrátil na Nestora katolických spisovatelů Chlumeckého, jehož volba za předsedu měla vyvážit mlčení o něm u příležitosti jeho šedesátin v lednu téhož roku. Chlumecký se své volbě za předsedu bránil, poukazoval na svou churavost a na to, že »DLU musí míti hlavu mladší, čilou, činnou, s rozhledem po světě literárním jak starém, tak novém, hlavu energickou«,¹⁴⁾ přesto však byl jednomyslně zvolen, tedy funkci přijal a zastával ji poctivě pět let; nedá se však popřít, že za jeho předsednictví skutečným iniciátorem činnosti byl vedle Zamykala hlavně Lutinov.

Výbor se dal s elánem do práce, dbal na to, aby prostějovská »Archa« byla zpestřena příspěvky členů DLU a pustil se do činnosti ediční, kde vydal v červnu 1914 sbírku epigramů Dostála Lutinova »Šlehy a něhy« v úpravě J. Koehlera a s životopisným doslovem z pera Zamykala. - - - V r. 1914 byla pořádána v Holešově hanácko-valašská výstava, kde byla zvláštní expozice moravské literatury. Agilní jednatel Družiny Linhart vypracoval plán a za pomoci Zamykalovy zorganizoval tu *zvláštní expozici katolických básníků, beletristů*

a literárních historiků moravských, kde shromáždil materiál (fotografie, údaje personální a bibliografické) asi 52 autorů a položil tak základ k literárnímu archivu Družiny. - Pro období podzimní chystáno vydávání sebraných spisů K. D. Lutinova, které mělo obsáhnouti 21 svazků, dále akce pro zřízení pomníku na hrobě malíře Cyrila Mandela ve Velké atd., ale požár světové války zastavil rozlet mladého spolku, jehož počet členů stoupl od ustavení z 20 na 30.

První léta války plynula pro Družinu velmi smutně. Pokladník dr. Řehulka narukoval, horlivý jednatel Linhart byl uvržen tuberkulosní chorobou na lože a po devítiměsíčním stonání zemřel 11. července 1915, takže výbor se ani nescházel, zprávy o Družině v tisku umlkly, chystané knižní edice byly zastaveny... Situaci výstižně charakterisuje Lutinov v »Arše« III. (1915) s. 326: »V Družině literární a umělecké panuje po čas války klid.« Nebyl by to však neúnavný iniciátor Lutinov, aby hned k tomu nedodal tamtéž: »Zato Moravské Kolo spisovatelů neodpočívá a chystá almanach... Naše Družina by se mohla i v těchto časech scházet a pracovat!«

b) Oživená činnost od r. 1916. - Převzetí »Archy« do majetku DLU. - Knižní edice. - Úýtky z »nevlastenectví«. - Úsilí o zastoupení v zemské literární porotě. - Snahy o katolickou tiskovou koncentraci. - Ostatní činnost do převratu 1918.

Že se mladý spolek, dosud pevně nezakotvený, udržel za drsné válečné vichřice, za to největší zásluha náleží Zamykalovi, který převzal obětavě agendu za zemřelého jednatele a narukovavšího pokladníka a který vedl

obezřele hospodářství spolku, takže tento si stál po stránce finanční v nejhorší době nejlépe. Když se v r. 1916 poněkud uvolnily poměry, začal opět svolávat výbor ke schůzím, sám na valné hromadě téhož roku převzal funkci jednatele, za pokladníka získal dr. Hrachovského a staral se všemožně o oživení činnosti spolku, který počínal docházeti obliby i mezi řadou katolických autorů v Čechách, takže do r. 1918 dosáhl počtu 50 členů.

V otázce vlastního časopisu byla věc zprvu rozřešena tak, že Lutinov dal »Arše« 1916 podtitul »orgán Družiny literární a umělecké«, ale Zamykal krátce nato navrhl, aby byl časopis vůbec převzat. O problému bylo jednáno a v srpnu 1917 byla podepsána smlouva podle níž »Archa« od ročníku 1918 přešla za kupní cenu 3.500 K zcela v majetek DLU. O okolnostech, které toto jednání uspíšily, bude ještě dále řeč. K redigování časopisu byla zvolena redakční rada (Dostál Lutinov, dr. Hrachovský, Večeřa a Zamykal), která se uvedla svoláním, v němž prohlásila, že chce navázati na cyrilometodějskou tradici, jak ji hlásala družina Sušilova a Katolická moderna, neboť »jest to smysl českých dějin, které právě dnes stojí před novým údobím«, a že v duchu této tradice velkomoravské hlásí se k Slováckům, Slovanům, zvl. katolickým a jiným národům katolickým, aby tak upravila »půdu pro velkého katolického básníka v budoucnosti«. ¹⁵⁾ Dále nová redakce zdůraznila, že ačkoliv »jest Archa listem spolku, přece nechce býti kastovnickou, nýbrž je otevřená každé hodnotné a plodné práci«. ¹⁶⁾ - Srovnání s dřívějšími ročníky ukazuje nesporně, že za nové redakce získala revue nejenom na rozsahu, ale i na počtu příspívatelů (objevují se již v r. 1918 příspěvky ze Sloven-

ska) a na vnitřní úrovni. - - - Když měla Družina konečně opravdu svůj časopis, pamatovala též na další svůj úkol: položit základy k sepsání dějin české literatury se stanoviska katolického. Proto z iniciativy Fr. Světlíka usneseno vydávati při »Arše« jako přílohu »*Archiv literární*«, který začal vycházet za redakce Vil. Bitnara od r. 1918 a v kterém byly vytknuty problémy, nedostatky dosavadního stavu, rozdělena práce a položeny první základní kameny budoucího díla. Knižní edice pokračovala ve vydávání Knihovny DLU, v níž jako čísla 3.-6. vyšla tato díla: Jos. Hofera rázovité »Povídky z Kopanic« (1916, ilustroval Ferdiš Duša), jemné básně Frant. Dohnala »Zklamane touhy« (1917), hra Gabr. Ronaje »V městě« (1917, il. Zd. Vorlová-Vlčková) a pronikavé studie Em. Mazáka o náboženských touhách v díle Slovackého a Krasiňského »K branám věčnosti« (1918). Všechny svazky jsou opatřeny informativními doslovy o životě a díle autorů z pera Lad. Zamykala, který se též staral o vkusnou úpravu knih. Přesto, že knihovna měla úspěch, nebylo možno více vydávati pro neutěšené tiskařské poměry. - - - Mimo Knihovnu DLU byla vydána potěšná knížka pro vojáky »Ratolest olivová« (1917, s výzdobou K. Z. Wellnera); ježto tato knížka, snad nejnešťastnější z tiskových podniků Družiny, byla příčinou prudké kampaně proti DLU, třeba se jí zabývati blíže. Lutinov se zabýval v r. 1916 myšlenkou vydání reprezentačního almanachu katolických básníků a psal v tom směru (v »Arše« IV. s. 284.) výzvu všem spisovatelům katolického ražení k účasti na podniku. Příspěvků se sešel značný počet, ale byly velmi nestejně úrovně, proto bylo usneseno vydání reprezentačního almanachu zatím odložit (na toto rozhodnutí působily též

nesnáze tiskařské) a vydati jen potěšnou knížku pro vojáky v čas války, pro niž vybrány příspěvky, odpovídající vytčenému cíli. Knižka vyšla pod názvem »Ratolest olivová« a shromáždila 36 příspěvků, místy klesajících sice na úroveň kalendářovou, ale místy dosahujících značné literární úrovně (Hejčl, Hrachovský, Odvalil a j.), takže ani tu si sborník nezasloužil celkového odsudku, že »jest obsahově smutným vysvědčením chudoby a nemohoucnosti«;¹⁷⁾ kamenem úrazu stalo se však rakousko-patriotické zabarvení některých příspěvků, především úvodníku Dostála-Lutinova »Nové Rakousko«, kterážto velmi plytká stať - v literárním sborníku mimochodem řečeno zbytečná - načrtávala některé návrhy na přebudování Rakouska ve smyslu federalistickém. Tento příspěvek Lutinovův, spolu s některými jeho básněmi v »Arše«, stal se hlavní příčinou prudkého odsudku Lutinova a s ním sborníku u »pokrokové« kritiky,¹⁸⁾ která již tehdy byla informována o zahraniční čs. akci revoluční.

Nelze říci, zda tato okolnost, či vůbec fakt, že čs. odboj byl veden stoupenci hnutí, které katolický tábor a priori ze všeho vylučovalo a nechávalo stranou, staly se příčinou toho, že členové Družiny nebyli pozváni k podpisu Manifestu českých spisovatelů 27. května 1917, který vyzýval české poslance k nekompromisnímu úsilí o samostatnost národa... Co říci na toto vpálení stigmatu »nevlastenectví« a »rakušáctví«? - - - Jest pravda, že někteří členové DLU si vývoj politických událostí představovali jinak než zahraniční čs. revoluce, jest pravda, že Lutinov a Hornof dostali cenu za nejlepší české písně válečné, jest však též nezvratná pravda, že nebyli sami¹⁹⁾ a že lidé stejného smýšlení byli i v jiných táborech než právě katolic-

kém. Nutno prohlásiti, že ani tito svému češství nezadali nikdy (viz na př. Lutinovovu báseň »Český strom« ve sbírce »Ve mlýně světa«), Družina se však může na druhé straně pochlubit řadou ryzích vlastenců, jako na př. Sig. Bouškou, J. Fr. Hruškou, který za války veřejně ministroval Baarovi při mši sv. za český národ, dr. Al. Kolískem, který v r. 1916 chystal ve Vídni přímo pod okny hradu slovenský koncert za uvězněného Kramáře a Rašina, Fr. Odvalilem, jehož sbírka »Co v duši zaléhalo« mohla býti vydána až po válce, F. B. Vaňkem, který odepřel zvonit na oslavu dobytí Bělehradu, dr. Ant. Podlahou, Janem Vyhlídalem, Hrubým-Bukovcem atd. Proto členové Družiny těžce nesli své vyloučení z podpisu spisovatelského Manifestu a vystoupili na podzim 1917 se svým manifestem:

Prohlášení katolických českých spisovatelů:

Členové Družiny literární a umělecké, shromáždění v září L. P. 1917 v Olomouci na rozhraní dohy, prohlašují:

Katoličtí spisovatelé čeští stojí k svému národu s láskou a vroucností kněží buditelů a touží po jeho svobodě a rozkvětu, vítají svorné vystoupení všech zástupců českého národa a dovolávají se další jejich svornosti, rozvahy a neohroženosti a odmítají hlasy, které chtějí v národě vzbuditi hydry nesvornosti a bratrovražedného boje. Nechť ustoupí demagogie a vášnivá nesnášenlivost, která nikdy nevede k pravé svobodě. Nechť neosobují si v otázkách taktických rozhodného hlasu ti, kteří se nikdy veřejným ruchem nezabývali a odpovědni nejsou.

Jsme přesvědčeni, že národ náš, chce-li zbudovati si lepší budoucnost, musí zůstatí věren sobě, věren své křesťanské minulosti, věren svým základům kulturním, které položili naši apoštolové sv. Cyril a Metod, sv. Václav, Karel IV. Otec vlasti, Arnošt z Pardubic, a na kterých stáli téměř celou postavou i Hus i Amos Komenský, Palacký, Rieger i Havlíček v Epiš-

tolách kutnohorských.

Zvláště navazujeme na usnesení spisovatelů českých z 20. března 1848 ve schůzi, jíž předsedal Otec národa František Palacký, kteréžto zní:

„Chceme, aby spisové bezbožní a rouhaví, čelící přímo proti cítěním náboženským a proti dobrým mravům, neprznily nikdy literatury naší národní; aby soukromý život a jednání kteréhokoli obyvatele nebyly přetřásány veřejně, ve smyslu pohoršlivém a na cti urážlivém, leč by spolu propadaly soudům zemským.«

Politické obrození národa nemělo by ceny a trvání bez obrození kulturního, mravního a náboženského. Tomuto ideálu sloužíme a dále chceme sloužiti a doufáme, že všichni dobře smýšlející podají nám své pravice.

Za 50 spisovatelů: Adam Chlumecký, předseda. Karel Dostál Lutínov, místopředseda.²⁰⁾

A ještě pro jednu věc se dostala Družina do prudké polemiky: pro snahu zameziti při rozdělení zemských literárních cen moravských úplné přehlížení katolických spisovatelů. Tento úkol vzala Družina za svůj již od založení, proto brzy po obnovení činnosti v r. 1916 intervenovali Valoušek a Vévoda v Brně, aby se Družině dostalo zastoupení v porotě. Intervence měla úspěch a zemský výbor jmenoval 1917 členem poroty Jana Vyhlídala. Moravské Kolo spisovatelů určilo za svého zástupce dr. Vojt. Martínka, oba pak měli určit třetího člena poroty. Vyhlídal určil dr. Al. Kolíska, čímž se ale Kolo - ježto dr. Kolísek byl též členem Družiny - cítilo uráženo a protestovalo; v důsledku toho se Vyhlídal roztrpčen členství v moravské literární porotě vzdal, místo něho jmenován dr. Jos. Folprecht, jenž s Martínkem koptoval jako třetího St. Kovandu, takže Družina zastoupení v porotě opět ztratila a dodnes ho nenabyla.²¹⁾

Pokračující sjednocování českého národa za války

nezůstalo bez vlivu na tábor katolický, kde byla z iniciativy Fr. Světlíka hlášána zejména nutnost kulturní koncentrace, neboť třeba »se vážně připravovat na svoji katolickou existenci v českém státě«. ²²⁾ Výbor Družiny tyto snahy uvítal a vyslal Lutinova, aby se zúčastnil jako zástupce spolku zakládání akademie CM. v Praze, jež tuto kulturní koncentraci měla provést. Jaké bylo tedy překvapení Družiny, když správní rada Akciové tiskárny v Praze z iniciativy vikaristy Boh. Staška ohlásila vydávání revue »Týn« za redakce Xav. Dvořáka. Zástupci Družiny - zvláště Zamykal - se snažili všemožně zabrániti tomuto tříštění sil, výbor byl dokonce ochoten jednati i o přenesení »Archy« do Prahy a o přibrání Xav. Dvořáka do redakce, než jednání ztroskotalo ²³⁾ a revue »Týn« začala vycházet. Ačkoliv v úvodním redakčním prohlášení nabídla revue »Týn« spolupráci a vzájemné doplňování, ²⁴⁾ ačkoliv mezi přispívateli »Týna« nacházíme dosti jmen známých z »Archy« a z členských seznamů Družiny, přece k otevřené spolupráci tu nedošlo, naopak »členové DLU si stěžují, že »Týn« posuzuje jejich díla s animositou«. ²⁵⁾ - - - Když se nezdařila koncentrace kulturního tisku s Čechami, usiloval výbor o soustředění aspoň na Moravě a navázal jednání o soustředění redakce »Našeho domova« a kalendářů MCM v Družině, leč i tu nebylo valného úspěchu a zavládla tu opět roztríštěnost, která po r. 1918 ještě více stoupla. Případ † Rud. Linharta, který odkázal svou knihovnu s literární pozůstalostí Družině, uvedl na přetřes otázku zřízení musea katolických spisovatelů a památek po nich; dále se výbor snažil o proniknutí známosti o Družině mezi širší vrstvy pořádáním přátelských schůzek literátů o bohosloveckých sjezdech na Vele-

hradě (mluvili tam Lutinov a dr. Hrachovský). - Rozrůstající agendě spolku nestačilo vyřizování všeho z ochoty, proto s přenesením »Archy« do Olomouce byla též přijata zvláštní administrativní síla.

V OSVOBOZENÉ VLASTI

Období předsedy K. D. Lutinova (1919-1923)

Reorganisace výboru. - Časopisecké a knižní edice. - Jubileum Dantovo. - Vypsání literární soutěže. - Ostatní činnost.

28. říjen 1918 postavil Družinu před řadu nových úkolů; katolický tábor byl předmětem soustředěných útoků, které zase vyvolávaly reakci v nebyvalém organizačním a tiskovém ruchu. K zdolání těchto úkolů bylo třeba mladší síly, proto se na valné hromadě 24. dubna 1919 dosavadní předseda Adam Chlumecký, který stál obětavě v čele spolku přes celou válku, vzdal a na jeho místo byl zvolen K. D. Lutinov, který byl již od r. 1917 místopředsedou a jehož neúmorná iniciativa a ražení nových plánů se nejlépe hodily pro rušnou dobu popřevratovou. Jednatelům byl zvolen dr. Hrachovský, vystřídaný v r. 1922 Frant. Večeřou-Strážovským, pokladníkem Lad. Zamykal. Čtyřapůlleté období předsednictví Lutinova znamenalo pro Družinu opravdu nebyvalý ruch ediční, jakoby spolek chtěl v osvobozené vlasti mlovými kroky doháněti omezení činnosti v době válečné; tento rozmach však nestačily sledovati finance spolku a obezřetný pokladník Zamykal měl již tenkrát dosti perných chvil a musil vynaložili mnoho důvtipu a energie v nalézání nových

zdrojů příjmů.

V oboru edičním hlavní starostí byla revue »Archa«, která vycházela pravidelně za řízení redakční rady (Dostál, Hrachovský, Večeřa a Zamykal), tato se však koncem r. 1922 pro přepracovanost některých členů vzdala, proto v r. 1923 bylo svěřeno řízení »Archy« osvědčeným rukám Vil. Bitnara, za jehož redakce se »Archa« neobyčejně pozvedla obsahově, avšak nepravidelné vydávání čísel mělo za následek pokles značného počtu odběratelů. - - - »Archiv literární« dokončil jako příloha »Archy« I. ročník 1919, II. ročník v roce 1920 vycházel samostatně, pak bylo však jeho vycházení zastaveno. - - - Když se nepodařilo uskutečnit přenesení redakce »Našeho domova« do Olomouce, počala Družina sama vydávat lidový zábavný a obrázkový měsíčník »Obzor rodinný«, jehož vyšlo pět ročníků (1919-23) za redakce dr. Jar. Řehulky (pro textovou část) a Ant. Zamazala (pro obrázkovou část; jednalo se pak znovu o jeho sloučení s »Naším domovem« a brněnskými »Novými illustrovanými listy«, když však jednání nevedlo k cíli, bylo zastaveno i vydávání »Obzoru rodinného«.

V Knihovně Družiny bylo vydáno 10 svazků (VII-XVI.) a to humoresky Jar. Řehulky »Ministranti« (1919), valašské obrázky B. B. Konaříka »Nedobrá« (1919), prosta lyrika Fr. Zýbala »Pěl ptáček« (1920), poesie Fr. Odvalila z období války »Co v duši zaléhalo« (1920, il. Ferdiš Duša), životopisná studie dr. Al. Langa »Otec pouště sv. Jeroným« (1920), psychologický román Jar. Hrubana »Pout do Ravenny« (1921), lyrika Fr. Kašpara »Zastavené hodiny« (1922, il. Jos. Váchal), vise V. Svatohora »Oheň Eliášův« (1922), román Dom. Pecky »Matka Boží v Trní« (1923) a duchovní lyrika Fr. Ky-

selého »Z říše světla« (1923). Svazky VII.-X. jsou opatřeny informativními životopisy autorů z pera Zamykalova. - - - Mimo knižní edice bylo Družině svěřeno v r. 1921 vydávání Malého kancionálu pro mládež arcidiecése olomoucké, což umožnilo Družině aspoň trochu slušné finanční zabezpečení.

Na r. 1921 připadlo 600leté výročí úmrtí největšího křesťanského pěvce Danta. Lutinov upozorňoval již od r. 1919 v poznámkách »Archy« na toto výročí, poukazoval na to, čím jest Dantovi povinen český národ, jak Dante se stal patronem Katolické moderny, jak český Dante jest naším ideálem atd., proto byl s radostí přijat návrh Lutinovův, aby Družina oslavila toto výročí vydáním slavnostního sborníku, jehož redigování bylo svěřeno Lutinovovi za spolupráce Al. St. Nováka. Lutinov se pustil s chutí do díla a obrátil se s žádostí o příspěvek na 250 českých kulturních činitelů bez ohledu na to, ke kterému táboru náleželi. V tom se však zklamal; ani tak významné výročí nedovedlo tehdy překlenouti názorové rozdíly, zůstal tedy sborník omezen většinou na příspěvky členů Družiny.²⁶⁾ Než i tak sešlo se prací dosti, takže dílo bylo zajištěno jak po stránce textové (Sig. Bouška, V. Bělohlávek, dr. A. Bořek-Dohalský, K. D. Lutinov, Jan Grmela, dr. Jar. Hruban, Fr. Kašpar, dr. Al. Kolísek, B. Konařík, Al. St. Novák, dr. Fr. Pacák, Dom. Pecka, Fr. Pokorný, Fr. Střížovský, dr. K. Vrátný), tak i obrazové (R. Adámek, Fr. Bílek, F. Duša, A. Kameník, A. Konůpek, J. Koehler a K. Z. Wellner). Kniha vyšla s názvem »Dante a Češi« teprve v r. 1922²⁷⁾ a znamenala pro DLU velký úspěch morální, opožděné vydání však zavinilo, že značná část nákladu zůstala na skladě a dělala delší dobu pokladně DLU starosti.

Aby povzbudila Družina autory k větší tvorbě v oboru beletrie, již se po válce pociťoval značný nedostatek, vypsala 27. ledna 1922 soutěž na původní román buď historický anebo soudobý. Byly určeny 3 ceny (5000 Kč, 3000 Kč, 2000 Kč) a termín stanoven do 1. prosince 1923, do kdy se sešlo celkem 11 prací. Jury (Dohnal, Masák a Pecka) rozhodla první cenu neudělovati, druhou a třetí pak sloučiti a nově rozdělití těmito pracím: Fr. Odvalil »Svítání« (2000 Kč), Jar. Hruban »Duše mosaik« (2000 Kč) a Ant. Hruža »Krystaři« (1000 Kč). Téhož roku obdržel výbor Družiny od dr. Moř. Hrubana 2000 Kč na vypsání soutěže na drama; tímto obnovením poctěn Jaroslav Durych za drama »Kvas na Bole-slavi«.

Dne 31. října 1922 usnesl se výbor na návrh K. D. Lutinova, aby se Družina postavila v čelo akce pro znovuvybudování povaleného Mariánského sloupu v Praze. Dnes již lze těžko odhadnouti, kolik heroismu bylo třeba za tehdejších poměrů k manifestačnímu vystoupení v této věci. Akce se potkala vzhledem k silám Družiny se značným úspěchem, neboť vynesla zakrátko 20.000 Kč a něco stříbra a zlata.

Za zmínku stojí *plán na uspořádání výstavy katolické literatury v Praze 1923*, formulovaný Vil. Bitnarem na výborovce 15. ledna 1923, neboť navrhoval dáti výstavě hlubší smysl a utřídit ji v duchu revise dosavadní historie literární, pokud se týká krásného katolického písemnictví českého. »Jedná se mimo dobu novou hlavně o dobu t. zv. »úpadku« nebo »temna«, o období českého baroka, jemuž Vlček dává rozsah 1621-1780, o období tak macešsky odbývané hodnotiteli literární produkce české těchto let. Výstava má ukázati, že kontinuita mezi dobou starší a obrozen-

skou byla udržována spisovateli katolickými, píšícími česky (ovšem i latinsky), o nichž se buď neví, nebo úmyslně vědět nechce. Tím by vyniklo zcela nové rozvrstvení české literatury. Ukázalo by se, jak i u nás mocný byl vliv Dantův...²⁸⁾ Návrh byl přijat, práce rozdělena do komisí v Praze, Brně, Olomouci a Bratislavě, zajištěna podpora ministerstva školství a nár. osvěty, konsistoří, klášterů, far a museí; záhy se však ukázalo, že podnik bude obtížnější než se navrhovatelům prvotně zdálo, neboť vyžadoval by značných finančních obětí, jež byly nad síly DLU, a hlavně také delší vědecké přípravy, aby výstava skutečně vyplnila své poslání, proto bylo pořádání výstavy odloženo na r. 1929 u příležitosti svatováclavského milenia, kdy aspoň částečně byl plán uskutečněn na výstavě svatojanské a svatováclavské. Z předešlého vidno, že kdyby měla Družina dostatek fondů, mohlo býti dnes módní badání o baroku mnohem dále.

Na 28. srpna 1922 byla svolána ustavující schůze Lidové akademie v Praze. Této příležitosti užila Družina k uspořádání valné hromady v Praze, aby tak více pronikly známost a zájem o ni v Čechách. Rovněž Vil. Bitnar a Fr. Světlík (který došel do Prahy jako šéfredaktor »Lidových listů«) se dohodli na zahájení kulturní činnosti v Praze, ke kterémužto cíli hodlali založit odbočku Družiny. Valná hromada přispěla k tomu, že aspoň na krátký čas projevil se větší zájem o Družinu v Praze a tím i v Čechách, ale k ustavení odbočky DLU v Praze v důsledku odchodu Světlíka z »Lidových listů« nedošlo. Jinak se výbor znovu domáhal - opět bezvýsledně - zastoupení v moravské literární porotě, měl zastoupení v Katolické filmové společnosti, v družstvu Methodia atd.

Uprostřed této rušné činnosti přichází z Prostějova tragická a neuvěřitelná zpráva: Karel Dostál Lutinov zemřel náhle 29. listopadu 1923 byv raněn mrtvicí . . . Předsednický stolec Družiny osiřel.

OBDOBÍ PŘEDSEDY EM. MASÁKA

Od r. 1924 dosud

a) Překonání stagnace a finančních nesnází spolku. - Revue »Archa«. - Oživení knižních edicí vydáváním podílových knih. - Případ Durychův. - Ostatní činnost do náhlé smrti Lad. Zamykala r. 1937.

Ztráta neúnavného herolda a bojovníka K. D. Lutinova byla pro DLU velmi bolestnou, neboť jednak padla do doby, kdy se po velkém popřevratovém vypětí sil šířila únava a ochablost,²⁹⁾ jednak finanční nesnáze Družiny dostoupily tehdy vrcholu; sborník »Dante a Češi« byl silně pasivní, stejně tak »Archa«, která nadto nepravidelným vycházením ztratila velký počet odběratel. Lutinov ustanovil Družinu generální dědičkou své pozůstalosti, tato však po vyplacení všech jejích ustanovení byla opět silně pasivní, takže Družina, chtěc zachrániti bohatství rukopisů a zejména literární korespondence, musila si opět vypůjčiti na vyplacení všech pohledávek, čímž dluh ještě více vzrostl . . . Do těchto skleslých poměrů přichází nový předseda Em. Masák, zvolený na valné hromadě 16. srpna 1924 v Brně,³⁰⁾ muž jemný, taktní, velkého literárního rozhledu a vkusu, vytríbeného na studiu polské literatury, neobyčejné píle, ale též energie, díky, které vyvedl spolu s houževnatostí Zamykalovou a ostatních členů výbo-

, již zůstali celkem titíž, Družinu z nebezpečných kalí opět na volnou dráhu nové činnosti.

revisi členského seznamu, při níž bylo zjištěno, že družina sdružuje 77 činných členů, bylo přikročeno úpravě vydávání »Archy«, neboť dosavadní zpoždění čísel ohrožovalo existenci časopisu vůbec. Proto činaje XII. ročníkem (1924) byla redakce svěřena Masákovi, který dbal na pravidelné vycházení a který uskl revui pečť pilné práce literární a literárně-historické, nerušené žádnou zbytečnou polemikou. V roce 24 snažil se Masák obnoviti »Archiv literární« jako lástní rubriku v »Arše«, ale již příštím ročníkem lynula literární historie s ostatním obsahem listu. utěšené finanční poměry Družiny, kdy dluh dostouhroživé výše 250.000 Kč způsobily, že po dlouhém hání a bolestném rozhodování musilo býti sáhnuto dočasnému omezení vycházení revue, takže ročník 7. (1927) vyšel jen jako ročenka, r. XVI. (1928) veou svazcích, ročníky XVII.-XXII. (1929-1934; ročník XII. řídil spolu s Masákem Ad. Gajdoš) ve čtyřech azcích, a od r. XXIII. (1935) až dosud vychází »Ar-a« šestkrát ročně, shromažďujíc pod svou střechou vědčená pera starší generace, ale též ochotně nechájíc otevřené dveře i těm nejmladším adeptům.

edici knižní byl učiněn důležitý pokrok tím, že byla ušena Knihovna DLU a namísto ní zavedeno v roce 26 na návrh předsedy Masáka podle vzoru jiných ružení spisovatelů *vydávání podílových knih*, jež by dílníci dostávali jako premie za určitý roční popla mnohem laciněji než na knihkupeckém trhu. Za účelem byla rozvířena akce na získání přispívajících členů, do níž zasáhli též katoličtí akademici movští, sdružení v literárním odboru spolku »Moravan«

v Brně za předsednictví PhC Oldř. Svozila. Akce měla úspěch, proto hned příštím rokem sáhnuto k vydávání podílů, jež vycházely v tomto pořadí: r. 1927: Jar. Řehulka: Stréci, Fr. Odvalil: Svítání, Fr. Střížovský: Mariánský sloup. R. 1928: Jar. Hruban: Duše mosaik, Jan Karník: Závětrí, Jar. Řehulka: Tetky a ježibaby. R. 1929: Jan Vyhlídal: Když světová válka zuřila . . . , F. B. Děrda: V houři života, Prokop Holý: Suzanna. Roku 1930: Dom. Pecka: Assunta, Fr. Dohnal: Studie a profily I., Hub. Havránek: Duše Hané. Roku 1931: J. Ev. Trávníček: Tobiáš Bébul, Fr. Odvalil: Kavky na věži, Fr. Dohnal: Studie a profily II. (poslední podíl jest spolu prvním podílem pro r. 1933). R. 1932: Domin. Pecka: Jarní sonata, Jetř. Lipanský: Athos, J. Karník: Vosí hnízdo. R. 1933: B. K. Bečvan: Emča detektiv, Sborník k padesátinám Em. Masáka. R. 1934: Dr. Fr. Cinek: K národnímu probuzení moravského dorostu kněžského 1778-1870, Jar. Řehulka: Čtyři vážné příběhy. R. 1935 chystána jako jediný podíl obsáhlá práce Vil. Bitnara »Moravští katolíci v české literatuře«, ale rukopis nebyl dodán; tato přestávka měla však za následek, že v příštích letech nebyly pravidelně vydávány podíly, nýbrž vyšly ve volných lhůtách tyto knihy: Fr. Dohnal: Fantomy, Fr. Dohnal: Píseň o stříbrných mořích (obě 1936), M. Mell (přel. Fr. Střížovský): Anděl strážný (1937). - Mimo podílové knihy založena bibliofilská edice Klenot, v níž vyšly tři svazky: Břet. Štorm: Znaký stavu kněžského v zemích českých (roku 1929), J. M. Slavík: Legenda o Neznámém světcu (1931), Fr. Střížovský: Hvězdy mariánské (1932). - Dále se ujal Zamykal pořádání vybraných spisů K. Dostála Lutinova, v nichž vydal: Orlí fanfáry (1928, 2. vyd.), Květiny (1930) a Ve mlýně světa (1934), všechny ve velmi

vkusné úpravě (Koehler, Konečná-Mulačová) a s bohatými poznámkami životopisnými. - Od r. 1934 vychází v Brně B knižnice DLU za redakce Ad. Gajdoše, kde vyšla tato díla: Al. Boček: Předjaří, Ad. Gajdoš: Tichý rok, V. Zima: Raněný hlas, V. Zima: Hlas domova, Jul. Strimplová: Plující svět, Ad. Gajdoš: V zátíší.

V r. 1925 byl denuncován vynikající člen Družiny, Dr. Jar. Durych, za poznámku v »Rozmachu« o zahraniční politice. Všechny kulturní instituce mlčely, jen Družina neváhala zastati se Durycha veřejným projevem, adresovaným na ministra národní obrany:

Pane ministře národní obrany!

Český básník a spisovatel Jaroslav Durych byl pro svůj výrok o činnosti ministra zahraničí dr. Beneše, napsaný v »Rozmachu«, jehož je redaktorem, napaden v plzeňském »Českém směru« způsobem, který má donutiti ministerstvo národní obrany, aby Durycha disciplinovalo, a pisatel škodolibě »se těší na vyšetřování« básníkovo s tajným přáním, aby hodně katastrofálně po stránce existenční pro Durycha dopadlo.

Apelujeme na Vaše svědomí, jenž, jakožto bývalý žurnalista, nejlépe dovedete oceniti, jak drahocennou věcí je svoboda slova a tisku a jak je třeba ji hájiti proti všem, kdož by ji chtěli spoutati a zotročiti. Poukazujeme na to, že Durych hodnotou svých literárních děl vydobyl si jedno z nejpřednějších míst na českém parnasu a že jeho persekuce by byla opravdovým národním skandálem. Protestujeme co nejrozhodněji proti denunciaci »Českého směru« také v zájmu lidskosti, stavíme se za persekvovaného a žádáme, aby veškerá akce vyšetřovací proti němu byla zastavena. Družina literární a umělecká v Olomouci.

Em. Masák, předseda.

Fr. Večeřa-Střížovský, jednatel.

Protest měl úspěch, řízení proti Durychovi bylo zastaveno. Stejně se zastala Družina Durycha r. 1930, kdy mu zase hrozila persekuce pro článek »Spravedlnost« v »Akordu«.

V r. 1924 vstoupila do konkrétního stadia otázka zřízení *archivu a musea katolických spisovatelů*, neboť arcibiskupský archivář dr. Breitenbacher se nabídl, že bude ukládati památky po katolických spisovatelích v Kroměříži v arcibiskupském archivu. Na týž rok připadlo 10. výročí od řádné ustavující valné hromady DLU; při této příležitosti měl býti vydán Slovník o katolických spisovatelích, jehož redakce svěřena Vil. Bitnarovi, ten však pojal myšlenku mnohem širě a jal se pracovati na »Rukověti dějin české literatury básnické«, která vycházela jako příloha při »Arše« 1925, ježto však se počala rozrůstat do netušené šíře, muselo býti její vycházení zastaveno. Věčná škoda, že se tohoto cenného díla neujal některý podnik bohatěji dotovaný než Družina. - Jinak desetileté jubileum připomenulo nutnost starati se o vlastní archiv Družiny, proto Zamykal a Večeřa shromáždili vše, co se dalo sehnati z dob počátků spolku.

V rámci akce pro znovuvybudování Mariánského sloupu v Praze byla přičiněním jednatele Večeři uspořádána v Olomouci v Salesianu r. 1925 výstava památek zničeného sloupu, při níž sebráno na penězích 4.000 Kč a mimo to zlata a stříbra v ceně asi 10.000 Kč.

Svatováclavské milénium podnítilo členy Družiny k napsání prací s motivy svatováclavskými, jež shrnuty do zvláštního svatováclavského svazku »Archy« 1929, vyzdobeného též obrazovými přílohami umělců - členů Družiny, pracovanými na stejný námět. Nejcennější práce, »Oratorium« od Fr. Odvalila, byla odměněna cenou 1000 Kč, věnovanou k tomu účelu dr. Mořicem Hrubanem. - O pražských slavnostech v září 1929 navázal Zamykal styk s chorvatskými katolickými spisovateli, sdruženými v Družstvu sv. Jeronýma, s nimiž

odjel z Prahy do Trnavy, kde zastupoval Družinu na slavnosti odhalení pamětní desky na rodném domě chorvatského kardinála Havlíka.

Mimo styk s Chorvaty, zejména s předsedou Družstva sv. Jeronyma dr. Jos. Andričem, udržován pravidelný styk s Poláky a Slovinci. Na utvrzení přátelství vydáno r. 1933 redakcí Ad. Gajdoše polské číslo »Archy« a v r. 1935 redakcí dr. Rajm. Habřiny číslo jugoslávské. Výbor pečoval též o to, aby bylo řádně vzpomínáno jubileí katolických spisovatelů, jak žijících, tak zvláště zemřelých; tak 1. května 1926 byla pod firmou Družiny odhalena pamětní deska na rodném domě B. M. Kuldy v Ivančicích (za DLU přítomni slavnostní řečník dr. Al. Kolísek, Bitnar a Masák), 31. července téhož roku konána valná hromada na Velehradě v rámci oslav velehradského pěvce Jana Soukupa, o němž proslavil skvělou řeč kanovník Jan Tenora, 19. listopadu 1931 pořádán v Olomouci večer † K. Dostála Lutinova k oslavě jeho šedesátin (promluvil Vil. Bitnar, hudební čísla obstaral St. Vrbík), 26. listopadu 1933 zastupoval Zamykal Družinu a měl slavnostní řeč v Prostějově na vzpomínkových oslavách K. Dostála Lutinova při desátém výročí jeho náhlé smrti. - Životní jubilea žijících členů vzpomínána články v katolickém tisku. Památku Karla Dostála Lutinova chtěl výbor uctítí mimo jiné též založením Fondu K. Dostála Lutinova, z jehož výnosu by byly udíleny ceny katolickým spisovatelům, přehlíženým oficiálními cenami, myšlenka však nenalezla velkého ohlasu. Tento neúspěch jest však na druhé straně vyvážen radostnou skutečností, že se kulturní poměry na Moravě uklidnily a že katoličtí autoři nejsou již tak přehlíženi při rozdělení cen. Tak v r. 1929 poctěn Em. Masák za román »Šimon

Stylita«, v r. 1930 Jan Karník za sbírku »Závětrí«, téhož roku dostává Durych státní cenu za »Bloudění«, řadě členů Družiny se dostává cen Duchovní české akademie z nadace Ježkovy (Bělohlávek, Dohnal, Hornof, Hronek, Kubíček, Masák, Neumann, Sahula, Vaněk, Večeřa), J. Fr. Hruška dostává čestný doktorát Karlovy university, Vil. Bitnar jest jmenován mimořádným členem Královské české společnosti nauk, Jar. Durych jest zvolen do České akademie, Jos. Svítal-Karník jmenován čestným členem moravskoslezských česko-polských klubů atd.

Podle vzoru varšavského kongresu v lednu 1932 byl uspořádán pražským Svazem katolických novinářů a zpravodajů ve dnech 5.-6. července 1932 *1. sjezd katolických novinářů a spisovatelů v Olomouci*, jehož spoluorganizátorkou byla i Družina. Sjezd měl přispěti k soustředění a oživení katolických tiskových podniků a k zaujetí stanoviska ke všem kulturním otázkám, jakož i k stanovení směrnic práce do budoucna, proto si DLU od něho hodně slibovala. Průběh sjezdu byl skvělý; vynikal projev arcibiskupa dr. Leop. Prečana o poslání katolických novinářů a spisovatelů, aby hájili nekompromisně křesťanskou pravdu, aby »Sušilova slova o nebeské a pozemské krásce a její vládě v srdcích našich, která jsme za našich mladých let tak často slýchávali a jež se dnes zdají mnohým v národě našem přežitkem, aby tato slova byla katolickým novinářům a spisovatelům heslem tak mocným jako druhdy, dokud ještě v národě našem byl živý smysl pro jednotu a svornost a láska ke všemu, co té svornosti pomáhá a nás spojuje«, ³¹⁾ dále přednáška Vil. Bitnara »Sto let žurnalistiky a literární publicistiky katolíků českých a slovenských«, která přinesla mnoho neznámých kul-

turních detailů. Več však Družina hlavně doufala, že katolický tisk, hlavně v Čechách, bude si jí více všimati a její snahy propagovati, se nestalo. Krátce po sjezdu zavládlo v Praze mlčení o Družině jako dříve - vyjma příležitostných vzpomínek Vil. Bitnara.

Pro úplnost budiž poznamenáno, že v r. 1928 byla Družina zásluhou Em. Masáka čestně zastoupena na výstavě soudobé kultury v Brně, v r. 1931 na výstavce katolické knihy v Brně, pořádané Moravanem a j. Během této pilné činnosti, jež se rozvinula od r. 1925, podařilo se téměř úplně umořiti starý dluh Družiny a výbor se těšil, že se brzy bude moci Družina věnovati též druhé stránce své činnosti: řádnému vyplácení honorářů, neboť do té doby se zpravidla členové Družiny honoráře za své práce obětavě vzdávali. Tyto naděje překazila krutá zpráva z Uh. Hradiště, že se tam 22. srpna 1937 *rozžehnal s životem P. Lad. Zamykal, zakladatel a dlouholetý hospodář Družiny.*

Družinu nemohla potkati v předvečer čtvrtstoletého jubilea bolestnější ztráta nad tuto. V pravdě královský pohřeb v Olomouci 25. srpna ukázal, koho v zesnulém ztratila nejen Družina, ale celý katolický tábor moravský. Nad hrobem poděkoval nebožtíku za vše, co pro DLU vykonal, básník Fr. Dohnal.

b) Poslední období. Změny ve výboru. - Obnovení ediční činnosti. - Příprava k jubileu. - Perspektivy do budoucnosti.

Od založení spolku nescházela se valná hromada Družiny za tak smutných okolností jako po smrti Lad. Zamykala 16. září 1938. Všichni přítomní cítili, že odešel jeden z hlavních sloupů Družiny, který obětavě vedl

řadu let její finance. K dovršení nesnází ztratila Družina vydávání Malého kancionálu, hlavního to zdroje příjmů, neboť v arcidiecési pracovalo se již řadu let na novém kancionálu, jehož vydání bylo však svěřeno spolku jinému. Nelze se tedy diviti, když pod dojmem těchto zpráv ozývaly se tu a tam hamletovské hlasy: »Být či nebýt?« Tento skepticismus byl však brzy přehlušen optimismem většiny, neboť podle slov Fr. Dohnala byla by velká škoda a ztráta rušiti jediný katolický literární spolek, který hájí svéráz Moravy. Proto byly provedeny změny ve výboru (jednatelství převzal Oldřich Svozil, pokladnictví Fr. Dohnal, referát vydavatelský St. Vrbík), rozděleny úseky činnosti a nastoupeno s chutí do práce, takže se spolek z těžkých ztrát opět vzpamatoval.

Hlavní starostí bylo pravidelné vydávání »Archy«, která redakcí Masákovou vyšla již v XXVI. ročníku (r. 1938); u příležitosti pražské výstavy baroka (1938) bylo zvláštní číslo, zredigované Vil. Bitnarem, věnováno moravskému baroku. - V knižní edici byl vydán historický román Jos. M. Svobody »Skála útočiště« (1938, v úpravě K. Němce) a sborníček k padesátinám Frant. Večeři-Střížovského »Pozdravení« (1938), redigovaný St. Vrbíkem. V poslední době se výbor usnesl obnoviti vydávání podílových knih. Pro rok 1939 vybrány tyto práce: Fr. Dohnal: Poutníci a trosečníci Absolutna (essaye), J. M. Slavík: Stříbrný most (prózy), a Fr. Zýbal: Stréček Pleva a jiné slovácké povídky a humoresky. Mimo podíly stanoveno vydání almanachu »Poselství« k čtvrtstoletému jubileu Družiny.

Dále uspořádány archivalie spolku, zrevidována členská matrika, která ukázala, že Družina od svého založení sdružila 125 činných členů, z toho 29 zemřelo, je-

den vystoupil, 1 vyloučen, takže v den jubilea 29. října 1938 bylo v Družině 96 činných členů, z toho 5 čestných, dále pořízeny nové členské legitimace, jednáno o způsobu oslav jubilea DLU (chystáno provedení mystéria Vrbíka-Střížovského »Mariánský sloup«, slavnostní jubilejní valná hromada a j.), ale všechny plány překazily pohnuté události z konce září a října 1938, pouze dómský kůr v Olomouci vzpomněl jubilea Družiny uvedením programu hudební skupiny DLU.

Když jsme skončili přehled čtvrtstoleté činnosti Družiny, maně se tlačí na rty otázka: jaký smysl, jaké poslání lze vyloupnouti z té mnohotvárné práce 25 let? Podíváme-li se na to, co bylo vykonáno, musíme přiznati, že nový revoluční čin literární založení DLU znamenalo. Družina sdružovala parnasisty, symbolisty, dekadenty, realisty, ano i poetisty, sdružovala literáty a výtvarné umělce, literární historiky, poslední dobou též hudební skladatele, ale co Družinu ostře odlišovalo od ostatních sdružení, jest skutečnost, že *poctivé hodnoty umělecké, vytvořené ať v tom či onom směru, snažila se prolnouti křesťanským a národním duchem v duchu Sušilova hesla »církev a vlast« a že vždy dbala tradice.* Vzpomínám tu na úchvatný článek Jar. Durycha »Božetěchův kříž«,³²⁾ kde autor mistrně vystihl duši našich zemí: »Jest zajímavě porovnat krajinný ráz Čech a Moravy. Čechy jsou beze sporu smutnější. I Morava má svá místa tesknosti a opuštění, ale sotva kde na Moravě lze se potkat s takovým skličujícím smutkem, s takovými velkolepými stigmaty reproby, s takovou nádherou melancholie. Morava jest idylická i na svých místech nejopuštěnějších a nejsmutnějších.« · *A toto stigma moravské země, klidná*

práce, provanutá křesťanským optimismem, a s ní spojené předávání duchovních hodnot s generací na generaci bude jistě provázeti s pomocí Boží Družinu i do dalšího čtvrtstoletí!

1) Roman Jakobson: Srdce československého trélistu, Lidové noviny 7. května 1938.

2) V. Bitnar: »Jubileum Zamykalovo«, Lid. listy, červenec 1932.

3) Neodvislý kulturní týdeník Katolické moderny, který začal vydávati v Praze 1907 Vilém Bitnar.

4) Lad. Zamykal píše o tom v »Našinci« 7. prosince 1910: »Jest pravda, Meditace vykonaly noťný kus práce, ale náhradou za Nový Život, zvláště nám Moravanům, se nestaly. Vystoupily na příliš vysoký piedestal, zahnuły jedním směrem, dráhu mystiky neopouštějíce a vlnobití přítomného života úplně opomíjejíce.« Postrádá v nich »více živosti, iniciativy i té výbojnosti za novými cíli literárními a uměleckými.« ... vytýká jim l'art pour l'artism a nazývá je »Moderní revue v rouše katolickém«.

5) V »Našinci« 16. dubna 1911 podává Jos. Mydlář námět, aby o VI. sjezdu katolíků čs. v Olomouci 1911 byl dán základ k instituci, »která by pečovala o rozkvět katolické literatury české« a která »by se stala materiální oporou literárně-uměleckým podnikům našim.« - Neúmorný iniciátor K. Dostál-Lutinov píše v »Arše« I. (1912) s. 85.: »Každá práce potřebuje organisace k dokonalému úspěchu... Nyní se zdá, že přišla plnost doby, aby se utvořila (aspoň pro Moravu) Družina katolické kultury, která by měla svůj odbor církevně-umělecký..., literární...«

6) Viz článek Lad. Zamykala ve Věstníku Společnosti sv. Cyrila a Metoděje, Olomouc I. (1917, s. 13).

7) Potvrzuje to Prohlášení, otištěné v Lutinovově »Ječmínku« VI-5, 31. října 1913: Vzhledem na změny, které se staly v redakci »Nového Obzoru«, usneslo se sdružení katolických spisovatelů moravských, které se ustavilo v Olomouci dne 29. října, že považuje »Nový Obzor« za soukromý podnik pana R. Prombergera a prohlašuje za svůj orgán revui »Archu« v Prostějově.« - R. Promberger zaslal do Našince rovněž »Prohlášení«, v němž sdělil: »K prohlášení Literární družiny dovoluji si podotknouti, že můj »Nový Obzor« nebyl nikdy orgánem nějaké literární sku-

píny, nýbrž samostatným podnikem literárním, vydávaným pouze za účelem povznesení literární činnosti.«

8) Archa II. (1914) s. 62; výsledek soutěže jest otištěn v témž ročníku 180 nn.

9) Když spis. Jos. Holý napsal v »Čase« 1914 na obranu Kola: »Obvinění ze separatismu jsou s to poškoditi zdárný vývoj mladého spolku, zvláště když proti němu založeno bylo nyní na Moravě »Sdružení spisovatelů katolických«, tu »Našinec« 24. února v odpovědi praví m. j.: »Je-li někde nepřátelství proti Kolu, tož není u nás.«

10) Archa I. 183.

11) V Novém věku č. 18 (1914) stěžoval si Bitnar na rozvrácenost a skleslost katolických českých literárních poměrů, zvláště na Moravě: »Vlast« upadá, »Archa« je rozměrů nepatrných a omezuje se v novém ročníku na práce členů mladého sdružení katolických literátů moravských. Objemný a nákladný »Nový Obzor« pracuje bez určitého programu.« - Proto k oživení činnosti ustavil 16. května 1914 při Sdružení katolické inteligence v Praze literární odbor, jehož předsedou zvolen Frant. Odvalil, místopředsedou E. Pacovský, jednatelem V. Bitnar.

12) Jestliže klidný, rozšafný a vyrovnaný Vyhlídal užil tak ostrých slov, máme i odtud potvrzeno, jak ostře postupovalo třídění duchů na Moravě.

13) Chlumecký píše Zamykalovi 31. V. 1914: »Proti Lutinovi byli tedy někteří zaujati — já jsem ho totiž chtěl do toho hned z počátku navrhnouti« (t. j. do předsednictví).

14) Chlumecký Zamykalovi 31. května 1914.

15) Archa VI. (1918) s. 1-2.

16) Archa VI. (1918) na str. 2. obálky dvojčísla 3-4.

17) Jak napsal Moravskoslezský sborník I. (1918) s. 29.

18) Moravskoslezský sborník I. (1918) s. 29-30.

19) Dovíme se někdy z archivu České akademie, kdo všechno se zúčastnil soutěže na nejlepší českou válečnou píseň?

20) Snad někdo namítne, že pasus o politickém osvobození jest stylisován velmi opatrně; tu lze však namítnouti, že ještě tříkrálová deklarace českých poslanců 1918 stojí sice o svrchovaný stát, nezřiká se však ještě »ani dynastie, ani možnosti utvořit spolek států rakouských.« (Pekař, Dějiny čs. s. 182.)

21) To jest ovšem suché podání fakt, stojí však za zmínku ukáz-

ka, kterak podrážděně reagoval protivný tábor na spravedlivý požadavek Družiny, aby byla zastoupena v porotě: »Kamenem úrazu však se stalo sestavení poroty. Kolo jmenovalo Dr. Martínka... Zemský výbor však ku trapnému překvapení jmenoval do poroty P. Jana Vyhlídala, faráře ze Švábenic... Toto jmenování ukázalo zřejmě, že zemský výbor určil svým zástupcem a dal mu právo veta ne z důvodů literárních, nýbrž straničkopolitických. Aby však tato výbojná politika byla dokumentována ještě nápadněji, určil P. Vyhlídala za třetího člena - p. Dr. Kolíska, známého profesora náboženství z Hodonína... Zdá se, že na Moravě dostane titul spisovatele každý, kdo tu a tam uveřejní nějaký plod ducha svého v nejzastrčenějším týdeníku.« (Moravskoslezský sborník I. (1918) s. 199.) - Každému padne na první pohled do očí úmyslné vynechání charakteru spisovatele a nápadné vypíchnutí občanského povolání »faráře ze Švábenic« a »profesora náboženství z Hodonína«, zvláště však poslední citovaná věta jest v souvislosti s jmény Vyhlídala a Kolíska, mírně řečeno, hrubá netaktnost.

22) Věstník Společnosti sv. Cyrila a Metoděje I. (1917) s. 1.

23) Prameny neudávají, proč, ale snad tu vedle obvyklé rivality Čech a Moravy byla na překážku osoba Lutimova, který za války uškodil »Arše« austroslavistickou orientací, kdežto »Týn« X. Dvořáka se tu nijak neexponoval, naopak tu a tam propadl konfiskaci.

24) »Pokládáme založení časopisu za obohacení našeho literárního a uměleckého snažení. Z jediného kmene vyrůstají nyní větve dvě: moravská a česká: »Archa« a »Týn«. (Týn I. 1917, str. 3.)

25) »Archa« V. (1917) s. 276.

26) »Nepřihlásil se ani jeden z pracovníků mimo náš okruh stojících, ani Šalda neodpověděl...« praví trpce zápis výborovky 10. listopadu 1920.

27) Opožděné vydání bylo zaviněno tím, že se čekalo na programovou studii V. Bitnara »Dante a Češi«, tato se však během práce tak rozrostla, že již nemohla býti do díla zařaděna.

28) Protokoly DLU z 15. ledna 1923.

29) »Všechny plány do budoucnosti stran literárně-kulturní expance, pojaté před dvěma lety, se bortí tlakem nebývalé stagnace a jakési omrzelosti veřejnosti k literatuře vůbec. Duch ma-

terialismu a hedonismu . . . zatlačuje téměř úplně smysl pro vyšší kulturní statky.« (Protokol výborovky 19. září 1923.)

30) Místo zvoleno s ohledem na sjezd katolíků, konaný v Brně r. 1924.

31) »Našinec« 8. července 1932.

32) Akord r. III. (1930) s. 1 nn.

PŘEHLED ČINOVNÍKŮ VÝBORU DLU

Předsedové	Místopředsedové	Jednatelé	Pokladníci	Revisoři
Jan Vyhlídal (1913-1914)		Lad. Zamykal (1913-1914)		
Frant. Kužela - Adam Chlumecký (1914-1919)	Jos. Vévoda (1914-1917) K. Dostál Lutínov (1917-1919)	Rud. Linhart (1914-1915) Lad. Zamykal (1915-1919)	Dr. Jar. Řehulka (1914-1915) Lad. Zamykal (1915-1916) Dr. Fr. Hrachovský (1916-1919)	Jan Halouzka (1914-1916) Jan Bogar - G. Ronaj (1914-1919) M. Špačková (1916-1922)
K. Dostál Lutínov (1919-1923)	Dr. Jar. Řehulka (1919-1921) Vilém Bitnar (1922-1924)	Dr. Fr. Hrachovský (1919-1922) Fr. Večeřa-Střížov- ský (1922-1937)	Lad. Zamykal (1919-1935)	Ant. Hrůza (1919-1925) Ant. Zamazal (1922-1925)
Em. Masák (1924 - dosud)	Dr. Jar. Řehulka (1924-1928) Fr. Dohnal (1928-1935) Vilém Bitnar (1935-1936) Dr. Jar. Řehulka (1936-1937) 1. mpř. Fr. Dohnal (1936-1937) 2. mpř. Fr. Večeřa-Střížov- ský (1937 - dosud)		Fr. Dohnal (1935-1936) Lad. Zamykal (1936-1937) Fr. Dohnal (1937 - dosud)	Jos. Navrátil - R. Stupavský (1925-1927) Ant. Hrab (1925-1926) Dr. Jindř. Hrbáček (1928-1938) Jos. Hanák (1929 - dosud) Ed. Zvěřina (1938 - dosud)

O B S A H

Arnošt Hrabal: Švatý Václav	2
Emanuel Masák: Úvodní slovo	5
Z poselství metropolity moravského arcibiskupa Th Dra Leopolda Prečana ke katolickým no- vinářům a spisovatelům 1932	6
Rudolf Linhart: Jarní píseň	8
Sig. Bouška: Pravda o K. Dostálu Lutinovu	9
Dr. Fr. Cínek: Za mrtvým přítelem	15
Alois Novák: Pohled nazpět	21
Karel Dostál Lutinov: Finis	23
Alois Čáp: Svatí geniové	25
Ant. Kolek: 1421	27
František Střížovský: Tvé milosti...	39
Jindřich Maria Slavík: Poklad	41
Vilém Bitnar: Nanebevzetí Panny Marie v poe- sii moravského baroku	46
Václav Zima: Modlitba	51
Alois Stan. Novák: Přece i on...	52
Dominik Pecka: O neužitečnosti lidí duchov- ních	65
Josef Marcol Svoboda: Balada o čekance	68
Jan Rejsa z Kolkovic: Svatá Flavia	70
František Dohnal: Plavby nadvětrné	78
S. Zedníček: Milá přítelkyně	84
Dr. Fr. Cínek: Třetí údobí cyrilometodějského buditelského horlení v olomouckém semináři od roku 1870	85
Fr. B. Vaněk: Za štěstím	92

Vilém Nezbeda: Krajina domova	97
B. K. Bečvan: Morava vítá - Ego te absolvo	99
B. Dlouhá: Maminka z kovárny	113
Jaromír Olivetský: Zvon	116
J. Svítíl-Karník: Listy z archivu VIII.	118
František Zýbal: Moucha domácí	126
A. Bezkyd: Laokoón	131
Dr. Augustin Neumann: Z dějin znojemského františkánství	132
Adolf Gajdoš: Světlo na skále	137
V. Svatohor: Zpěvy skonání	143
F. B. Děrda: Konec dramatu	147
Dr. Alfred Fuchs: Nebezpečí literátštiny	156
Stanislav Vrbík: Fanfáry	160
Oldřich Svozil: Dějiny DLU	161
Index členů DLU	198
Vydavatelská činnost DLU	403
Doslov	406
Přílohy:	
Dr. Leopold Prečan	
Karel Dostál Lutínov	
Ladislav Zamykal	
Pracovní výbor DLU v jubilejním roce 1938-1939	
K. Němec: Spící sv. rodina	
A. Hrabal: Pozdrav od Buchlova	
Břetislav Štorm: Judit	

POSELSTVÍ

Almanach k dvacátému pátému výročí DLU v Olomouci - *Redakce:* Oldřich Svozil a Stanislav Vrbík - *Uydala:* Družina literární a umělecká v Olomouci - *Knih-tiskárna:* Frant. Bartoš v Přerově - Olomouc L. P. 1938